

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

Ömer Faruk ASLAN

DUYGU SOSYOLOJİSİ TEMELİNDE YOKSULLUK KÜLTÜRÜ VE
YARDIM ARAMA DAVRANIŞININ SOSYAL HİZMET AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUŞ-2023

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

Ömer Faruk ASLAN

DUYGU SOSYOLOJİSİ TEMELİNDE YOKSULLUK KÜLTÜRÜ VE
YARDIM ARAMA DAVRANIŞININ SOSYAL HİZMET AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Dr. Öğr. Üyesi Özgür YEŞİLYURT

MUŞ-2023

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
ÖN SÖZ.....	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VI
TABLolar DİZİNİ	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DUYGU SOSYOLOJİSİNİN TEMELLERİ

1.1. DUYGU KAVRAMI.....	3
1.2. DUYGU SOSYOLOJİSİ	4
1.2.1. Duygu ve Toplum	6
1.3. GÜNDELİK YAŞAMDA DUYGULAR	7
1.3.1. Mutluluk.....	8
1.3.2. Üzüntü.....	9
1.3.3. Utanç	9
1.3.4. Öfke.....	10
1.3.5. Korku	11
1.4. DUYGULAR BİREYLERİ NASIL ETKİLER?	12

İKİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK VE YOKSULLUK KÜLTÜRÜ

2.1. YOKSULLUK KAVRAMI.....	14
2.1.1. Mutlak, Göreli ve İnsani Yoksulluk.....	15
2.1.2. Yoksulluğun Etkileri	16
2.1.3. Türkiye’de Yoksullukla Mücadele Politikaları.....	19
2.1.3.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın Hizmetleri	20
2.1.3.2. Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün Hizmetleri.....	20
2.1.3.3. Yerel Yönetimlerin Sosyal Yardım Hizmetleri.....	21
2.2. YOKSULLUK KÜLTÜRÜ	22

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL YARDIM SÜREÇLERİ VE SOSYAL HİZMET

3.1. SOSYAL YARDIMLAR	26
3.1.1. Sosyal Yardım Sağlayan Kuruluşlar	27
3.1.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları	28
3.1.2.1. Kocaköy Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı	29
3.1.2.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında Sosyal Yardım Süreci..	30
3.2. YARDIM ARAMA DAVRANIŞI VE SOSYAL YARDIM ARAMA	31
3.3. SOSYAL YARDIM SÜREÇLERİNDE SOSYAL HİZMET	33
3.3.1. Güçlendirme Yaklaşımı	35
3.3.2. Hak Temelli Yaklaşım	36

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SAHA ARAŞTIRMASI

4.1. ARAŞTIRMANIN AMAÇ VE ÖNEMİ	37
4.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ	37
4.3. ARAŞTIRMA ETİĞİ VE VERİLERİN TOPLANMASI	38
4.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	39
4.5. VERİLERİN ANALİZİ	39
4.6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI	39
4.6.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	40
4.6.2. Hane Dosyasındaki Yakınlığa Göre Sosyal Yardım Başvuruları	40
4.6.3. Yoksulluk Kültürünün Değerlendirilmesi.....	42
4.6.3.1. Sosyal Yardımların Kesilmesi ve Yardım Başvuru Sonucunun Gecikmesine Verilen Cevapların Değerlendirilmesi.....	45
4.6.4. Sosyal Yardım Sürecinin Bireyde Oluşturduğu Duygusal Etkileşimler ve Yardım Arama Davranışının Oluşumu.....	45
4.6.4.1. Cinsiyet ve Duygu Bildiren İfadelerin Karşılaştırması	48
4.7. TARTIŞMA	73
SONUÇ VE ÖNERİLER	81
KAYNAKÇA	86
EKLER	100

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DUYGU SOSYOLOJİSİ TEMELİNDE YOKSULLUK KÜLTÜRÜ VE YARDIM ARAMA DAVRANIŞININ SOSYAL HİZMET AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ömer Faruk ASLAN

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Özgür YEŞİLYURT

2023, 114 sayfa

Yoksulluk, olumsuzluklarla hayatı zorlaştırmakta, bireyler bu zorluklar içerisinde, sosyal yardım sağlayan kurum ve kuruluşlara ulaşarak sorunlarına çözüm aramaktadır. Sosyal yardım süreci bireyde duygusal, kültürel ve sosyal izler bırakmaktadır. Araştırmanın amacı, yoksulluğun duygusal etkilerini duygu sosyolojisi temelinde değerlendirmek, yoksulluk kültürünün nasıl devam ettiğini ve sosyal yardım arama davranışının nasıl şekillendiğini sosyal hizmet açısından değerlendirmektir.

Araştırma evreni Diyarbakır ili Kocaköy ilçesi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na başvuruda bulunan bireylerden, örnekleme ise evrende yer alan 388 müracaatçıdan oluşmaktadır. Veriler anket yoluyla toplanmış ilgili nicel analiz programı ile analiz edilmiştir. Frekans analizlerine ek olarak verilerin gruplara göre ilişkileri Pearson Ki-kare ve Fisher's Ki-kare analizleriyle değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda sosyal yardım başvuru ve sonuç evrelerinin bireylerde duygusal etkileri olduğu, başvurunun olumlu sonuçlanmasında cinsiyetin etkili olabileceği görülmüştür. Gençlerin yardım süreci ve duygusal sonuçlarından ileri yaşlardaki bireylere göre daha az etkilendiği, sosyal yardım başvurusunun yoksulluk kültürü çemberinde geliştiği tespit edilmiştir. Sosyal yardım sürecinde ortaya çıkan sosyal sorunların çözümü için sosyal hizmet müdahalesinin gerekli olduğu değerlendirilmiştir. Sosyal yardım müracaatçısının maddi kazanımlar dışında sosyal kazanımlara da ihtiyacı olduğu ve aktif sosyal sorumluklarını yerine getirebilme farkındalığını güçlendirebilme adına sosyal hizmet uzmanlarının daha aktif rol alması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Duygu Sosyolojisi, Yoksulluk Kültürü, Yardım Arama Davranışı, Sosyal Hizmet.

ABSTRACT
MASTER’S THESIS
EVALUATION OF POVERTY CULTURE AND HELP-SEEKING BEHAVIOR
IN TERMS OF SOCIAL WORK ON THE BASIS OF SOCIOLOGY OF
EMOTION

Ömer Faruk ASLAN

Advisor: Assistant Prof. Özgür YEŞİLYURT

2023, Page: 114

Poverty makes life difficult with its negativities, and individuals seek solutions to their problems by reaching institutions and organizations that provide social assistance in these difficulties. The social assistance process leaves emotional, cultural and social traces on the individual. The aim of the research is to evaluate the emotional effects of poverty on the basis of the sociology of emotion, to evaluate how the culture of poverty continues and how the social help-seeking behavior is shaped in terms of social work.

The research universe consists of individuals who applied to the Social Assistance and Solidarity Foundation of Kocaköy district of Diyarbakır province, and the sample consists of 388 applicants in the universe. The data were collected through a questionnaire and analyzed with the relevant quantitative analysis program. In addition to the frequency analysis, the relations of the data according to the groups were evaluated with Pearson Chi-Square and Fisher's Chi-Square analysis. As a result of the research, it was seen that the social assistance application and outcome stages have emotional effects on individuals, and gender may be effective in the positive outcome of the application. It has been determined that the young people are less affected by the aid process and its emotional consequences than the older individuals, and the social aid application develops in the circle of poverty culture. It has been evaluated that social work intervention is necessary for the solution of social problems that arise during the social assistance process. It is thought that social assistance applicants need social gains besides financial gains, and social workers should take a more active role in order to strengthen the awareness of fulfilling their active social responsibilities.

Key Words: Sociology of Emotion, Poverty Culture, Help Seeking Behavior, Social Work.

ÖN SÖZ

Tez çalışmam süresince beni bilgisiyle, önerileriyle destekleyen ve tezime ilgili çalışmalarında sabırla sorularımı yanıtlayan saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Özgür YEŞİLYURT'a teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimi konusunda beni cesaretlendiren ve akademik adımlarımı destekleri ile güçlendiren Dr. Öğr. Üyesi Fahrunnisa KAZAN'a, Dr. Öğr. Üyesi Nurettin MENTEŞ'e ve Öğr. Gör. Burak KAZAN'a teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmamı sürdürürken bana fırsatlar tanıyan, tanışmaktan ve beraber çalışmaktan memnuniyet ve mutluluk duyduğum Kocaköy Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ailesine şükranlarımı sunarım.

Son olarak öğrenim hayatımın başından bugüne kadar sonsuz sabır ve anlayışla bana yardımcı olan, eğitimim için her türlü fedakârlığı yapan, benim bu günlere gelmemde karşılığı ödenemeyecek emekleri olan sevgili anne ve babama, araştırma boyunca zamanlarından çaldığım, en sıkıntılı zamanlarımda varlıkları ile bana destek olan, tebessümünü çalışma azmiyle pekiştirdiğim sevgili eşim Ayşenur ASLAN'a ve kızım Hüma Eslem ASLAN'a sonsuz teşekkür ederim.

Muş-2023

Ömer Faruk ASLAN

KISALTMALAR DİZİNİ

AFAD	:	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
ASHB	:	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BSYBS	:	Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi
ÇSGB	:	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
DİB	:	Diyanet İşleri Başkanlığı
GSB	:	Gençlik ve Spor Bakanlığı
KTB	:	Kültür Turizm Bakanlığı
SGK	:	Sosyal Güvenlik Kurumu
SHM	:	Sosyal Hizmet Merkezi
STÖ	:	Sivil Toplum Örgütü
SYDV	:	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
SYGM	:	Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
TDV	:	Türkiye Diyanet Vakfı
TÜBİTAK	:	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	:	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Program)
vb.	:	Ve benzeri
vd.	:	Ve diğerleri
VGM	:	Vakıflar Genel Müdürlüğü

TABLolar DİZİNİ

Tablo 4.1. Katılımcıların Tanıtıcı Bilgilerine Göre Dağılımı (n=388)	40
Tablo 4.2. Katılımcıların Hane Dosyasındaki Yakınlığı ve Sosyal Yardım Başvurusunu Kimin Yapması Gerektiğine Dair Neden Tercihi	41
Tablo 4.3. Sosyal Yardım Başvurusuna Gelen Kişinin Hane Dosyasındaki Yakınlık Derecesinin Yardım Başvurusunu Kim Yapmalı Tercihine Göre Dağılımı	42
Tablo 4.4. Katılımcıların Sosyal Yardım Bilgilerine Göre Dağılımı.....	43
Tablo 4.5. Sosyal Yardımların Kesilmesinin Hayatınızı Nasıl Etkilediği ve Başvuru Sonucu Gecikince Öfkelenmeye Göre Dağılım	45
Tablo 4.6. Katılımcıların Sosyal Yardım Başvuru Sonucunu Beklerken Hissettikleri ve Yardıma Ulaşma Şekillerine Göre Dağılımı	46
Tablo 4.7. Cinsiyetin Duygu Bildiren İfadelere Göre Dağılımı	49
Tablo 4.8. Yaşın Duygu Bildiren İfadelere Göre Dağılımı.....	53
Tablo 4.9. Medeni Durumun Duygu Bildiren İfadelere Göre Dağılımı	59
Tablo 4.10. Eğitim Durumunun Duygu Bildiren İfadelere Göre Dağılımı.....	65

GİRİŞ

Yoksulluk bireyin yaşam sürecini duygusal, sosyal ve toplumsal düzeyde etkileyen bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Gerek sağlıklı duygusal evreler gerek sosyal ilişki süreçleri gerekse de toplumsal refah seviyeleri bireyin maddi imkânları veya imkânsızlıklarından doğrudan etkilenmektedir. Yoksulluğun meydana getirmiş olduğu dezavantajlı yaşam koşullarından ve etkilerinden kurtulabilmek adına yoksul vatandaşlara sosyal yardım imkânları sunulmaktadır. Gerek kamu kurumları gerekse sivil toplum örgütleri eliyle uygulanan sosyal yardım müdahaleleri başvuru ve değerlendirme süreçlerini kapsamaktadır. Bu süreç yoksullukla karşı karşıya olan müracaatçıyı sosyal ve duygusal birçok noktada etkilemektedir. Yoksul durumda olan müracaatçı başvuru ve değerlendirme sürecinde duygusal iniş ve çıkışlar yaşayabileceği gibi, sosyal yardım başvurusunun kabul olabilmesi için kendi içinde bir takım sosyal düzen ve denge oluşturabilmektedir. Yapılan araştırmada yardım imkânlarından haberdar olmak ve en sağlıklı koşullarda kendini ifade ederek olumlu sonuç almak isteyen bireylerin yardım başvuru evrelerini ve bu evrelerin bireylerdeki duygusal ve sosyal etkilerini incelemek amaçlanmıştır.

Bu genel gaye doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Sosyal yardım başvuru süreci ve sonucu bireylerde ortaya çıkan duygular nelerdir?
2. Sosyal yardım sunan kurum ve kuruluşlarda toplumsal cinsiyete dayalı pozitif bir ayrıcalık olduğu düşünülüyor mu?
3. Sosyal yardım başvurularında yoksulluk kültürünün izlerine rastlamak mümkün müdür?
4. Sosyal yardım aşamalarında yaşanan duygusal süreçler bireyi duygu sosyolojisi temelinde nasıl etkilemektedir?

Araştırma sonucunda yoksulluk ve yoksulluk kültürü, yoksulluğun etkisini en aza indirmek için sunulan sosyal yardım ve yardım arama davranışı ile yaşanan duygusal süreçler duygu sosyolojisi temelinde yoksulluk kültürü ve yardım arama davranışı kavramları ile sosyal hizmet açısından değerlendirilmiştir.

Bu araştırma; yoksul bireylerin sosyal yardım başvuru süreci ve sonucunda duygusal değişiklikler yaşayıp yaşamadığı, sosyal yardım başvurularında yoksulluk kültürünün izlerine rastlanıp rastlanmadığı ve sosyal yardım sunan kurum ve kuruluşlarda toplumsal cinsiyete dayalı pozitif bir ayrıcalık olduğu düşünülüyor mu sorusuna cevap verebilme adına önemli görülmektedir. Ayrıca ülkemizde literatürde çok az bir tez konusuna sahip olan duygu sosyolojisi kavramının sosyal yardımlar temelinde değerlendirildiği ilk araştırma olması bu alana bir katkı olarak değerlendirilmektedir.

Gerçekleştirilen saha araştırması, Kocaköy Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında 02.05.2022 ve 10.10.2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir ve bu tarih aralığında yardım alan ve vakıf sisteminde yardım durumu tamamlandı olarak belirlenen müracaatçılar ile sınırlıdır. Nicel bir araştırma olarak şekillenen çalışma toplamda 388 kişiden oluşan bir örneklem ile gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze görüşme tekniği ile uygulanan anketler, çoktan seçmeli ve kapalı uçlu sorulardan oluşmaktadır.

Araştırmanın uygulandığı Kocaköy Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı sosyal yardımların başvuru ve sonuç noktası olması hasebiyle anket uygulamasında, yeni bir yardım veya anket sonucunda bir yardım beklentisinin olduğu görüşülen bireylerde görülmüştür. Ancak yardımı tamamlanmış olan bireylerin seçilmiş olması ile bu beklenti aşılmış, gerekli izahlarda bulunulmuştur.

Dört bölümden oluşan çalışmada, birinci bölümde; duygular ve duygu sosyolojisine değinilmiş, gündelik yaşamda duygular ve duyguların bireyleri nasıl etkilediğine yer verilmiştir. İkinci bölümde, yoksulluk ve yoksulluk kültürüne dair temel kavramlar üzerinde durulmuş, yoksullukla mücadele kapsamında geliştirilen politikalar ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, sosyal yardımlar ve sosyal hizmet çatısı altında sosyal hizmet kuramları ile pozitif etkileri yorumlanmış, sosyal yardım sağlayan kuruluşlar ve araştırmanın kaynağı olan Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'ne bağlı Kocaköy Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın sosyal yardımlar temelindeki kuruluş, faaliyet ve süreçleri açıklanmıştır. Dördüncü bölümü oluşturan saha araştırması başlığı altında ise çalışmadan elde edilen bulguların tartışma ve sonuç bölümlerine yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

DUYGU SOSYOLOJİSİNİN TEMELLERİ

Çalışmanın birinci bölümünde duygular ve duygu sosyoloji başlığı altında duygu kavramı, duygu sosyolojisi, duygu ve toplum, gündelik hayatta duygular ve duyguların bireyleri nasıl etkilediğine dair literatüre yer verilmiştir. Çeşitli duyguların bireyde yansıma süreçleri ve duyguların bireyin birincil çevresi ile olan ilişkisini ve sosyal çevresi ile olan ilişkilerini nasıl etkilediği konuları üzerinde durulmuştur.

1.1. DUYGU KAVRAMI

Duyguların açıklanabilirliği, kavranabilirliği ve ruh üzerindeki süreçleri ilk çağlardan bu yana döneminin filozofları Aristoteles, Thomas Aquinos, Descartes, Spinoza ve David Hume tarafından derinlemesine ele alınmıştır. Birbirinden farklı yaklaşımların değerlendirildiği bu süreç, duygunun etik, ahlak ve insanın gizil davranışlarından harmanlandığını ortaya koymuştur. Psikolojinin 19. Yüzyılda varlığını bağımsız bir disiplin olarak sürdürmesi ile duygu, psikoloji ve felsefenin müşterek konusu olmuştur (Gökalp, 2010: 13). Duygular bireyi başkalarından farklı kılar ya da birleştirir. Örneğin, üstünlük veya gurur gibi duygular kişisel hedefler başarıyla sonuçlandırdığında yaşanmaktadır. Benzer şekilde, engellenme veya kırgınlık gibi duygular da başarı için verilen çabalar engellendiğinde yaşanmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2000: 365). Kişinin iç benlik duyguları amaç ve hedeflerinin doğrultusunda dışa farklı duygular olarak yansıyabilmektedir. Hayatın içinden bir kesit, içerdiği duygunun yoğunluğu ve etkisine göre önem kazanır. Hatıraların en unutulmazı, bireyin en duygulu olduğu hatıralarıdır (Bozdağ, 2000: 112). Duygu yoğunluğuyla yaşanan an ve hatıra bireylerin zihninde mekânı, şahsı ve olayı unutulmaz kılmaktadır. Bireyin zihninde saklayabildiği ve hatırlandığında hala aynı coşkuyu hissettiren bu duygusal anlar sosyal hayatın duygusal birliktelik alanları olduğunu da ortaya koymaktadır.

“Duygu” kavramının kendisi yeni olsa da hemen hemen benzer terimler duygulanım, devinimler vb. Yunanlılar döneminden beri Batı dillerinin bir parçası olmuştur (Rosenwein ve Cristiani, 2019: 21). Duygunun yansıma sürecinde, duygular insanda doğuştan mı bulunuyordu yoksa devinimler dışı vurabilmek için bir etki mi bekliyordu sorusu yıllarca bilim insanları tarafından tartışılan konu olarak bulunmaktadır. İnsanoğlunun yaşam süreci değerlendirildiğinde dünyaya gözlerini

açtığı an itibari ile fiziksel yaşamına anlam ve düzen katan etkilere karşı tepkimeler ile karşılaşmaktadır. Bu tepkimeler ve etkileşimler duygunun oluşumuyla ilgili ortaya koyulan Canon- Bard Kuramı, James- Lange Kuramı, Arnold- Linsey Kuramı, Sosyo-Biyolojik Kuram ve Bilişsel Kuram vb. kuramlar arasından Bilişsel Kurama uygunluk göstermektedir. Deneyler ve günlük yaşam örnekleri ile Bilişsel Kuram bilim dünyasında daha çok kabul görmüştür. Bilişsel Kurama göre duygular biliş ve davranışın birbirini etkilediği, bilişsel kökenli duygu durumları olarak açıklanmaktadır. Örnek verecek olursak bir olay kişi nezdinde can sıkıcı, haksızlığa uğramış, engellenmiş olarak algılanıyorsa öfke olarak yansıyan duygusal uyarılma gerçekleşmektedir (Şahin, 2005: 4).

Duygunun duyumsadığımız her şey; tüm tutkular, hafif ya da ortalama şiddette heyecanlar, sevgi, aşk gibi genel hallerin içgüdüsel eğilimlerin toplamı olduğu belirtilmiştir (Cevizci, 2000: 100). Sosyal hayat içerisinde ele alındığında gün içerisindeki her türlü hal ve tavırlar bir eğilim meydana getirmektedir. Mevsimsel geçişlerdeki ruh hallerinin bile fiziksel ve biyolojik olarak yansıması bulunmakta, yazı neşe ile karşılarken çiçeklerin ve yeşil rengin tonları ile mutluluk hissedebilirken, kar ve kış aylarının soğukluğu ile nasıl ısınabiliriz endişesi yaşanmakta ve dışsal kaynaklarında dürtülerimize etkisi görülmektedir.

1.2. DUYGU SOSYOLOJİSİ

Duygu sosyolojisi 1970 yılının sonlarından itibaren gelişimini hızlandırmaya başlamış, duyguların oluşumu, dönüşümü ve duygularla sosyal alanın ilişkisi hakkında pek çok soruyu gündeme almıştır (Üçer, 2020: 8). Bir alan olarak kararlı şekilde büyümekte olan duygu sosyolojisi 1980'lerin başından beri duygulanım bilimi üzerine yapılan araştırmalar ile hızla olgunlaşmıştır. İnsanoğlunun hisleri ve duygusal durumları bu duygusal durumların çeşitli etkileri her zaman ilgi çeken bir konumda olmuştur (Seçer, 2005: 816). Amerikan Sosyoloji Derneği'nin 1987 yılında düzenlediği toplantılarda ilk iki oturumun teması Duyguların Sosyolojisinde Araştırma Hipotezleri olarak belirlenmiş ve bu oturumların organizatörleri Candace Clark ve Steven Gordon Duygular Sosyolojisinde gündem olmuştur (Kemper, 1990:4). Dünya genelindeki birçok sosyal bilimci sosyal fenomenlerin herhangi bir tanımının açıklanması veya yorumlanması aşamasında duygu ve cisimleşmiş özneyi sosyal süreçlere dâhil etmemesi

durumunda eksik, hatta yanlış olduğunu fark etmiştir (Alastuey, 2000: 145). Bu duygular sosyolojisi açısından bir başarıdır. Sosyal bilimler içerisinde akademik süreç sosyolojinin “kanaatler sosyolojisi” karakteri üzerine meyline neden olmaktadır. Sosyolojinin temel yapısına aykırı olan bu durumun karşısına “Duygular Sosyolojisi” kavramı ile çıkmak, bazı toplumsal tiplerin bir takım duygusal var olma tavırlarıyla açığa çıkmasına fırsat veren bir sosyal bilimi oluşturacaktır (Baker, 2011: 43). Sosyologların, bireylerin deneyimledikleri zengin duygu dizisini ve bu duyguların etkileşimden önce ve etkileşim sırasındaki akışını incelemeleri, kültürel ve sosyal yapısal mekanizmaları genişletmeleri, biyolojinin de rolünü dâhil etmeleri gereklidir (Stets, 2010: 267). Duygular kültürel bir karışıma sahiptir, yani ilişkisel durumlar üzerinden deneyimlenen, sosyo-kültürel değerlere göre bastırılan veya daha çok ortaya çıkarılan, yöreden yöreye değişen konuşma aksanları ile farklılık gösterebilir. Farklı dönemlerde birbirinden farklı kültürlerden insanların duygularla ilgili çok ayrı anlayışlara haiz olduğu görülmektedir (Yıldız, 2007: 130). Günlük yaşamımız içerisinde kişisel ilişkilerimizi, yönlendirme ve düzenlemede duygularımız önemli rol oynar. İnsanın doğası olan sevgi kadın ve erkek arasındaki bağlanmayı ve bu bağlılığı sürdürebilmeyi sağlamaktadır. Bu görünmez bağ duygunun ve etkisinin sosyalliğini göstermektedir.

Duygu sosyal davranış ve eylemin nihai temeli olarak ortaya çıkmıştır ve duygu zamanın sosyolojisinden bağımsız olarak anlaşılabilir (Barbalet, 2006: 52). Yaşam süreci içerisinde bireyin karşılaşmış olduğu her türlü etki ve tepki sonucunda düşünce ve duygu bütünleşmesi ortaya çıkmaktadır. Duygular, sosyolojinin doğasını son yirmi yılda derinden etkilemiştir, birey duygu yönetimi ile sevgiyi kullanarak hayat içerisindeki pozisyonlarına şekil vermektedir. Başka bir deyişle, duygusal yaşam dünya içinde var olmanın varoluşsal olarak cisimleşmiş hali, bu şekilde görülebilir (Bendelow ve Williams, 1998: 15). Sosyal ilişkilerin siyasi düşünce ve davranışların, sosyal ekonomik statünün kişide oluşturduğu duygular ve yansımalar duygu olarak tek başına ele alınabilecek bir kavram değildir. Sosyal psikolojik duygular ve duyguların sosyolojisi birbiriyle yakından ilişkili iki araştırma alanıdır. Düşünce ve duyguların yokluğunda sosyal ilişkilerin de olmayacağını söylemek mümkündür (Tenhouten, 1996: 1). Rol-model sosyal ilişkisi temelinde çocuğuna şiddet uygulayan bir anne hakkında kötümser duygulara bürünebiliriz. Genel kanıda anne iyimser, olumlu duyguların

beklentilerini karşılamaktadır ve bu noktada insanlar anlamları yeniden değerlendirir (Thoits, 1989: 326). Duygular ve davranışlar bir toplumun ihtiyaçlarına göre yorumlanır. Onlar sadece fizyolojik değil bireyin dış uyaranlara tepkisidir (Watson, 1992:1). Sosyolojik olarak değerlendirilebilecek sosyal davranış, insan ve toplum ilişkisi gibi birçok araştırma konusu günümüz modernleşme sürecini kapsayarak duygu sosyolojisinin çatısı altında irdelenebilir.

1.2.1. Duygu ve Toplum

Toplumsal ilişkiler duygu kavramından ayrı düşünülemez. Temelde insani birlikteliklerle kavramlaşan toplum, farklılıkları anlama ve kavrama noktasında düşünce ve duygunun yönelimiyle hareket eder. Toplumu meydana getiren bireyler açısından; toplum, sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için etkileşen ve müşterek bir kültürü paylaşan insanların oluşturduğu birlikteliktir (Finchter, 2012: 86). Duygu toplum ilişkisi içerisinde sosyal ilişkilerin etkileşim süreci ne kadar kıymetli ise duygunun bağlanma, aidiyet ve kimlik gibi temel gereksinimleri de karşılayarak insanın toplumsal kişilik inşasına katkısı da o kadar kıymetlidir (Aydemir, 2011: 79). Kurumlar insanların sosyal gereksinimlerini karşılamak için her bireyin bir rol üstlendiği biçimlendirilmiş mekanizmalardır. Bireylerin üstlenmiş olduğu roller belirli duygu yoğunlukları ve kontrolleri gerektirebilmektedir.

Çalışma hayatı duygulardan bağımsız değildir. İnsan faktörünün başrolde olduğu her işte duyguların yoğunluğu daha çok hissedilmektedir. Çalışma hayatında bireylerden duygularını kontrol altında tutmaları ve yönetmeleri beklenir. İnsani ilişkilerin yüz yüze olduğu kurumlarda bu beklenti her zaman daha yüksektir (Akçay ve Çoruk, 2012: 4). Duygu ve toplum ilişkisinde duyguların bireysel yansımalarının, duygu yönetimine evrildiği görülmekte ve hissedilmektedir. Toplum içerisinde bazı duygular geniş kültürel çevreler, coğrafyalar için önem ve somut değer atfedilmiş duygulardır. Buna bir örnek annelik duygusudur, annelik birçok duyguyu kendi içerisinde barındırır ancak yine de evlada olan hissiyat ve görev devam eder. Toplumu oluşturan bireylerin ilişkilerini incelerken duygu etkisi göz ardı edilemez bir unsurdur. Gerek politik gerek kültürel gerek kutsal her türlü sosyal ilişki açısından duygular insanların yön mekanizmasıdır. Ortak duyguları hissettiği ve yaşadığı alan bireyin bağlı olduğu ve

parçası olduğu alanı oluşturabilmektedir. Örneğin toplu taşıma araçlarındaki insanlar ortak bir noktaya hareket halindedir ve her varış ortak hareketin mutluluğudur.

1.3. GÜNDELİK YAŞAMDA DUYGULAR

İnsan günlük yaşamı içerisindeki deneyimlerini edinirken duyguları ile hareket halindedir. Hayatını sürdüreceği ortam, sosyal çevre hatta yürüyeceği sokak bile bireyin duygularına etki eder ve yansır. Bireyin oturduğu evi seçerken, yaşam tarzını belirlerken, aile, iş ve okul hakkında kararlar verirken duyguların devreye girdiği kabul edilmektedir. Bu süreç ev sahibi olma, finansal güvence arayışı, çocuklar için doğru okulu bulma kaygıları gibi faktörler olarak ele alınmaktadır (Kern, 2012: 28). Bireylerin günlük yaşam içerisindeki duygusal durumları, içerisinde buldukları sosyo-ekonomik duruma bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. Gün içinde ekonomik bunalımlar ve mücadele ile zaman geçiren birey stres ve gerginlik içerisinde öfkesini yansıtmaya hazır olabilmektedir. Farklı duygu üreten durum türlerinin duygusal tepkiler üzerinde ayırt edilir derecede çeşitli etkileri olup olmadığını öğrenmek ilginç bir deneyimdir. Bir hediye alındığında görülen sevinç ve mutluluk tepkisi ile sınavda başarılı olunca görülen sevinç ve mutluluk duygusu arasında fark olup olmadığı zihinlerde soru işareti oluşturmaktadır (Scherer ve Tannenbaum, 1986: 296). Olay ve duygu, her durumda yakından ilişkili bir nedensel dizinin parçası olarak meydana gelmektedir.

Günlük yaşam içerisinde karşılaşılan dürtüler merak, beklenti, coşku, sevinç vb. duygulanımlar ile çeşitlenmektedir. Plutchik (1966: 423)'e göre duygusal durumların ölçümü için çoklu derecelendirme ölçekleri kullanırken temel duyguları kategorize etmiş ve değerlendirmiştir. Ruh hallerinin tanımlanması ve duygu durumunun ifadesi bu kategoriler ile daha rahat ortaya koyulmuştur. Merak herhangi bir şeyi anlamak, bir şeyle uğraşma isteği taşımak, kaygı ya da tasa hissetmek veya öğrenmek için duyulan istek olarak değerlendirilmektedir (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 2022). İnsan merak eden bir varlık olarak yaşamı süresince birçok şey öğrenmektedir (Kurtbaş, 2011: 22). Beklenti ise davranışlara etki edebilmekte ve yön verebilmektedir. Beklentiler, algısal uyuma ya da algısal yanlılık ve davranışsal uyuma olarak iki şekilde davranışlara yön verebilmektedir (Andaç Demirtaş Madran, 2012: 6). Bireyin davranışlarını şekillendiren motivasyonun, davranış neticesindeki beklentiler olduğu iddia edilmektedir (Seker,

2014: 20). Sosyal ilişkiler içerisinde gelişen beklentiler sonucunda farklı duygusal tepkiler ortaya çıkmaktadır. Olumlu ve olumsuz sonuçlar bireyin davranışının ve duygularının pozitif ya da negatif yansımalarına zemin hazırlamaktadır.

1.3.1. Mutluluk

Mutlu bir insanın korku, kaygı, suçluluk, öfke ve aşk gibi duygulara düzeyli bir şekilde sahip, yüksek derecede enerjili, güçlü bir sosyal yönelimi olduğu gözlenir ve duygusal olarak istikrarlı bir kişiliği olması muhtemeldir (Michalos, 2007: 351). Mutluluğun birçok bulguya ek olarak bireyin maddi serveti, sağlığının iyi olması, yüksek iş morali, mutlu bir ev ve eş dâhil, diğer insanlarla iyi ilişkilerin olduğu sonucuna varılmıştır (Wilson, 1967: 297). Ahlak üzerine değerlendirmelerde bulunan filozof ve psikologların insanların amaç, gaye ve istekleri olduğu bu amaçlara ulaşmanın, başarı sayılabileceği ve “mutluluk” olarak değerlendirilebileceği üzerine ortak bir noktada birleştikleri görülmüştür (Fromm, 1994: 21). İnsan hayatını sürdürdüğü her an yeni hedef ve bu hedeflere doğru yol haritası çizmek durumundadır, bir yolculuk güzergâhı bile buna dâhildir. Bir noktadan diğerine başarı ile belirlenen şartlarda ulaşılmış ise planlanan hedefe varış rahatlama, sevinç, tatmin, heyecan ve gurur duyguları ile mutluluğu tatmış olur. Tatmış olduğumuz bu duygu birikimi düzeyli bir şekilde benliğimizde birikerek iyimserlik halini oluşturmaktadır.

Yaşam içerisinde karşılaşılan zorluklar ve engellemelere karşın kişinin hayata pozitif bakabilmesini iyimserlik hali sağlamaktadır (Sapmaz ve Doğan, 2012: 64). Yaşam doyumu ve mutluluk duygusu iyimserlik halinin devamına kaynak olurken, iyimser birey sağlıklı bir ruh hali ile sosyal ilişkilerini sürdürür. Mutluluk duygusunun dışavurumu şiddetli olan bireylerin sıcakkanlı, duyarlı, konuşkan, ölçülü, sosyal ilişki kurulabilmesi kolay ve empati düzeyi yüksek insanlar olduğu; olumsuz herhangi bir davranış sonrası utanç ve suçluluk duygusu yaşadıkları söylenebilir (Araz ve Erkuş, 2014: 59). Mutluluk bir dereceye kadar hem bir özellik hem de bir durum olarak kabul edilebilir ve hayat memnuniyeti bu durumun en istikrarlı değişkenidir (Diener, 1984: 550). Hayat memnuniyeti devam ettikçe mutluluk devam edecek, hayata karşı memnuniyetsizlik başladığında olumsuz duygular tetiklenerek mutluluk durumu sönmeye başlayacaktır.

1.3.2. Üzüntü

İnsanı güdüleyen uyarıcılar neticesinde korku, mutluluk ve üzüntü gibi duygular yaşanmaktadır (Özbayrak, 2006: 9). Üzüntüyü tetikleyen en sık durumlar bireyin sevdiği ve tanıdığı kişilerin hasta olması, herhangi bir kazayla karşılaşması ya da ölmesidir (Akan ve Barışkın, 2018: 4). Yalnızlık korkusu insanın en derin korkularından olumsuzluklarından biridir. Bu korku ayrılık ya da bir kayıpla gerçekleşse de sonu her daim üzüntü ile bitmektedir. Hayatta bizleri mutlu eden şeyler yaşanan normallerdir ve üzüntü normalin yokluğunun belirtisidir (Freed, 2009: 65). Sıradanlaşan birçok olgu bireylerin gizil motivasyon kaynağıdır. Bunlar işten döndüğünde bireyi karşılayan ailesi, sabah kalktığında gidebildiği bir işi veya telefon rehberinden ulaşabildiği bir arkadaşı olabilmektedir. İçlerinden birinin olağan dışı seyri bireylerde üzüntünün kaynağıdır ve keder ile üzüntü bireyin sıkıntısını sona erdirmek için en olası doğal süreç olarak düşünülmelidir. Literatür kapsamında genel bir çerçeve oluşturacak olursa olumsuz duygular üzüntü hissiyatının kaynağıdır. Araştırmalar olumsuz duyguların olumlu duygulara göre dilde daha detaylı betimlendiğini göstermektedir (Kalenderoğlu ve Arslan, 2017: 516). Üzüntü umutsuzlukta açıkça anlaşılabilir ve bireyin karşısındakine aktardığı söylemleri jest, mimikleri destekler. Herhangi bir konuda haksızlığa uğradığımızda bundan duyduğumuz rahatsızlık genel fizyolojik durumumuza yansıtacaktır.

1.3.3. Utanç

Kimi zaman utanma yapılan bir davranış sonucunda yaşanır; fiziksel bir dışı vurumdur, kimi zaman ise zihnin kapılarının sonuna kadar açıldığı bir anda, dudaklardan dökülen sözcükler bir utanma nedeni olabilir. Utanmak bir diğer deyişle karşısındakine duygusal olarak da çıplak kalmaktır ve bu hal en az fiziksel çıplaklık kadar yüksek bir utanç yaşatmaktadır (Yılmaz, 2019: 626). Üzülduğümüz herhangi bir olayda kendi mesuliyetimiz de bulunuyorsa üzüntünün yanında suçluluk veya utanç da hissederiz (Gevrekçi ve Çırakoğlu, 2017: 90). Toplum içerisinde sosyal ilişkileri yönetirken şeffaf sınırları olan ahlaki yükümlülüklerimiz bulunur. Kusursuz olarak yerine getirmeye çaba sarf edilen bu ahlaki yükümlülükler kusurlu bir davranışa büründüğünde bireylerde, benzer şekilde suçluluk ve utanma duygusunu meydana getirmektedir.

Bir havuzda boğulmak üzere olan çocuğa hiçbir gerekçe ve mazeret olmadan yardım etmez ve boğulmasına izin verirsek ahlaki yükümlülüğümüzü yerine getirmemiş oluruz (Sinnott- Armstrong, 2005: 198). Tabir edilmeyen duygu ve düşünceler giderilmeyen çeşitli gereksinimler, zamanla birikerek bireyin yarım kalmış işlerinin çoğalmasına ve affediciliğinin azalmasına sebebiyet verir. Diğer yandan yarım kalmış işler suçluluk, öfke ve utanç gibi negatif duyguların fazlaca yaşanmasına neden olabilir (Malakcıoğlu, 2018: 5). Ahlaki yükümlülükler yarım kalmış ve yaşantı noktasında iz bırakmışsa ilk yapılacak şey bireyin benliğini sürekli olarak sorgulaması olacaktır.

1.3.4. Öfke

Öfke, bireyin tatmin edilmemiş isteklere, istemediği sonuçlara ve karşılanmayan ihtiyaçlara vermiş olduğu doğal, küresel ve insani tepkidir. Diğer yandan en çok zarar verici olabilen duygusal tepki olarak da açıklanabilir (Soykan, 2003: 20). Herhangi bir konuda maddi olarak, iş gücü olarak, zihinsel olarak fedakârlık edilmiş, zaman ayrılmış ise sonucunda başarı beklenilmektedir. Ancak tüm fedakârlıklara rağmen sonuç olumsuz ise hırs, stres, üzüntü ve öfke gibi duygusal tepkiler verilebilmektedir. İnsanların öfkelenmesine sebebiyet veren önemsenmemek, engellenmek, aşağılanmak ve keyfe keder davranışlara maruz kalma durumları insanın haz dünyasına olumsuz bir dokunuş olmakta öfkeyi pekiştirmektedir (Kurt, 2016: 122). Öfkenin yararı olmayan ve tersine zarar veren bir duygu olduğu geçmişte ‘Keskin sirke küpüne zarar’ gibi benzer atasözleri ile topluma öğretilmiştir ve öfkeyi dinginleştirmenin yolu öfkeyi tetikleyen düşünceleri analiz etmekten geçmektedir (Bridge, 2008: 25). Gün içerisinde politika, sevgi, ekonomi, iş hayatı ve aile ilişkileri gibi birçok farklı alanda birbirinden farklı problemler ile karşılaşmakta ve bu problemler hiddetin kaynağı olarak gösterilmektedir. Sabır ve hoşgörü insanlar arası ilişkinin temel unsuru olarak bilinir, bu unsurlar öfke anında sığınılan düşünce limanı olmalıdır.

Mutluluğun haz ve yüksek uyarılma, kasvetin hoşnutsuzluk ve düşük uyarılma, öfkenin ise hoşnutsuzluk ve yüksek uyarılma ile ilişkili olduğu anlaşılmıştır (Mackay vd., 1998: 280). Öfke çok az bir reaksiyondan hiddete kadar farklı sıklıkta gerçekleşen bir duygudur ve stres, gerginlik, hızlı kalp atışları, nefes alıp vermenin sıklaşması gibi fiziksel işaretleri vardır (Kökdemir, 2004: 7). Öfkenin amacı bireyin kendisini koruması da olabilir, birey kişisel sınırlarının ihlal edildiğini açıkça ifade etme ihtiyacı

hissettiğinde öfke ortaya çıkabilmektedir (Woodruff, 2008: 19). Haneye giren hırsıza karşı gelişen öfke duygusu meşru savunma hakkından doğmaktadır. Özel alana yapılan saldırıyı engelleyip, muhafaza ve müdafaa etmeye çalışırken ortaya çıkan öfke reaksiyonları hoşnutsuzluk ve yüksek uyarılmanın belirtileridir.

1.3.5. Korku

Korku, yaşanmakta olunan durum değil, o durum üzerinden zihinde geliştirilmiş senaryolara gösterilen tepkilerdir (Gençöz, 1998: 9). Salıncak bireyler için eğlenceli bir aktivite aracıdır ancak salıncak mekanizması üzerine zihinde çizilen olumsuz senaryolar bireyler için korku, tedirginlik ve çekincelerin kaynağını oluşturmaktadır. Bu noktada korkuların bir diğer tetikleyicisi kaygılar hayatı sarmaya başlar. Kişinin içinde bulunduğu anda ve gelecekte gerçekleşme biçimi ve zamanı belli olmayan veya hiç gerçekleşmeyecek sübjektif bir durumla ilgili tedirginlik ve endişe duyması kaygı olarak tanımlanabilir (Şahin, 2019: 119). Korkulardan kaçtıkça korkular bireyi kovalamakta ve birey korkuları çağrıştıran her şeyden kaçmaya başlamaktadır. Korkuların arkasındaki belirsizlikler ve ihtimaller bireyi etkisi altına alır. Günümüzde yaşam tecrübeleri geçmişte yaşanan tecrübelerin üzerine eklenerek çoğalmaktadır, bu tecrübelerin çoğalması elbette korkuların çeşitlenmesine de sebep olmaktadır. Bir dönem savaş, yoksulluk, salgın hastalık, deprem gibi korkuları deneyimlemişken, bir dönem teknolojik gelişmelerin, iklim değişikliklerinin, dünyadaki kaynakların tükenmeye doğru olduğunun korkuları hissedilmektedir. Yeni dönemin getireceği herhangi bir sorun veya yeni bir zorluk birey için hayatta kalma sorununa dönüşmeye yatkın olarak görülür (Furedi, 2002: 13). Bireyde oluşan geleceğe dair korkular bugün yaşadığı sorunlara ve bu sorunların bireyde yarattığı endişelerle ilişkilidir.

Korkunun bir diğer kaynağını da tehdit, psikolojik veya fiziksel şiddet olmak üzere yine insanlar oluşturmaktadır. Korku hiçbir zaman yalnızca kişinin o anki durumuyla ilgili değildir, ilişkiseldir. Samimi bir ortamda hissedilen duygular karşılıklı ilişkilerin olumlu veya olumsuz seyrine göre güçlenir (Pain, 2014: 146). İkili ilişkilerde karşıdaki insana yansıtılan öfke o insanın birey hakkında içten içe kaygı büyütmesine ve korkular ile bireye yaklaşmasına sebep olacaktır. Örnek verecek olursak çocukların davranışlarına yön vermek için kullanılan kızma eyleminin boyutu onda bu eylemi gösteren kişiye karşı oluşacak korkunun boyutunu belirler. Bir travma olarak duygusal

şiddeti deneyimleyen birey ile sosyal hayat arasına korku mesafesini koymuş olma ihtimali de güçlenmektedir.

1.4. DUYGULAR BİREYLERİ NASIL ETKİLER?

Literatürde görüldüğü üzere duygular hayatın her anında etkin rol oynamakta ve bireyin kendini yansıtırken kullandığı önemli bir iletişim yolu olarak görülmektedir. Duygular hissedilenleri karşıya aktarırken tamamlayıcı bir etkiye sahiptir. Bazı duygular bireyleri durdururken -korku, kaygı, utanç- bazı duygular ise bireylerde ki enerjinin kaynağı olur -mutluluk, aşk, sevgi, hırs- gün içindeki mutluluk yüzlerdeki tebessüme kaynak olabilir ya da bir başarıya neden olabilir hırslar. Duyguların fiziksel dışa vurumu olarak ortaya çıkan jest ve mimikler iletişim yollarını güçlendirmektedir. Gözlemler ve konuşma verilerine dayanan görüşler jest ve mimiklerin sözlü davranışı katılımcılar için anlamlı kılmaya hizmet ettiğini savunmaktadır (Özyürek, 2002: 689). Bireyin bir yakınına kaybettiğinde gözünden akan yaş, fiziksel duruşunu yansıtan üzüntü, yas duygusunu anlamlı kılmaya aracı olmaktadır. Sözsüz iletişimin güçlü yanını oluşturan mimikler/yüz ifadeleri, duyguların ifade edileceği anda herhangi bir ortak dile sahip olunmayan insanlar ile irtibatı güçlendiren iletişim yolunu oluşturmaktadır (Tan Çevik, 2020: 10). Bazı duygular hayatı kolaylaştırıcı, bağdaştırıcı etkiler sunsa da bunun yanında birde olumsuz etkileri bulunan duygular bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar duygulara, özellikle rahatsız edici nitelikte olanlara ve korkulara epilepsi oluşumunda her zaman önemli bir yer vermektedir (Collins, 1913: 673). Yakın zamanda insanlığın başından geçen koronavirüs salgın hastalığı insanların evlerine hapsolmesine ve kısıtlamalar ile karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. Bu süreç temelinde özgürlüğün kısıtlanması, sosyal ilişkilerin yüz yüze değil de telefon üzerinden sürdürülmesi, korku ve kaygı gibi olumsuz duyguları aşamaya duygusal çalkantılar yaşanmasına sebebiyet vermektedir. Küresel hastalığın ölüm oranının yüksek olması birey evinde güvende olsa dahi ölüm korkusu hissetmesinde ve psikolojik problemler yaşamasında etkindir.

Saldırganlık, duygusal tanımlarda öfke duygusunun sebep olduğu bir davranıştır (Karataş, 2008: 278). Bireyi olumsuz yönde etkileyen öfke duygusu fiziksel bir saldırganlık halini aldığı anda sonuç adli noktaya gelebilmekte ve hapis cezası gibi vahim sonuçlar doğurabilmektedir. Sözel saldırganlıkta ise kişiler arası ilişkilere zarar verecek

durumlar gelişebilmektedir. Öfke duygusunun olumsuz etkilerine bakıldığında öfke ve üzüntü benzeri duygularla baş edilebilmesi, olumsuz duyguların doğurabileceği sonuçlara karşı strateji geliştirilmesi için erken yaşlardan itibaren çocuklara bakım sağlayan kişiler ve ebeveynler rehberlik sağlayıcı olarak görülmektedir (Ceylan ve Kılınç, 2021: 107). Kişinin duygularını sağlıklı bir şekilde kontrol altında tutabilmesi, davranışlarını buna göre şekillendirmesi pozitif bir ruh hali ile yetişmesiyle doğrudan ilişkilidir.

İKİNCİ BÖLÜM

YOKSULLUK VE YOKSULLUK KÜLTÜRÜ

Araştırmanın ikinci bölümünü oluşturan yoksulluk ve yoksulluk kültürü başlığı altında literatür taramasından faydalanılarak yoksulluk kavramı, yoksulluğun türleri ele alınmıştır. Yoksulluğun beraberinde getirdiği olumsuz etkilere değinilerek, Türkiye’de yoksullukla mücadele politikaları ve yoksulluk kültürünün kavramsal çerçevesinden bahsedilmektedir.

2.1. YOKSULLUK KAVRAMI

Yoksulluğun tanımının nasıl yapıldığı, yoksullukla nasıl mücadele edileceğini belirleme noktasında çok önemlidir. Yoksulluk üzerine çalışanlar objektif ve subjektif kriterlere dayanan farklı yoksulluk tanımları ve ölçüm metotları önermektedir (Semerci, 2010: 2). Yoksulluğun ölçülmesine ilişkin önemli aşamalar, yoksulluğun tanımına dair, yoksulluk kıstaslarının, ölçüm sorun ve yöntemlerinin belirlenmesi ve sonuçların değerlendirilmesi olarak sıralanabilir (Şenses, 2013: 61). Yoksulluk kavramı literatür taraması ışığında birbirinden farklı tanımlamalar ve açıklamalara sahiptir. Yapılan kavram açıklamaları bakış açılarına, değer sistemlerine ve zamana göre değişkenlik göstermektedir (Yaşar ve Taşar, 2019: 120). Yoksulluk en kapsamlı anlamda bireyin en temel ihtiyaçlarını karşılayabileceği gelirden yoksun olması durumudur. Fakat insanların hangi ihtiyacı esas ihtiyaçlar olarak gördüğü zamana, topluma ve insana göre farklılaşmaktadır (Çalışkan, 2010: 99). Sosyal, kültürel, politik ve ekonomik güçler arasında meydana gelen farklı etkileşimler yoksulluğu sürekli gelişen ve karmaşıklaşan bir kavram kılmaktadır. Bu karmaşıklık yoksulluğun tamamen ortadan kalkma şansının pek olası olmadığı, ancak durumun daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasının mümkün kılındığını göstermiştir (Carney, 1992: 79). Yoksulluk hangi noktadan bakarsak bakalım toplumsal bir risk faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır ve bir dereceye kadar kişisel bir seçim ya da en azından kişisel çabayla üstesinden gelinebilecek bir durum olarak görülebilmektedir. Diğer yandan yoksulluğu yapısal faktörler ile ilişkilendirenler bir bireyin yoksulluğunun arkasında ki suçlular olarak düşük maaş, ayrımcılık, eğitimde ve sosyal hayatta fırsat eşitsizliğini tanımlamaktadır (Abbie Erler, 2012: 186). Yoksulluğu ekonomik hesaplamalar ile sınırlandırmayıp kavramın anlamının genişletilmesine ihtiyaç vardır.

Dünya genelinde acı bir tablo olsa da yoksulluk Afrika ülkeleri ile bütünleşmiş görülmektedir. Görünen tabloda eğitim ve öğretimin kısıtlılığı, yetersiz beslenme ve temiz suyun eksikliği, sağlık hizmetlerinde materyal ve hizmetin tam sunulmaması, yaşam süresinin kısa olması durumları da yoksulluk kavramının içerisinde gelişmektedir. Yoksulluğun bir diğer farklılığı da tarım toplumları ve sanayi toplumları sonrası yoksulluk algısıdır (Bozan, 2017: 392). 1970’li yıllardan sonra ülkelerin izlemiş olduğu olumsuz ekonomi politikaları, göçlerden kaynaklanan kayıt dışı istihdam ve işsizlik oranlarında yükselme gibi unsurlar işgücü piyasasının zayıflamasına, refah seviyesinin düşmesine ve çalışan yoksullar olarak ifade edilen yeni bir yoksul sınıfın oluşmasına neden olmuştur (Can, 2017: 1117). Tanımlamalar içerisinde literatürde yer alan tanımlamalar arasında yaygın olarak mutlak yoksulluk, göreceli yoksulluk ve insani yoksulluk kavramları bulunmaktadır (Aydın ve Türgay, 2011: 251). Yoksulluğu oluşturan farklı anlam kümelerinin ifade edilmesi bu kavramlar ile gerçekleşmektedir.

2.1.1. Mutlak, Göreceli ve İnsani Yoksulluk

Mutlak yoksulluk tanımları önemli ölçüde farklılık gösterse de genelde bireyin fizyolojik verimlilik gereksinimlerinin egemenliği söz konusudur (Spicker, Leguizamon ve Gordon, 2007: 7). Bireyin veya hane halkının yeme, içme gibi temel hayati ihtiyaçlarını karşılayamaması durumu mutlak yoksulluk olarak kabul edilmektedir. Mutlak yoksulluk araştırmalarında kaydedilen en güçlü eğilim yoksul aileler arasında en azından hane reisi dışındaki üyeler için işsizliğin yüksek ve eğitim oranının düşük olmasıdır (Musgrove, 1985: 82). Mutlak yoksul konumundaki birey ömür boyu sosyal yardım gereksinimi duyabilmekte ve hayatını idame edebilmek için dışardan sağlanan bir desteğe ihtiyaç duymaktadır. Uluslararası yoksulluk ölçümüne ilişkin konferanslarda tipik olarak yer almayan önemli bir nokta, ülkelerin “göreceli yoksulluk” eşliğini iyi bir şekilde ölçmek ve yardım planlarını oluşturabilmek için “mutlak” ihtiyaç ölçütlerini temel aldıklarıdır (Bavier, 2009: 732). Ülkeler kişi başı açlık sınırını belirleyen maddi limiti taban alarak, mutlak yoksulluk sınırını belirleyip buna yönelik politikalar yürütmektedir.

Göreceli yoksulluk, birey veya hane halkının toplumsal alanda meydana çıkartılmış refahtan gerektiği kadar faydalanamaması olarak kabul edilirken, bireyin veya hane halkının asgari gereksinimleri karşılayamaması mutlak yoksulluk olarak kabul

edilmektedir (Muammer, 2016: 302). Bu bağlamda toplum içerisinde, elverişli olmayan bir seviyede ya da minimum tüketim seviyesinin altında tüketim gerçekleştirenler, toplumsal normlara bağlı muntazam bir yaşamın temel gereksinimlerini karşılamada başarısız olanlar “görelî yoksul” olarak tarif edilmektedir (Karakaş, 2010: 8). Genel bir yaklaşım dâhilinde gerçek geçim maliyeti yaşam standartlarına bağlı değildir bu sebeple mutlak yoksulluk eşiği toplumun gelir standardına bağlı olamaz ancak sosyal katılımın gerçek maliyeti, yaşam standartları ile gelişir bu nedenle görelî yoksulluk eşiği gelire bağlıdır (Decerf, 2020: 325). Birey emeğinin karşılığında kazandığı ücretten kendisinin ve hane bireylerinin temel gereksinimleri dışında sosyal faaliyetlere harcama ayıramıyorsa görelî yoksulluk hesaplamalarına dâhil edilmektedir.

İnsani yoksulluk kavramı temel olarak mutlak ve görelî yoksulluğu kapsayan bir kavram olarak anlaşılabilir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) 2006 yılında yayınlamış olduğu İnsani Gelişme Raporlarında insani yoksulluk kavramını insani gelişme endeksi çerçevesinde kullanmış, uzun-sağlıklı yaşam, bilgili ve iyi bir yaşam standardı gibi üç temel boyut ile insani yoksulluğu ölçebilecek bileşenleri ortaya koymuştur (UNDP, 2006: 407). Yoksul olma, herhangi bir meskene sahip olmama, yaşam süresinin kısa olması, temiz suya ulaşamama, önlenemez hastalıklara yakalanma, beslenme ihtiyaçlarının yetersiz olması, eğitim öğretim hakkından mahrum olma gibi çoğaltılabilecek daha birçok insani ihtiyacı yerine getirebilecek imkânâna sahip olmama durumudur insani yoksulluk (Sapançalı, 2001: 128). Temiz içme suyunun en doğal insani ihtiyaç olduğu dünyamızda yaklaşık 2,5 milyar insan güvenli sanitasyon sistemlerine erişememekte ve her yıl 2 ila 5 milyon arası insan, çoğunluğu çocuk olmak üzere suyla ilgili önlenemez hastalıklar nedeniyle ölmektedir (Gleick, 2014: 1). Bu veriler üzerinden yorumlamak gerekirse temiz suyun günümüz yüzyılı içerisinde ulaşılması güç bir nesne olarak görülmesi insani yoksulluk kavramının maddi gelirden öte problemleri barındırdığını yansıtmaktadır.

2.1.2. Yoksulluğun Etkileri

Yoksulluk, göreceli bir kavram olarak algılanma eğilimindedir ve farklı toplumlar onu farklı şekillerde tanımlamaktadır. Toplum oluşturulan bireyler “yoksulluk sorunu” hakkındaki bilgilerin çoğunu yürütülen politikalarından veya başka bir üçüncü şahıstan alırlar (Bird, 1999: 270). Ülkeler zenginleştikçe ortadan kalkmayan ve kamusal bir

sorun olarak süren yoksulluk, ampirik olarak yapılan araştırmalarda doğru bir bilgi olarak aktarılmalıdır. Çünkü hem yoksulluk tanımlamaları ile bir yoksulluk sorunu üretmiş olan bu araştırma, hem de yoksulluğun ortadan kalkmayacağına dair bir sorunu ifade ederek yoksulluğun çözülmek istenmeyen bir sorun olarak algılanmasına sebep olabilmektedir.

Sosyal bir dışlanmaya yol açan yoksulluk hali barış ve huzur ortamını sarsmakta, sosyal ilişki ağlarının dışında kalan birey koşullarını iyileştirebilecek imkânlardan da yoksun kalmaktadır (Öğülmüş, 2011: 2). Sosyal dışlanma kavramı dinamik bir ilerlemeyi işaret etmekte ve daha çok gerekli imkânlardan mahrum bireylerin veya grupların içinde bulunduğu süreci tanımlamaktadır (Aksan, 2012: 13). Sosyal dışlanma, iletişim kopuklukları ve duygu birliği kurulmaması yoksul bireylerde öfke, üzüntü, utanç ve korku gibi duygu hallerini ortaya çıkartmakta, bireylerde psikolojik travmaların pekişmesine sebep olmaktadır. Bir birey sosyal dışlanma ile karşı karşıya kalmışsa o kişi topluma etkin bir şekilde katılmak için sınırlı bir yeteneğe sahiptir (Brady, 2003: 724). Gerek ekonomik şartların çalkantıları gerekse sağlık problemlerinin yansması yoksulluk olarak bireye dönebilmektedir.

Yoksulluğun ölçülmesinde ki fayda, politika yapıcıların dikkatini yoksulların yaşam koşullarına odaklamaktır. Dünya Bankası “Yoksulluk Analizine Giriş” kılavuzunda iyi bir yoksulluk ölçüsü olarak zaman içinde bireyin yoksulluğu karşılaştırmasına izin vermek, hükümetin yürüttüğu politikaların yoksulluk üzerindeki etkisini değerlendirmek, farklı ülkeler ile karşılaştırma yapabilmesini sağlamak ve yoksul bireylerin konumunun iyileştirilmesi amacıyla hedef kitle olarak almayı temel görmektedir (World Bank Institute, Erişim Tarihi: 16.08.2022). Yoksulluğun ölçülmesinde yoksul bireyin içinde bulunduğu durumu tüm yönleriyle durumu ölçen araştırmacıdan öğrenmesi çözüm yollarının oluşmasında ve yoksulluğu anlamlandırmada önemli bir etkidir.

Kırsaldan kente devam edegelen göçler nedeni ile yoksulluk yapısal dönüşüm ile kentlere aktarılmıştır, lakin yoksulluğun çoğunlukla kırsal yerlerde yoğunlaştığı görülmektedir (Dağdemir, 1999: 38). Kırsalda yaşayan insanların geçim kaynaklarındaki sınırlılık, gereksinimlere ulaşmadaki kısıtlılık yoksulluğu kırsalda dahada derinleştirmektedir. Tarım arazilerinin miras yoluyla parçalanması, hane

bireylerinin kent merkezlerine göçü nedeni ile azalan iş gücü gibi benzer sorunlar yoksulluğu çözümsüz hale getirmektedir. Bu derin yoksulluk ve çözümsüzlüğün şüphesiz en çok etkileneni yine çocuklar olmaktadır. Yoksul bir haneye giren besinin yetersizliği, işsizlik nedeni ile yaşanan stres ve kaygının aile içi şiddete dönüşmesi, ihtiyaçlara yetememe sorunları, çocuklar üzerinde psikolojik, bedensel, zihinsel ve duygusal olumsuz izler bırakarak o çocukların istismara, sömürülmeye, ayrımcılığa ve şiddete maruz kalmasına neden olmaktadır (Şener ve Ocakçı, 2014: 58). Kalıcı yoksulluk genellikle kronik yetersiz beslenmeye neden olur ve bu çocuklar için son derece zararlı sonuçlar doğurur. Bu zararlı sonuçların boyutu, yoksulluğun yoğunluğu ve süresi ile yoksul çocuğun yaş aralığından etkilenmektedir (Hill, 1998: 280). Normal beyin olgunlaşması uygun koşullara bağlıdır, bebeklik ve çocukluk döneminde duygusal, sosyal ve duygusal uyarılar beyin olgunlaşmasına etki etmektedir ancak yoksul bir çevre bu uyarıları azaltmakla kalmaz, aynı zamanda çocuğun mevcut olandan faydalanmasını da zorlaştırmaktadır (Bergen, 2008: 448). Çocuklar geleceğimizin yetişkinlerini oluşturmakta ve sağlıklı çocukluk ile gelecekteki sağlıklı yetişkin birey oluşmaktadır. Yoksulluğun genişletilebilir alt tabanında yoksul ailelerin suça karışmış bireyleri, yoksulluk nedeni ile verdikleri kayıpları ve yaşamın mücadelesini görebilmek mümkündür.

Çocukluktan yaşlılık dönemine kadar yoksulluktan kaynaklı eksiklerin ve bu eksiklerin doğurduğu etkilerin boyutlarını her yaş dönemine göre değerlendirmek mümkündür. Değerlendirmelerden çıkarımımız, çocukluk üzerinde yıkıcı olumsuz etkileri bulunan yoksulluğun, gençlik dönemimizde sosyal hayattan geri çekilme, uyum sağlayamama, ekonomik stresi erken yaşta yaşamaya başlama gibi etkileri olduğu, orta yaş dönemlerinde ise hayatı idame etme uğraşı içinde ekonomik kaygılarda kaybolmaya mahkum olduğunu göstermektedir. Nitekim halk ozanlarımıza, şairlerimize baktığımızda yoksulluk teması üzerine yazılıp çizilen her eserde yoksulluğun olumsuz etkilerinden bahsedildiği görülmektedir. Yoksulluğun insan onuru ile bir bağı olup olmadığına dair düşüncelere daldığımızda, yoksulluğu olumsuz bir ölçüt kabul etmek insan onurunu incitir anlamını taşıyan bir ifadeye ulaşmamız kuvvetle muhtemeldir (Macit, 2014: 102).

2.1.3. Türkiye’de Yoksullukla Mücadele Politikaları

Ülkemiz cumhuriyetin kurulduğu dönemden bu yana birçok siyasi çalkantı yaşamış ve ekonomik bunalımlar ile sınanmıştır. Yapılan kalkınma planları, değiştirilen ithalat ve ihracat kuralları içerisinde sanayileşmede yol almaya ve müreffeh toplum seviyesine ulaşmaya çalışılmıştır. Fakat veriler göz önünde bulundurulduğunda gerek 1980 öncesi gerekse 1980 sonrası değişen metotlar Türkiye sanayileşmesini tamamlayıcı fayda sağlamadığından ekonomik problemlerde çözüme kavuşturulamamıştır (Yıldırım, 2006: 173). 1980’li yılların sonrasında ülkemizde ekonomik krizler yaşanmaya devam etmiş kamuda büyük açıklar ile karşılaşmış, şiddetli enflasyon sorunları, işsizlik ve gelir dağılımında eşitsizlikler önemli ölçüde sorun teşkil etmiştir (Türk ve Ünlü, 2016: 98). Ekonomi tarihimizin yakın dönemindeki en büyük kriz 2001’de yaşanmış ve Türk ekonomisi büyük oranda küçülmüş, Türk lirası değer kaybetmiş ve ulusal kazanç azalmıştır (Gürses, 2007: 62). Bu türde ekonomik problemler vatandaşın yaşam şekline, gelir eşitsizliğine ve yoksulluk sorunu yaşamasına sebebiyet vermektedir. Sosyal politika sosyal hizmetler ve refah devleti arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Genel anlamda, bireyin sosyal ihtiyaçlarının telafisi ve refah düzeyinin yükseltilmesini temel alan sosyal politika, sosyal refah fikrine ve bunun siyaset ile toplum ilişkisine yönelmektedir (Vargas-Hernandez vd., 2011: 287).

Türkiye’de 1970’li yıllara kadar izlenen politika devletçi kalkınma üzerine şekillenmiş, yoksulluk sorununun ekonominin büyümesi ve kalkınma politikalarının etkinleştirilmesi ile azalacağı ya da ortadan kalkacağı fikri benimsenmiştir (İncedal ve Coşkun, 2013: 69). Yoksulluk ile mücadele ve refah seviyesini koruyacak ilk kritik adım 1976 yılında yayımlanan 2022 sayılı kanun ile oluşturulmuştur (65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun, 1976). 2022 sayılı kanun ile toplum içerisinde 65 yaşını doldurmuş herhangi bir mal varlığı bulunmayan, kimsesiz ve çalışmaya fiziki olarak müsait olmayan bireylere aylık bağlanması üzerine karar yayımlanmıştır. Bir sonraki en etkili yoksulluğu önleme politikası 1986 yılında yayımlanan 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu ile oluşturulmuştur (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, 1986). Bu kanunlar devletin sosyal devlet yönünün vatandaş üzerindeki etkisini pekiştirmektedir. Yardım politikalarının oluşturulması ve yürütülmesi aşamasında devlete bağlı kuruluşlar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

(ASHB), Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM) ve Yerel Yönetim birimleri düzenli olarak hizmet sunmaktadır.

2.1.3.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Hizmetleri

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı yoksulluğun ortadan kaldırılmasına yahut azaltılmasına yönelik en etkili politikaları yürüten kuruluştur. Politikalar çerçevesinde bahsettiğimiz 2022 ve 3294 sayılı kanunlara bağlı sosyal yardım süreçlerini ASHB yürütmektedir. Bünyesinde bulunan Aile ve Toplum Hizmetleri, Çocuk Hizmetleri, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri, Sosyal Yardımlar, Şehit ve Gaziler Genel Müdürlüğü gibi müdürlükler ile bireyin ve ailenin yoksunluğun ve yoksulluğun etkilerinden korunmasına, mücadele verebilmeleri için güçlendirilmesine yönelik sosyal hizmet modelleri geliştirmekte ve yürütmektedir. Düzenli aralıklarla yayımladığı Sosyal Politika Çalışmaları, Aile Çocuk, Yardım ve Dayanışma Dergileri ile toplumu var olan politikalardan, bu politikaların uygulama sonuçlarından haberdar etmektedir (ASHB, Erişim Tarihi: 19.09.2022). Türkiye'de her ilde bulunan il müdürlükleri ile geliştirilen politikaların ve programların yoksun ve yoksul dezavantajlı bireylere ulaştırılması, başarılı bir şekilde aktarılması, en üst düzeyde fayda sağlanması noktasında sosyal hizmet uzmanları, sosyolog, psikolog ve çocuk gelişimi uzmanları ile kadrolaşmaktadır.

Sosyal Hizmet Merkezleri çatısı altında bakıma muhtaç engellilerin bakımı ile ilgilenen bireylere bakım aylığı hizmeti, aile içi şiddet ve boşanma aşamalarını yaşayan bireylere aile danışmanlığı ve psikososyal destek, doğum yapan annelere doğum yardımı, hane reisi cezaevinde olan hanelerde eğitime devam eden çocuklar için maddi destek hizmeti gibi yardımlar sağlanmaktadır. Ayrıca yine Sosyal Hizmet Merkezleri aracılığı ile koruma ihtiyacı duyan çocukları aile yanında destekleme ve ASHB bağlı huzurevi, bakım ve rehabilitasyon merkezleri gibi kuruluşlarında kabul süreçleri yürütülmektedir. Sunulan tüm bu proje ve hizmetler üretilen politikalar çerçevesinde uygulanmaktadır.

2.1.3.2. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Hizmetleri

Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı bir kuruluş olarak hizmet veren Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM), yetim çocuklar ve %40 üzeri muhtaç engelli bireylere belirli şartları taşımaları nezdinde muhtaç aylığı bağlamaktadır. Yoksul ailelerin faydalanabileceği aşevi hizmeti, dezavantajlı öğrenciler için lisans öğrencilerine 8 ay,

ortaöğretim öğrencilerinde ise 9 ay süre ile eğitim dönemleri içerisinde eğitim yardımı ve burs hizmetleri gibi yardımlar ile yoksul vatandaşlara maddi destek sağlamaktadır. Aynı zamanda dezavantajlı ailelerin talep etmesi doğrultusunda kuru gıda yardımları ile de bu yoksul haneler desteklenmektedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü aynı zamanda dezavantajlı durumda olan öğrencilerin desteklenmesine yönelik burs hizmeti sağlayan özel vakıf kuruluşları ile de koordineli çalışmakta bu vakıfların amaca ve yasalara uygunluğunu denetlemekte, öğrencileri bu tür vakıfların burs hizmetleri ile buluşturmaktadır. VGM tarihçesine baktığımızda vakıf, geçmişten bugüne süregelen yardımlaşma ve dayanışma duygusunun kurumsal hali olarak nitelendirilmiştir (Vakıflar Genel Müdürlüğü, Erişim Tarihi: 24.09.2022).

Devlet kuruluşuna bağlı VGM dışında vakıflar geçmişten günümüze bir miras olarak süregelmiştir. Hayber'in fethinden sonra Hz. Ömer kendi hissesine düşen "Semğ" hurma bahçesini hicretin yedinci yılında yoksul, köle ve misafirlerin istifadesi için vakfetmiştir. Bu vakfiye geçmişten bu yana tanzim edilen vakfiyelerin öncüsü niteliğindedir (Turgut, 2018: 281). VGM bünyesindeki Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi ile de ücretsiz sağlık hizmetleri sunarak ihtiyaç sahibi olan bireylere tedavi imkânı sunmaktadır (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2022).

2.1.3.3. Yerel Yönetimlerin Sosyal Yardım Hizmetleri

İnsan topluluklarının müşterek ve yerel ihtiyaçlarını telafi etmek gayesi ile oluşturulan yönetsel kurumlar yerel yönetimlerdir ve modern manada Türkiye'de 19. yüzyılda sistematikleştiği öne sürülmektedir (Çiçek, 2014: 54). Yerel yönetimler toplum ile daha yakın ilişki halinde olduğundan sunulan yardım daha etkili ve yerinde olmaktadır. Sorunu birebir diyalog halinde anlayıp, görüp tespit edebilme avantajı yerel yönetimlere bireyin ihtiyaçlarına dokunabilme şansı vermiştir. Sosyal yardımlar nezdinde yerelde valilik ve kaymakamlıklar dışında en etkin yardım eli belediyelerdir. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda belde sakinlerinin ortak ihtiyaçlarını karşılamak, itfaiye, acil yardım, defin ve mezarlık, meslek ve beceri kazandırma, nikâh, sosyal hizmet ve yardım gibi hizmetlerin geliştirilmesini ve yapılmasını sağlamak belediyelerin görevleri olarak belirlenmiştir (Belediye Kanunu, Erişim Tarihi: 21.09.2022). Belediyelerin sosyal yardıma ilişkin faaliyetler geliştirebilmesi her şeyden önce kendi teşkilat yapısındaki düzenlemeler ile mümkün olacaktır (Zengin ve Öztaş,

2009: 26). Bu noktada Büyükşehir Belediyeleri teşkilat şemasında Sosyal Hizmet Daire Başkanlığı, il belediyeleri düzeyinde ise Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü çatısı altında sosyal hizmet faaliyetleri sürdürülmektedir.

Belediyeler sosyal hizmet birimlerinde engelli hizmetleri, mesleki eğitim hizmetleri, çocuk hizmetleri ve sosyal yardım hizmetleri şeklinde fayda sağlamaktadır. Bu hizmetler yerelde yaşayan bireylerin hayatlarını olumsuz etkileyen problemlere dokunarak refah seviyesine katkı sunmaktadır. Sosyal refaha katkıya örnek verecek olursak Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi yerelde ihtiyaç sahibi 11 bin aileye düzenli periyotlar ile ödemelerin aktarıldığı sosyal yardım kartı dağıtarak sosyal hizmet çalışmalarını yürütmeye ayni ve nakdi yardımlar çerçevesinde devam etmektedir (Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, Erişim Tarihi: 24.09.2022). Belediye il sınırları içerisinde ikamet eden engelli bireylerin hanelerinden rehabilitasyon merkezlerine veya farklı tedavi kuruluşlarına ulaşmasında destek olup hayatlarını kolaylaştırıcı imkânları sunmak, ihtiyaç sahibi sosyal tehlikeler ile yüz yüze olan 0-18 yaş aralığındaki çocuklara, ruh sağlığını koruyucu ve sosyokültürel yaşam evrelerini destekleyip geliştiren, mesleki beceri kazanmalarını hedefleyen hizmet modelleri sunmak belediyelerin sosyal hizmet modelleri içerisinde yer almaktadır. Sosyal belediyeciliği, yereldeki yoksul bireylere sunduğu yardımlar ile sınırlandırmamak gereklidir çünkü sunulan sportif ve kültürel etkinlikler de sosyal transferin farklı bir kolunu oluşturmakta sosyal transferin çeşitliliği belediyelerin ekonomik gelişmişliğine bağlı olarak da değişmektedir (Toprak ve Şataf, 2009: 15). Yerel nitelikte uygulanan her türlü sosyal hizmet ve yoksullukla mücadele politikasının başarı ile uygulanması merkezi yönetim nezdinde de bir kamu hizmetinin sunulmasına ve sosyal politikanın başarı ile uygulanmasına olanak sağlamaktadır.

2.2. YOKSULLUK KÜLTÜRÜ

Yoksulluk kültürü, keskin sınıflara ayrılmış ve benlik duygusunun aşırı önemsendiği kapitalist düzen içerisinde bulunan alt sınıfın, reaksiyonlara ve koşullara uyma gayreti olarak değerlendirilmektedir (Özdoğan, 2010: 99). Kavram ilk olarak Oscar Lewis tarafından Meksika'da ve daha sonra Porto Riko'da gözlemlendiği yoksulların yaşam tarzına atıfta bulunmak için kullanılmıştır ve Lewis'e göre yoksulluk kültüründen bahsedilebilir çünkü bu kültürün öznel formları ve üyeleri için farklı sosyal

ve psikolojik sonuçları vardır (Rodman, 1977: 867). Kadercilik anlayışına sahip, herhangi bir çaba veya ön bilgi ile önlenemez olmayan, kaçınılmaz bir gerçek olarak kabul edilmesi gerekliliği, düşüncesi yoksulluk kültürü içerisindeki bireylerde hâkimdir (Marshall, 1994: 177). Bu düşünce ortaya koyulacak bir çaba ile bir üst sınıfa geçilemeyeceği fikrini alt sınıfa benimsetmiş ve pekiştirmiştir. Kabullenmenin getirmiş olduğu psikolojik sınır yaşam içerisindeki mücadeleyi kısıtlamaya sebebiyet vermekte, umutsuzluk ve geçmişle kesilemeyen bağ bir sonraki nesilde büyümeye devam etmektedir. Yoksulluk kültürü bir kez ortaya çıktığında aktarımlarla kendini devam ettirme eğilimindedir ve alt sınıfın altı veya yedi yaşına ulaşan çocukları genellikle alt kültürlerinin davranışlarını ve değerlerini temel almış benimsemiş olurlar (Kılınç, 2018: 211). Yoksulluğun etkisi ile büyüyen çocukların yetişkinlik dönemlerinde yoksul ebeveyn olma olasılığı bulunmakta, akademideki düşük başarıların sonucu düşük ücretli ve vasfı düşük işlerde çalışma olasılıkları artmaktadır (Günaydın, 2021: 157). Ülkenin yüzyıllar boyu geri kalmış bölgelerinde, kırsal kesimlerinde hayatını sürdüren insanların kente göç etmesi ile birlikte kenar mahallelere yerleşmesi sonrasında yarına dair beklentilerini yitirmeleri, günü geçirecek şekilde beslenip, sıklıkla iş değiştirmeleri, kalabalık yaşam ve fiziksel şiddeti barındırmaları, düşük gelir ve eğitim seviyesinin olması nedeniyle yoksulluktan farklı olarak bir yoksulluk kültürünün içine sürüklenmeleri ile yoksulluk kültürü oluşmaktadır (Türkdoğan, 2007: 11). Lewis yoksul yaşayan tüm insanların ülke-toplum fark etmeksizin yoksulluk sebebiyle benzer davranış kalıpları meydana getirdiğini belirtmektedir yani dünya üzerindeki bütün yoksulların homojenleştiğini öne sürmektedir (Erdem, 2003: 131). Alışveriş şekilleri, ifade ve davranış şekilleri, yaşam şekilleri üzerinden yoksulluk kültürüne değinen birçok sosyolog, yoksulluk içindekilerin davranışsal özelliklerini, yoksulluğun nesnel koşullarına verilen, duruma özgü bir tepkiler dizisi olarak görmektedir.

Yoksul olma korkusunun da yoksulluk kültürünün devamlılığına etkisi olduğu, var olan işin kaybedilme korkusunda, maliyetlerin artmasında, ekonomik ve fiziksel güven istikrarsızlığında kaygılarla birlikte hissedildiği belirtilmektedir (Grijalva, 2010: 224). Yaşanan olumsuz durumların herhangi birinin sonucunda gelişen uzun vadeli yoksul olma durumu kişinin geleceğe yönelik beklentilerini etkileyerek bireyin hem kariyerinde hem de ilişkilerinde başarılı olma eğilimine tesir edebilmektedir. Sosyal sistemin topluma kalıcı istikrar ve fiziksel güven ortamı sunabilmesi için yoksulluğun

hem nedeni hem de kültürü ile mücadeleye odaklanması gerekmektedir. Genellikle varlıklı olmak yoksul zihniyeti bertaraf etmemektedir (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2012: 107). Yoksul birey alt sınıftan bir üst sınıfa geçtiğinde alt sınıfa ait davranışlarının yansımalarını sürdürebilir. Sosyal refah imkânlarını kullanmakta sancılı bir süreç yaşayabilir veya zorlu mücadeleler ya da gayri ahlaki zemin ile kazanmış olduğu varlıklı hayatı kaybetmemek uğruna şiddet ve suç teşkil edecek adımlar atabilir. Suç kavramını sadece bir tabakaya ait görmemek gereklidir, zenginlerde suç işleme ihtimalindedirler. Ancak ekonomik buhranın yaşandığı kesimlerde suç teşkilinin daha yaygın olduğu bilinmektedir.

Yoksulluk kültürü temelinde değerlendirilen gruplar bu hipotezin içerisine hapsolmuş olarak mı görülmelidir? Doğumdan ölüme yaşamının tamamını bu kültürel etki ile mi geçirir? Literatür ışığında birçok bilim insanı yoksulluk kültürü kavramına eleştirel bakış açıları sunmuştur. Oscar Lewis tarafından ortaya atılan kavram, yoksullara karşı oluşturabileceği negatif tutum ve geliştirilecek politikalara olumsuz yansımaları olması yönüyle karşıt görüşleri ortaya çıkarmıştır (Özdoğan, 2009: 45). Yoksulluk kültürü kavramındaki eksikliklerin çoğu benzer şekilde alt kültür kavramındaki belirsizlikleri oluşturur. Bu belirsizlikler; ilgili alt kültürlerden yoksulluk kültürüne genelleme yapılması, kavramın hizmet ettiği amacın belirtilmemesi, alt kültürel özelliklerin yetersiz tanımlanması, bağımlı ve bağımsız değişkenlerin belirtilmemesi gibi eksiklerdir (Roach ve Gurrslin, 1967: 385-386). Lewis'in kavramsal çerçevesine yönelik önemli bir eleştiri, kültür ve alt kültür kavramlarının karıştırılmasıdır. Araştırma içerisinde ele alınan kültür olarak adlandırılmış bir alt kültürdür. Bu adlandırmadaki tercih sebebinin kavramı popüler bir hitap kitlesi için anlaşılır kılma arzusu olduğu iddia edilmektedir (Eames ve Goode, 1970: 479). Kültür geneli temel alırken yoksul kesimi oluşturan grup alt kültür olarak kabul edilmekte ve bu alt kültür temelinde yoksulluğun değerlendirilmesi gerekliliğinden bahsedilmektedir. Yoksulluk kültürü kavramının yoksulluk anlayışımızı ilerletme olasılığı olmadığı tam tersine medyanın ve toplumun yoksul bireylere bakış açılarında istenmeyen olumsuz sonuçları olabileceği savunulmuştur. “Yoksulluk Kültürü” kavramının birleştirme, totoloji ve aşırı basitleştirme günahı işlediği fikrinde olan sosyal bilimcilerde yoksulluk kültürü kavramının kullanımı, 1960’ların sonunda büyük ölçüde gözden düşmüştür, ancak sosyal bilim araştırmalarında ırk ve aile istikrarsızlığına olan ilgi ortadan

kalkmamış bu araştırmalarda ekonomik gerçekler yerine demografik değişkenler kullanılmıştır (Seale, 2020: 408). Yoksulluğu genelleyici bir kapsama dâhil etmesi, yoksulluk adına işlevsel bir fayda sağlamaması savı da yoksulluk kültürüne dair bir eleştiri noktası olmuş, lakin Lewis eleştirilere rağmen kavramı kullanmaya yaygınlaştırmaya devam etmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL YARDIM SÜREÇLERİ VE SOSYAL HİZMET

Araştırmanın üçüncü bölümünde sosyal yardımlar ve sosyal yardım sağlayan kuruluşlara değinilmiş, araştırmanın gerçekleştirildiği SYDV ve Kocaköy SYDV kurumları ele alınarak, SYDV kurumlarında ki sosyal yardım süreçleri işlenmiştir. Yardım arama davranışı ve sosyal yardım arama kavramları açıklanarak, sosyal hizmet kavramı ile sosyal yardım süreçlerinin işleyişine olan katkısına, bağlı kuramları ile pozitif müdahale şekillerine yer verilmiştir.

3.1. SOSYAL YARDIMLAR

Sosyal politika uygulamalarının köklerini oluşturan sosyal yardımlar kompleks bir yapıya sahip olması nedeni ile bilimsel alanda bir tanımdan çok amaç, nitelik, işlev ve yeterliliklerine yönelik çalışmalar ile ön plana çıkmaktadır (Gökbayrak, 2017: 72). Yaşamı sürdürebilmek için gerekli temel ihtiyaçları karşılayamamak, sarf edilen enerjinin tekrar alımını sağlayamamak, fiziksel ihtiyaçlarla beraber ruhsal ihtiyaçlara ve sosyal refah imkânlarına ulaşamamak yoksulluğun olumsuz etkilerini kapsamaktadır ve devletler sosyal refahı sağlama adına vatandaşlarına bu olumsuz etkileri ortadan kaldırmaya yönelik yardım faaliyetleri sunmaktadır. Hiçbir karşılık beklemeden yoksul olan kişilere kamuya ait kurum ve kuruluşlar nezdinde ulaştırılan ayni ve nakdi yardımlar sosyal yardımları oluşturmakta, böylece bireylerin zaruri ihtiyaçları giderilerek varlıkları teminat altına alınıp gelir sağlamalarına imkân sağlanmaktadır (Türkoğlu, 2013: 280). Bu noktada sosyal refah, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayan, devlet tarafından veya özel olarak desteklenen barınma, gıda, nakit ve sağlık gibi tüm hizmetler anlamına gelmektedir (Falck, 1996: 154). Ancak refah sadece devlet ve kamu otoritelerini kapsamamaktadır piyasa, aile, gönüllü kuruluşlar ve sivil toplumun diğer kurumları da bir nüfusun refahının üreticisidir. Sosyal yardımların yoksul bireyler üzerinde refah seviyesini arttırmaya ve yaşamı kolaylaştırmaya yönelik, etki oranı kestirilemese de pozitif faydası olduğu şüphesizdir.

Kuşkusuz ülkelerde hâkim bulunan ceza yasaları insanların birbirine zarar vermesini veya kendilerine zarar vermesini önlemeye çalışır, kişinin yapmadığı iyilikle ilgilenmez, sadece zarar vermeyi yasaklamaya yönelmektedir (Kaplan, 1972: 220). İnsanları, grupları ve kurumları iyiliğe ve yardımlaşmaya iten empati ve empatiden

doğan farkındalıklardır. Sosyal yardımlar fayda sağlayıcı şekilde arz ve talebe göre, farkındalıklardan doğan tespit edilmiş ihtiyaçlara göre kategorilere ayrılmaktadır ve bu kategoriler dâhilinde faydalanıcısına sunulmaktadır.

Sosyal destek, bireylerin genel iyilik halinin devam etmesinde ve yaşadıkları herhangi bir sosyal sorunda sosyal kaynaklarından elde ettikleri duygusal, maddi ve araçsal yardımlar ve bilgi desteği olarak tanımlanabilir (Abay Alyüz, 2020: 115). Gelişen dünya değişimleri beraberinde getirmektedir ve bu değişimler yoksul bireylerde yeni ihtiyaçları, uygulanması gereken farklı sosyal politika gereksinimlerini ortaya çıkartmaktadır. Gerek duyulan sosyal yardımın ulaştırılması, çeşitliliğinin ve etkinliğinin sağlanması hususunda sosyal devletin yeni adımlar atma lüzumu doğmaktadır. Örneğın halk sağlığını etkileyen, küresel bir sorun olarak ortaya çıkan COVID-19 Kurt (2020: 73)'a göre sosyal alanda birçok kısıtlamayı beraberinde getirmiştir. Eğitim ve öğretimde bu kısıtlamalardan etkilenmiştir ve uzaktan eğitim zorunlu hale gelmiş şehir, köy ve mezra gibi toplu yerleşim yerlerinde internet ve bilgisayar ihtiyacı zaruri olarak ortaya çıkmıştır. Çocukların eğitim süreçlerini etkileyen bu durum yoksul bireylerin sosyal yardım sürecindeki arayışlarını da etkilemiştir. Sosyal politikalar tam da burada devreye girer ve ihtiyaçları sosyal statünün yükselmesine katkı sağlayacak şekilde giderme çabasıdadır. Sosyal yardım içerisinde bireysel değil, toplumsal olarak tanımlanan bir zemin sunulmaktadır ve bu zemin kapsamlı bir kamu yardımı ile birlikte refah devleti adını almaktadır.

3.1.1. Sosyal Yardım Sağlayan Kuruluşlar

Sosyal yardımlar bireyler nezdinde de gerçekleştirilebilecek bir niteliğe sahip olsa da koordinasyonlu kurumların işlev, nicelik ve niteliği daha fazladır. Ülkemizin sosyal devlet kolunu destekleyen birimler:

- Kamu kurum ve kuruluşları; ülkemizde sosyal politikalar birçok kamu kurum ve kuruluşu nezdinde yürütülmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde bulunan Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM), Sosyal Hizmet Merkezleri (SHM), Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) ile koordineli şekilde, birçok sosyal yardım kalemini yoksul insanlara ulaştırmaktadır. Kültür Turizm Bakanlığına (KTB) bağlı Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM), İçişleri Bakanlığı bünyesinde Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD), Diyanet İşleri Başkanlığına (DİB)

bağlı Türkiye Diyanet Vakfı (TDV), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına (ÇSGB) bağlı Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ve Büyükşehir Belediyelerine bağlı Sosyal Hizmet Daire Başkanlıkları da sosyal yardım ve müdahale faaliyetlerini kamu kurumları çerçevesinde ayni ve nakdi birçok kalem çerçevesinde sunmaktadır. Gençlik ve Spor Bakanlığının da (GSB) dezavantajlı bireylere üniversite eğitim süreci boyunca burs olanakları ile destek sağladığı bilinmektedir.

Sivil toplum örgütleri (STÖ); yoksul bireylere sosyal yardım müdahalelerinde sivil toplum örgütleri tarafından kurulan vakıf ve dernekler büyük önem taşımaktadır. Hayatın sıradan her anında özel faaliyetleri ile afet ve acil durumlarda ise kamu kurum ve kuruluşları ile ortak faaliyetler yürüterek kendi bünyelerinde ayni ve nakdi yardım imkânları sunmaktadırlar. STÖ düzeyinde meydana gelen sosyal yardım pratiklerinin temelinde tarihi anlayışın parçalarını görmek mümkündür (Akyıldız, 2018: 160). Tarihi anlayışın bir parçası olarak Türk Kızılay'ı kamu yararına çalışan en önemli sivil toplum örgütlerinden birini temsil etmektedir.

3.1.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) 14.06.1986 tarihinde yürürlüğe giren 3294 sayılı kanun çerçevesinde kurulmuştur. 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'na istinaden belirtilen amaca uygun çalışma ve faaliyetleri yürütmek üzere tüm il ve büyükşehir ilçelerinde Türk Medeni Kanunu hükümleri gereğince hizmet vermektedir. Hâlihazırda faaliyet yürüten ülke genelinde 1.003 SYDV bulunmaktadır. SYDV kuruluşlarının geliri Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan aktarılmakta aynı zamanda işletme ve iştirakler ile diğer gelirlerden de desteklenmektedir.

5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 4'üncü maddesinde SYDV kuruluşlarının yapı olarak özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olduğu açıkça karara bağlanmıştır. İl ve ilçelerde bulunan her SYDV birbirinden bağımsız birer işyeri olarak kurulmakta ve ayrı karar organları ile faaliyet yürütmektedir. ASHB idari yapılanması içerisinde yer alan SYGM iştirakinde iş ve işlemlerini yürüten SYDV kuruluşlarının denetimi Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM), İçişleri Bakanlığı ve Aile Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından sağlanmaktadır.

SYDV kuruluşlarının karar organı yönetim ve temsil yetkisini elinde bulunduran 3294 sayılı kanunun 7 ‘inci maddesinde tebarüz edilen atanmış ve seçilmiş üyelerin oluşturduğu Mütevelli Heyetidir. Vakfın tabii başkanı her vakfın bulunduğu il ve ilçedeki mülki idare amirleridir. İllerde belediye başkanı, il sağlık müdürü, defterdar, il tarım ve orman müdürü, il milli eğitim müdürü, il müftüsü, aile ve sosyal hizmetler müdürü Mütevelli Heyetini oluştururken ilçelerde belediye başkanı, ilçe milli eğitim müdürü, mal müdürü, ilçe tarım ve orman müdürü, sağlık grup başkanı ve ilçe müftüsü SYDV kuruluşlarının Mütevelli Heyetini oluşturur. Kurum amirleri dışında Mütevelli Heyetinde muhtarlar, hayırsever vatandaşlar ve sivil toplum örgütü yöneticileri de bulunmakta kararlar belirtilen Mütevelli Heyeti eliyle alınmaktadır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı personelinin istihdamı 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 34’üncü maddesi gereğince (Sosyal Hizmetler Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 2011), Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulunun 16.02.2012 tarih ve 2012/1 sayılı Kararı ile uygulamaya konulan “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Personelinin Norm Kadro Standartları, Nitelikleri, Özlük Hakları ve Çalışma Şartlarına İlişkin Esaslar” kapsamında gerçekleşmektedir. Personelin istihdamında iş ve işlemler işveren sıfatıyla Mütevelli Heyeti tarafından belirtilen kanun hükümlerine göre yürütülmekte belirli veya belirsiz süreli iş sözleşmesi ile her SYDV kuruluşu kendi personel istihdamını gerçekleştirmektedir (ASHB/SYGM, Erişim Tarihi: 22.10.2022).

3.1.2.1. Kocaköy Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

Kocaköy ilçesi Diyarbakır-Bingöl karayolunun 65. Kilometresinde, Diyarbakır şehir merkezinin kuzey doğusunda kurulmuş bir yerleşim yeridir (T.C. Diyarbakır Valiliği, Erişim Tarihi: 26.10.2022). 31 Aralık 2021 tarihli Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verilerine göre Kocaköy ilçe nüfusu 8.002 erkek ve 7.748 kadın olmak üzere toplamda 15.750 kişiden oluşmaktadır (TÜİK, Erişim Tarihi: 22.10.2022). Kocaköy ilçesinin merkez ve kırsal mahallelerinde yaşayan vatandaşların geçim kaynağını yoğunlukla tarım ve hayvancılık oluşturmaktadır. Her il ve ilçede olduğu gibi Kocaköy ilçesinde de dezavantajlı durumda olan bireylerin yaşamış olduğu problemlerin etkisini hafifletmek ve daha sağlıklı bir yaşam düzeyi sağlayabilmek için Kocaköy Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı kurulmuştur.

Kocaköy Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Dicle Asliye Hukuk Mahkemesinin 18.09.1991 tarihindeki 1991/18 sayılı mütevellî heyeti kararı ile 3294 Sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu kapsamında Diyarbakır İlinin Kocaköy ilçesinde kurulmuştur. Başlangıçta 2 personel ile faaliyet gösteren vakıf şu anda 1 müdür, 3 Sosyal Yardım ve İnceleme Görevlisi, 1 Büro Personeli ve 1 Hizmetli Personel olmak üzere 6 norm kadro ile 4 merkez 18 kırsal mahalleden oluşan Kocaköy ilçesinde dezavantajlı bireylere ayni ve nakdi olarak sosyal yardım hizmeti sunmaktadır.

3.1.2.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında Sosyal Yardım

Süreci

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) kurulmuş olduğu 1986 yılından 2012 yılına kadar ayni ve nakdi yardım başvuru ve dağıtım hizmetini vakıf personelleri aracılığı ile fiili olarak gerçekleştirmekteydi. Yardım çekleri ile nakdi yardımların faydalanıcılara ulaştırılması sağlanarak, sosyal yardım çekleri bankalardan tahsil edilmekteydi. Sistem tamamen yazılı olarak işlemekte ve arşivlenmekteydi.

2012 yılında Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) ve T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) iş birliği ile devlet ve sivil toplum örgütleri tarafından verilen sosyal yardım bilgilerinin tek merkezde toplanması, kaynakların daha adil dağıtılmasını sağlayacak bir bilgi sisteminin geliştirilmesi, sosyal yardım başvuru ve karar sürecinin daha etkin alınmasını sağlamak amacı ile Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (BSYBS) kurulmuştur (TÜBİTAK, Erişim Tarihi: 22.10.2022).

Kurulmuş olan bu sistem ile yardım başvurusu alma, işleme ve değerlendirme sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda BSYBS sistemine birçok kamu kurum ve kuruluşu paydaş olarak entegre edilmiş paydaş kurumlardan alınan bilgiler doğrultusunda yardımların doğru bir şekilde ulaştırılması, ortak bir veri tabanı ile kurumsal yapıda bir sosyal yardım sisteminin oluşturulması hedeflenmiştir. BSYBS sistemi sosyal yardım yararlanıcılarına ait dosyalar bütünü oluşturarak, yardım başvuru ve sonuç takvimini her bir yararlanıcı için ayrı ayrı barındırarak mükerrer yardımın önüne geçmeyi sağlayan, sistemde bulunan tek başvuru formu ile hizmetlerin standardizasyonunu sağlayan, zaman ve kaynakta tasarruf

sağlayarak yardıma ulaşma sürecini de kısaltan bir sistemdir. BSYBS sisteminde bulunan yardım ağacı ile dezavantajlı bireylere 8 ana başlık ve 69 farklı alt yardım basamağı ile sosyal yardım imkânı sunmaktadır. 8 ana başlığın oluşumu şu şekildedir:

- Aile Yardımları
- Özel Amaçlı Yardımlar
- Sağlık Yardımları
- Düzenli Merkezi Yardımlar
- Eğitim Yardımları
- Engelli Yardımları
- İstihdam Yardımları
- Afet ve Acil Durum Yardımları

Dezavantajlı vatandaşlar ihtiyaç duydukları veya kendilerine sunulan yardımdan faydalanmak için SYDV kuruluşlarına giderek talepte bulunmakta ve BSYBS üzerinden gerekli yardım modeli yardım ağacından seçilerek standart bir form ile büro personeli tarafından başvuruları alınmaktadır. Yardım başvurusu merkezi inceleme ile paydaş kamu kuruluşlarından çekilen bilgiler doğrultusunda ve sosyal yardım ve inceleme görevlilerinin yapmış olduğu hane incelemesi neticesinde mütevellî heyeti tarafından değerlendirilmekte varılan olumlu veya olumsuz sonuç sisteme işlenmektedir. Yardım başvuruları nakdi yardım üzerine ise faydalanıcının banka hesap numarasına transfer yoluyla, aynı yardım üzerine ise ikametgâh adresine SYDV personellerince imzası karşılığında ulaştırılmaktadır. Başvuru süreci internet ortamında E-Devlet yoluyla, iletişim numarasına iletilen mesaj ile veya vakıflara müracaatla öğrenilebilmektedir. Gelişen teknolojik imkânların bütünleşmiş sistemleri ilerletmesi ile E-Devlet ortamında sosyal yardım başvurularının alınıp Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına ulaştırılması da sağlanmaktadır.

3.2. YARDIM ARAMA DAVRANIŞI VE SOSYAL YARDIM ARAMA

Yardım arama, herhangi bir problem yaşayan bireyin üstesinden gelemediği sorunları çözebilmek ve bu sorunlardan kurtulmak amacıyla profesyonel (formal) ya da profesyonel olmayan (informal) bireylerden destek ve yardım talep etmesidir (Arslantaş,

Dereboy, Aşti ve Pektekin, 2011: 17). Birden çok araştırma, yardım arama davranışının yaş, cinsiyet, sosyoekonomik durum ve eğitim gibi demografik bağıntıları olduğunu da tanımlamaktadır (Ferguson, Ziemer, Oviedo ve Ansbrow, 2016: 78). Cinsiyet ve yardım arama davranışı ele alındığında toplumsal cinsiyete dayalı olarak kadınların erkeklere göre yardım arama davranışlarının, pozitif ayrıcalıklarının bilinci ile daha fazla olup olmadığı bir merak konusudur. Toplumsal cinsiyet, bireyin sahip olduğu belirli bir cins bilgisini, bu bilgi dâhilinde toplumsal düzlemde bireyden beklenenlerin neler olduğunu ve toplumda bireye biçilen konumları gösterir (Vatandaş, 2011: 36). Yardım arama davranışı madde bağımlılığı, üzüntü ve endişe anında ihtiyaç duyulan destek, duygusal ve psikolojik problemler, ekonomik çıkmazlar ve kişisel birçok sorunda ne yapıldığı ve yardım arayışı içerisinde nereye başvurulduğuna odaklanmaktadır. Yardım arama davranışı içerisindeki bireye en etkili strateji, yardım arama davranışının anlaşılmasıyla oluşturulmalıdır (Husaini, Moore ve Cain, 1994: 178).

Maddi olarak dezavantajlı durumda olan birey ya da hane bu olumsuz durumun etkilerini hafifletmek ya da ortadan kaldırmak amacı ile çözüm yolları aramakta en alternatif seçenek olan ve sosyal yardımlar konusunda en kolay ulaşılabilir başvuru kanalı konumundaki kamu kurumlarına başvuru yapmaktadır. Yardım arama davranışı yoksul bireylerde bir süreç olarak bu noktada şekillenmektedir. Sosyoekonomik statü, gelir seviyesi ve istihdam durumunun her birinin bireylerin yardım arama davranışlarını ve aranan destek türlerini etkileme olasılığı bulunmaktadır. Sosyal yardım arama davranışında yoksul bireylerin ortak temaya sahip oldukları düşünülse de kırsal ve kent ortamına göre farklılık gösterebileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Kırsal bölgede yaşayan yoksul bireylerin sosyal yardım başvurusunda bulunabileceği kurum ve kuruluşların yetersizliği ve bu kurumlara ulaşım kent yoksuluna göre zorluk barındırabilmektedir. Örneğin kırsalda yaşayan yoksul birey sadece kamu kurumlarının sunduğu sosyal yardımlara başvuru ile ulaşabilirken, kentteki yoksul birey kamu kurumlarının yanı sıra sivil toplum örgütlerinin birçoğuna sosyal yardım talebi ile başvurabilmektedir.

Yardım aramak ve almak genellikle somut bir kazançla sonuçlandığından, yardım almak, en azından başarısızlık veya yoksulluk gibi istenmeyen dezavantajlı durumlarla karşılaştırıldığında, çoğu muhtaç insan için olumlu bir deneyim olmaktadır (Broll,

Gross ve Piliavin, 1974: 245). Yardıma ihtiyaç duyan bireylerin başvurmuş olduğu yardım kuruluşlarından olumlu dönüt alması ve bu karşılığın bireyin hayatında negatif bir açığı kapatması dezavantajlı durumdaki bireyin sosyal yardım arayışına devam etmesine kaynak sağlamaktadır. Elbette ki yardım arayan bireyler, sosyal çevrelerinde destekten muhalefete değişen tepkilerle ve olumsuz sonuçlarla da karşı karşıya kalmaktadırlar (Powell, 1981: 336). Karşılaşılan olumsuz durumlar utanma, üzüntü, özgüven kaybı, eşitsizlik ve tepki gösterme gibi yardım aramayla ilgili bir dizi sürecin geliştiğini gözler önüne sermektedir, bu süreçlerin her biri, yardım arayan bireyler üzerinde olumsuz bir etkiyle sonuçlanır ve yardım arama olasılığını da azaltabilmektedir (Williams ve Williams, 1983: 68). Yardım arama davranışını etkileyen bir diğer etken ise sosyal sınıf farkıdır. Ekonomik olarak entelektüel bir sınıf düzeyinde bulunan bireyin herhangi bir nedensel etki ile maddi karmaşıklık yaşamaması ve yoksulluk ile tanışması sonrasında yaşayacağı mesleki deneyimler ve yardım arama davranışları farklılık gösterecektir (Asser, 1978: 467). Ekonomik bağımsızlığı bulunan bireyin ekonomik problemler ile karşılaşması sonrası oluşabilecek psikososyal sorunları aşması ve sonrasında yardım arama davranışı içine girerek yardım alabileceği birimlerle iletişime geçmesi sancılı bir evre olacaktır.

3.3. SOSYAL YARDIM SÜREÇLERİNDE SOSYAL HİZMET

1800'lerin ortalarındaki sanayi kapitalizmi iş aramak için kent merkezlerine göç eden birçok insana sefalet ortamı yaratmış, yeni kurulan ücretli çalışma sistemi bazıları için istihdam sağlamış ancak çalışma koşulları zor, tehlikeli ve düşük ücret ile sürdürülmüştür. Sanayileşme, kentleşme ve göç eğilimleri, hastalıklar ve sağlık sorunları, içler acısı barınma koşulları ve yoksulluk dâhil sayısız sosyal sorunun gelişmesine neden olan bu süreç birbirini tetiklemiştir (Jennissen ve Lundy, 2011: 1). Ortaya çıkan yoksulluğun çözümü için gönüllü faaliyetler yürütülmüş, sonraki yıllar içerisinde kurumsal dernek faaliyetleri ile bütünleşerek daha etkili fayda sağlanmıştır. 18. Yüzyıl Rönesans etkisi ile ortaya çıkan eşitlik, refah ve modern kavrayış bireylerin huzur içerisinde yaşamasına yönelik düzenlemeleri hedefleyen sosyal politikaların ortaya çıkmasına ve gelişmesine ivme kazandırmış, modern anlamda sosyal refah devletinin temel düşüncesini oluşturmuştur (Yolcuoğlu, 2012: 146).

Sosyal Hizmet, bireylerin ve ailelerin kontrolleri dışında ortaya çıkan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine, gerekli olan ihtiyaçlarının karşılanmasına, gelişen sosyal problemlerin önlenmesi ve çözümlenmesine destek olarak, yaşam standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini hedefleyen sistemli ve programlı hizmetlerin bütünüdür (Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983). Sosyal Hizmetler Kanunu ile belirtilen hususlar geçmişten günümüze gelen vakıf kültürünün modern sosyal politikalar ile birleşmesini de ifade etmektedir.

Sosyal hizmet sosyal gelişim, değişim, tutarlılık ve insanların güçlendirilmesi ile özgürleştirilmesi amacıyla çalışan, akademik disipline ve uygulamaya dayalı olan adalet, insan hakları, sorumluluklar ve farklılıklara saygıyı ilke olarak merkeze alan insani teoriler ve bilgiler ışığında iyilik halini arttırmak için çalışmalar yapan bir meslektir (Duyan, 2021: 13). Sosyal hizmet, kendi kavramı içerisinde amacını barındırmakta, sosyalden kasıtlı insan ve çevresi, sosyal hizmet ile de sosyal olana hizmet etme amacı olarak yorumlanabilmektedir (Selcik ve Güzel, 2016: 462). Burada bireyin sosyal ortamda karşılaşılabileceği dezavantajlı durumlar değerlendirilir ve sosyal olana hizmet ile bu dezavantajlı durumu çözüme ulaştırmaya yönelik sosyal hizmet uzmanı olarak değerlendirilen branş çalışanları kuramsal çalışmaları uygulamaya dökmeye yönelik çalışmalar yürütürler.

Sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmetin ortaya çıktığı günden bugüne mesleki sorumluluk olarak, gereksinim içinde bulunan bireylerin refah düzeylerini ve iyilik hallerini yüksek tutmak adına sosyal politikalar oluşturulurken katkılar sunarak eğitici, arabulucu, organizatör ve savunucu gibi mesleki rollerinin gereğini yaparak yardıma muhtaç bireylerin sosyal fonksiyonlarını başarıyla yerine getirmelerine yönelik mesleki uygulamalarda bulunmaktadır (Danış, 2007: 52). Sosyal hizmet uzmanlarının gereksinim sahibi bireylere yönelik saha çalışmaları ve uygulamaları dezavantajlı bu bireylerin tespitinde, yönlendirilmesinde ve problemlerine çözümler sunulurken önem teşkil etmektedir. Bu doğrultuda sosyal hizmet uzmanları kamu kurumları, sivil toplum örgütleri ve birçok özel kuruluşta istihdam edilmektedirler. Sosyal hizmet uzmanlarının dünya çapında yaşam standartlarını yükseltmeyi amaçlayan kalkınma programlarına ve projelerine de yoğun bir şekilde katılım sağladığı görülmektedir. Küresel süreçlerin savaşları ve göçleri ortaya çıkardığı günümüz yüzyılı içerisinde bu olumsuz olaylara müdahalede psikolog, doktor ve

benzeri meslek elemanları gibi sosyal hizmet uzmanlarının yeri ve katkısı da önemli büyüklüktedir.

Günümüz modern ve sosyal devlet anlayışında sosyal hizmetler, yoksulluğu azaltmada ve yoksul bireylerin korunmasında önemli bir araç olmakla beraber sosyal devlet anlayışının yoksulluğun şiddetini azaltmak için resmi kurumlara yüklemiş olduğu sorumlulukları paylaşmada da yeri yadsınamaz durumdadır (Can, 2013: 5). Sosyal hizmet yoksulluğu ortadan kaldırmaya yönelik mücadelede bulunurken, yoksulluk durumlarında aileleri desteklerken, çocuk refahı ve koruma uygulamalarında müdahale için daha sağlıklı bir zemin oluşturabilir (Boone vd., 2018: 2). Yoksulluk ile karşılaşmış olan müracaatçılara sosyal hizmet uzmanları sosyal hizmet kuram ve yaklaşımlarından güçlendirme yaklaşımı ile bireyin kendine dönük pozitif güçlerine, hak temelli yaklaşım ile de müracaatçının temel haklarının farkındalığına yönelik müdahalelerde bulunmaktadır.

3.3.1. Güçlendirme Yaklaşımı

Güçlendirme yaklaşımı, güçsüz grupların kendi içsel olumsuz değerlendirmeleri yoluyla ya da baskıcı politikalar, sosyal yapılar, engeller, kısıtlamalar ve ayrımcılık yoluyla oluşan negatif tutumu ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır ve güçsüzleştirilmiş gruplara yardım etmeye odaklanır (Kam, 2020: 3). Yaşamları boyunca dezavantaj grupları içerisinde değerlendirilmiş ve damgalanmış bir sosyal kategoriye ait olan kişilerin değerli sosyal rolleri aktif olarak yerine getirme becerilerini geliştirmelerine ve arttırmalarına katkı sağlayan süreçleri harekete geçirme güçlendirme yaklaşımı olarak tanımlanır.

Neath ve Schriener (1998: 218), perspektifler doğrultusunda üç türe kadar güç olduğunu belirtmiştir. Birincisi kişisel güç veya bireyin çevresini etkileme gücü, ikincisi otoriter güç veya hiyerarşik güç, üçüncüsü ise birlikte hareket etme eşit olanaklarda bir arada bulunma ve sosyal güç olarak değerlendirilmiştir. Tanımların tamamı ele alındığında denilebilir ki güçlendirme; bireylerin yaşamış olduğu güçsüzlük duygusunun bertaraf edilerek içlerinde saklı olan gücün ortaya çıkarılmasını, sorunlara eleştirel bir düşünce çerçevesinde yaklaşımlarını ve sonuç olarak kendi haklarını savunabilecek noktaya ulaşmalarını amaçlayan, bu doğrultuda kendi kaderini tayin hakkını temel almış bir yaklaşımdır (Erbay, 2019: 48). Sosyal hizmetin bireyleri sosyal

refaha ulaştırmak adına aktif ve önemli hizmetlerinden biri olarak güçlendirme yaklaşımı merkezi bir konuma sahiptir. Hedefleri değişiklik gösterebilmektedir lakin aynı amaca hizmet ederek bireyin içinde bulunduğu durumu çözülemeye odaklanmaktadır.

3.3.2. Hak Temelli Yaklaşım

Yoksulluğun kendisi bir takım maddi ve manevi insani ihtiyaçlara ulaşmayı, sağlıklı yaşam şartları içerisinde yaşamayı zorlaştırmakta ve mahrumiyet oluşturmaktadır. Bu noktada yoksulluk, hak ihlalinin hem nedeni hem de sonucu olarak süregelmekte, bu bağ koparılmadığında nesilden nesile aktararak varlığını toplumsal yaşam içerisinde sürdürmektedir (Atatanır ve Karataş, 2019: 454). Sosyal hizmet uzmanları bir insan hakları perspektifi ile önermelerde bulunarak, hak temelli sosyal hizmetin odağını insan ihtiyaçlarından insan haklarına kaydırmıştır (Gabel, 2016: 7). Hak temelli yaklaşımlar bir bakıma uluslararası politikaya dayanan evrensel olarak tanınan insan hakları ilkeleri ile normatif bir çerçeveye bağlıdır. İnsanlar sadece yararlanıcı olarak görülmemekte, aktif hak sahipleri olarak değerlendirilmektedir.

Araştırmalar sonucunda değerlendirilen bilimsel veriler ile hareket edersek ‘hak temelli’lik ilkesinin sosyal bilimlerin ve dolayısı ile sosyal hizmet yaklaşımlarının temel paradigmasını şekillendirdiği söylenebilir (Gedik, 2020: 37). İhtiyaçlar karşılanabilir veya tatmin edilebilirken, haklar gerçekleştirilir ve bu nedenle saygı duyulmalı, korunmalı kolaylaştırılmalı ve yerine getirilmelidir. Sıralanabilen ihtiyaçların aksine tüm insan hakları eşit öneme sahiptir. Bu nedenle sosyal hizmet içerisinde sosyal sorunların temel nedenini belirlemek, müracaatçıların haklarını anlamaları ve mümkünse haklarını talep etmeleri için onları güçlendirmek, bu arada da yükümlülük sahipleri ile irtibatı sağlayarak yükümlülüklerini yerine getirme olanağı sağlamak sorunların çözümünü kolaylaştırmaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SAHA ARAŞTIRMASI

Çalışmanın dördüncü bölümünde araştırmanın amaç, yöntem ve evreni, gerekli izinlerin sunulduğu araştırma etiği, verilerin toplanması, analizi ve araştırmanın sınırlıklarına değinilmiştir. Araştırmada veri toplanmak için kullanılan anketin soruları analiz edilmiş ve elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur. Tartışma bölümünde ulaşılan bulgular literatürdeki benzer araştırmalar ile karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

4.1. ARAŞTIRMANIN AMAÇ VE ÖNEMİ

Araştırmada, toplum içerisinde maddi olarak dezavantajlı durumda bulunan bireylerin bu durumu iyileştirmeye veya ortadan kaldırmaya yönelik arayışlarını duygu sosyolojisi temelinde yoksulluk kültürü ve yardım arama davranışı kavramları ile sosyal hizmet açısından değerlendirmek amaçlanmaktadır.

Yoksulluk, ortaya çıkarmış olduğu olumsuz yaşam koşulları ve etkileri nedeni ile devlet, toplum ve birey tarafından çözüme ulaştırılması amaçlanan bir durumdur. Bu noktada atılan en büyük adımlardan biri yoksul bireye ulaştırılması hedeflenen sosyal yardımlardır. Sosyal yardımlar nezdinde, belirli sorulara cevap bularak müracaatçıların duygu durumundaki değişikliklerin duygu sosyolojisi ile yorumlanması, yoksulluk kültürünün başvuru sürecindeki yansıması ve sosyal yardım arama davranışında cinsiyet rollerinin bir etkisinin bulunup bulunmayacağı konusunda ilki temsil edeceği için önem arz etmektedir. Aynı zamanda bireylerin sosyal yardım süreçlerinde yaşadıklarına dair elde edilen sonuçlar sosyal hizmet uzmanlarının çalışmalarının çeşitlenmesine ışık tutacak ve yön verebilecek değerlerde görülmektedir.

4.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Diyarbakır ili Kocaköy ilçesi Kocaköy Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına başvuran maddi dezavantajlı durumdaki bireyler ile nicel araştırma yöntemlerinden faydalanılarak araştırma tasarlanmıştır. Kocaköy Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı sisteminde dosyası bulunmayan veya aktif olmayan haneler ve bireyler araştırmaya dâhil edilmemiştir. Örneklem olarak olasılıklı örneklemeden faydalanılarak katılımcılara eşit katılım şansı sağlayan basit tesadüfi örneklemeden

faydalanılmıştır (Özmen, 1999: 36). Araştırma Kocaköy Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı sisteminde şu anda aktif bulunan 3833 hane dosyası içerisinde sosyal yardım başvurusu tamamlanmış 388 hane bireyi ile gerçekleştirilmiştir. Evreni belirlenmiş olan araştırmanın örneklem büyüklüğünü hesaplayabilmek için Karagöz (2016: 286)'den alınan formül aşağıdaki gibidir:

$N=3833$ (Popülasyon büyüklüğü)

$Z_{\alpha/2}=1,96$ (Z tablo değeri)

$d=0,05$ (Tahmin edilecek olan ana kütle oranı ile aynı ana kütlede alınan örneklem oranı arasındaki sapma miktarı (tolerans seviyesi))

p: Ana kütledeki incelenen olayın gerçekleşme olasılığı; $p=0,50$; $p'=0,50$.

$$n = \frac{N \cdot Z_{\alpha/2}^2 \cdot p' \cdot q'}{d^2(N-1) + Z_{\alpha/2}^2 \cdot p' \cdot q'} = \frac{3833 \cdot (1,96)^2 \cdot (0,50) \cdot (0,50)}{(0,05)^2 (3833-1) + (1,96)^2 \cdot (0,50) \cdot (0,50)} = 349,24$$

Formül sonucunda evreni temsil edebilecek birey sayısı 349 olarak bulunmuştur.

4.3. ARAŞTIRMA ETİĞİ VE VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma gerçekleştirilmeden önce Muş Alparslan Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'na başvuruda bulunulmuş, kurulun 11.05.2022 tarih, 7 sayılı toplantı ve 43 sayılı kararında (Ek-1) araştırmanın yapılması etik açıdan uygun görülmüştür. Alınan etik kurul alınması sonrasında Diyarbakır Kocaköy ilçesi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı başkanlığından gerekli izinler alınmıştır (Ek-2).

Araştırmada veriler düzenlenmiş olan anket formları üzerinden yüz yüze uygulanan görüşme tekniği ile 02.05.2022 ve 10.10.2022 tarihleri arasında toplanmıştır. Ekte sunulan anket formunun (Ek-3) soruları oluşturulurken 3. 4. 11. 12. ve 17. sorular Yılmaz (2015)'dan diğer sorular ise saha uzmanları ile yapılan görüşmelerden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Araştırmaya konu kişiler Kocaköy SYDV'ye yardım başvurusuna gelen ve aktif dosyaya sahip kişilerdir ve bu kişiler içerisinde yardımcı sonuçlanmış olan 388 aktif hane bireyi ile anket yapılmıştır. Uygulanan anket çoktan seçmeli ve kapalı uçlu sorulardan meydana gelen toplamda 26 sorudan oluşmaktadır.

4.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmada kapsamı Kocaköy ilçesinde ikamet eden ve yüz yüze görüşme gerçekleştirilen Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı müracaatçıları oluşturmaktadır. Yapılan araştırma bir saha araştırması ile sınırlıdır.

Anketin uygulandığı bireylerin sosyal yardım müracaatı için Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na gelmiş olmaları görüşme yapılan vatandaşlarda yeni yardım veya uygulanan ankete göre yardım alabilme düşüncesini doğurmuştur. Ancak yardımı tamamlanmış ve olumlu sonuçlanmış bireyler ile araştırma sınırlandırılmış ve bu sınırlılık karşılaşılan güçlüğü aşmaya olumlu katkı sağlamıştır.

Araştırmada ki bir diğer sınırlılığı başvuruya gelen bireylerdeki okuma ve yazma oranının düşük olması nedeni ile oluşan ifade problemleri oluşturmuştur. Araştırmanın yapılmış olduğu ilçede Kocaköy Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına alternatif bir sosyal yardım kamu kuruluşu olmayışı araştırmanın diğer bir sınırlılığını oluşturmaktadır.

4.5. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 25.0 (Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Toplanan bilgiler, tanımlayıcı istatistikler arasında yer alan frekans ve yüzde değerlerinden yararlanılarak yorumlanmıştır. Verilerin analizinde niteliksel verilerin gruplara göre ilişkilerini görmek için Pearson Ki-kare (chi-square test) uygulanmıştır. Beklenen gözlem sayısı 5'ten küçük göz sayısının toplam göz sayısı içinde payının %20 sınırını aşması durumunda Fisher's Exact Ki-kare analizi yapılmış, gözdeki sayıların 1'den az olması durumunda ise ilgili analizlerin varsayımı sağlanmadığı için analize dâhil edilmemiştir. Araştırmada p değerleri 0,05'in altında olan değerler anlamlı kabul edilmiştir.

4.6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırmanın analizleri sonucunda elde edilen veriler araştırma sorularını cevaplandırabilecek şekilde gruplar halinde tablolar halinde aktarılmıştır. Demografik yapıya dair sonuçlar, hane bireylerinin tercihlerine yönelik bilgiler, yardıma atfedilen önem ve yardımdan faydalanma süreci sonuçları ile yoksulluk kültürüne dair izlenimler, sosyal yardımların kesilmesi sonucunda hissedilenler, yardım arama davranışının sosyal

yardım sürecindeki gelişimine yönelik verilen cevaplar ve cinsiyetin duygu bildiren ifadeler ile karşılaştırılmasına yönelik analiz çıktıları yorumlanmıştır.

4.6.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Araştırma anketinin ilk sorularını oluşturan ve demografik yapıya dair bulguları barındıran sonuçlar bu bölümde değerlendirilmiştir. Katılımcılar cinsiyet, yaş, medeni durum ve eğitim durumu gibi soruları cevaplandırmış, sorulara verilen cevaplar frekans analizi ile incelenmiştir.

Tablo 4.1’de araştırmaya katılanların tanımlayıcı bilgilerine göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.1. Katılımcıların Tanıtıcı Bilgilerine Göre Dağılımı (n=388)

Değişkenler		Sayı	%
Cinsiyet	Kadın	289	74,5
	Erkek	99	25,5
Yaş	17-34	163	42,0
	35-52	155	39,9
	53 ve üzeri	70	18,0
Medeni durum	Evli	254	65,5
	Bekâr	79	20,4
	Diğer	55	14,2
Eğitim durumu	Okur-yazar değil	115	29,6
	Okur-yazar	56	14,4
	İlkokul mezunu	72	18,6
	Ortaokul mezunu	46	11,9
	Lise ve dengi okul mezunu	75	19,3
	Üniversite mezunu	24	6,2

Katılımcıların %74,5’inin kadın, %25,5’inin ise erkek katılımcılar olduğu görülmüştür. Katılımcıların %42,0’inin 17-34 yaş, %39,9’unun 35-52 yaş arasında olduğu görülmüştür. Katılımcıların %65,5’inin evli, %20,4’ünün ise bekâr olduğu görülmüştür. %14,2’yi kapsayan diğer seçeneğini ise boşanmış, eşi vefat etmiş, evli ama eşi terk etmiş ve ikinci eş durumunda olan bireyler oluşturmaktadır. Katılımcıların %29,6’sının okur-yazar değil, %19,3’ünün lise ve dengi okul mezunu, %18,6’sının ilkokul mezunu olduğu tespit edilmiştir.

4.6.2. Hane Dosyasındaki Yakınlığa Göre Sosyal Yardım Başvuruları

Bu bölümde araştırma anketine katılanların, sosyal yardım başvurusuna gelen kişinin hane dosyasındaki yakınlık derecesi ve sosyal yardım başvurusunu hanede kimin

yapması gerektiğine dair sorulan sorulara vermiş olduğu cevaplar değerlendirilmiştir. Katılımcıların haneye yakınlığı, hanede kimin sosyal yardım başvurusuna gelmesi gerektiği ve sebeplerine dair vermiş olduğu cevaplar frekans yüzde ile analiz edilmiştir. Sosyal yardım başvurusuna gelen kişinin hanede ki yakınlığı ve yakınlık derecesinin yardım başvurusunu kim yapmalı tercihinine göre dağılımı ise Ki-kare analizi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Tablo 4.2’de başvuruya gelen bireyin hane dosyasındaki yakınlık derecesi, sosyal yardım başvurusunu kim yapmalı tercihi ve bu tercihte bulunma nedenine göre dağılımına ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Tablo 4.2. Katılımcıların Hane Dosyasındaki Yakınlığı ve Sosyal Yardım Başvurusunu Kimin Yapması Gerektiğine Dair Neden Tercihi

Değişkenler		Sayı	%
Sosyal yardım başvurusuna gelen kişinin hane dosyasındaki yakınlık derecesi nedir?	Baba	83	21,4
	Anne	236	60,8
	Çocuk	64	16,5
	Diğer	5	1,3
Yardım başvurusunu anne mi yapmalı?	Evet	303	78,1
	Hayır	85	21,9
Anne yapmalıysa nedeni*	Anne sorumluluk alır	215	71,0
	Anne fedakârdır	174	57,4
	Anne kendini daha iyi ifade eder	124	40,9
	Annelik duygusu ile ifade eder	146	48,2
	Anne yuva yapıcıdır	104	34,3
	Başvuruyu anne yapınca öncelik verilir	204	67,3
Yardım başvurusunu baba mı yapmalı?	Evet	154	39,7
	Hayır	234	60,3
Baba yapmalıysa nedeni*	Hane sorumlusu babadır	143	92,9
	Haneye girecek paradan baba sorumludur	107	69,5
	Baba yardım bile olsa haneye para getirmelidir	87	56,5
	Hane statüsü babaya bağlıdır	39	25,3
	Başvuruyu baba yapınca öncelik verilir	12	7,8

*Şartlı çok seçimlik; **Çok seçimlik

Katılımcılar içerisinde sosyal yardım başvurusuna gelen kişinin hane dosyasındaki yakınlığı %60,8’inin anne, %21,4’ünün baba olduğu görülmüştür. Katılımcıların %78,1’inin yardım başvurusunu anne yapmalı olarak düşündüğü ve anne yapmalı olarak düşünenlerin %71,0’ının anne sorumluluk alır, %67,3’ünün başvuruyu anne yaparsa öncelik verilir, %57,4’ünün anne fedakârdır nedenleriyle annenin başvuruyu yapması gerektiğini düşündüğü görülmüştür. Katılımcıların %39,7’sinin yardım başvurusunu

baba yapmalı olarak düşündüğü ve baba yapmalı olarak düşünenlerin %92,9'unun hane sorumlusu babadır, %69,5'inin haneye girecek paradan baba sorumludur, %56,5'inin baba yardım bile olsa haneye para getirmelidir, nedenleriyle babanın başvuruyu yapması gerektiğini düşündüğü görülmüştür.

Tablo 4.3'te sosyal yardım başvurusuna gelen kişinin hane dosyasındaki yakınlık derecesinin, yardım başvurusunu kim yapmalı tercihinin göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.3. Sosyal Yardım Başvurusuna Gelen Kişinin Hane Dosyasındaki Yakınlık Derecesinin Yardım Başvurusunu Kim Yapmalı Tercihine Göre Dağılımı

		Baba		Anne		Çocuk		Diğer		X ² ve p Değerleri
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Yardım başvurusunu anne yapmalı	Evet	22	26,5	229	97,0	48	75,0	4	80,0	X ² =170,532** p=0,000*
	Hayır	61	73,5	7	3,0	16	25,0	1	20,0	
Yardım başvurusunu baba yapmalı	Evet	78	94,0	47	19,9	27	42,2	2	40,0	X ² =152,286** p=0,000*
	Hayır	5	6,0	189	80,1	37	57,8	3	60,0	

*p<0,05; **Fisher's Exact Ki-kare

Sosyal yardım başvurusuna gelen kişinin hane dosyasındaki yakınlık derecesi ile yardım başvurusunu anne yapmalı tercihi arasında istatistiksel bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (p=0,000; p<0,05). Buna göre hane dosyasındaki yakınlığı baba olanların %73,5'inin anne yapmamalı, hane dosyasındaki yakınlığı anne olanların %97,0'ının anne yapmalı, hane dosyasındaki yakınlığı çocuk olanların %75,0'ünün anne yapmalı, diğer yakınlığı olanların %80,0'ünün anne yapmalı dediği tespit edilmiştir.

Sosyal yardım başvurusuna gelen kişinin hane dosyasındaki yakınlık derecesi ile yardım başvurusunu baba yapmalı tercihi arasında istatistiksel olarak ilişki olduğu tespit edilmiştir (p=0,000; p<0,05). Buna göre hane dosyasındaki yakınlığı baba olanların %90,4'ünün baba yapmalı, hane dosyasındaki yakınlığı anne olanların %80,1'inin baba yapmamalı, yakınlığı çocuk olanların %57,8'inin baba yapmamalı, diğer yakınlığı olanların %60,0'ünün baba yapmamalı dediği tespit edilmiştir.

4.6.3. Yoksulluk Kültürünün Değerlendirilmesi

Anket kapsamında sorulan sorulardan sosyal yardım alınan kurumlar, ilçede yaşamış olduğu süre, sosyal yardımlardan faydalanma süresi, hangi yardım türlerine ihtiyaç duyulduğu, daha önce aile bireylerinin yardım alma durumu ve sosyal

yardımların kesilmesinden etkilenme durumu gibi sorular katılımcılar tarafından cevaplandırılmıştır. Yoksulluk kültürünün değerlendirilebilmesi amacı ile yönlendirilen bu bölümdeki sorular frekans analizi uygulanarak değerlendirilmiştir.

Tablo 4.4'te araştırmaya katılan katılımcıların sosyal yardım bilgilerine göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.4. Katılımcıların Sosyal Yardım Bilgilerine Göre Dağılımı

Değişkenler	Sayı	%	
Kocaköy ilçesinde yaşadığı süre	1 yıldan az	0,3	
	1-2 yıldan az	1,3	
	2-5 yıldır	1,3	
	6-10 yıldır	9,0	
	11-20 yıldır	21,9	
	21 yıl ve üzeri	66,2	
Sosyal yardım alınan kurumlar**	Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı	386	99,5
	Sosyal hizmet merkezi	46	11,9
	Belediye	74	19,1
	Dernekler	9	2,3
	Hayırseverler	4	1,0
Sosyal yardım başvuru nedeni**	İşsizlik	193	49,7
	Sağlık sorunları	84	21,6
	Aylık/yıllık gelirin az olması	318	82,0
	Ailemin kalabalık olması	87	22,4
	Borçluluk	72	18,6
	Diğer	12	3,1
	Sosyal yardım beklenen konular**	Gıda	285
Giyecek		67	17,3
Yakacak		275	70,9
İlaç		45	11,6
Kira yardımı		26	6,7
Nakdi yardım		351	90,5
Ev eşyası		36	9,3
Çocuk yardımı		206	53,1
Sosyal yardımlardan faydalanma süresi	Diğer	11	2,8
	İlk defa başvuruyorum	57	14,7
	1 yıl	41	10,6
	2-6 yıl	89	22,9
	7-11 yıl	98	25,3
	12-16 yıl	78	20,1
Aile bireylerinden daha önce birinin sosyal yardım alma durumu	17 yıl ve üzeri	25	6,4
	Evet	362	93,3
	Hayır	26	6,7

Tablo 4.4. Katılımcıların Sosyal Yardım Bilgilerine Göre Dağılımı (devamı)

Değişkenler	Sayı	%	
Aile bireylerinden sosyal yardım alanların yardım türü*	Gıda	288	79,6
	Giyecek	65	18,0
	Yakacak	292	80,7
	İlaç	33	9,1
	Kira yardımı	3	0,8
	Nakdi yardım	335	92,5
	Ev eşyası	16	4,4
	Çocuk yardımı	316	87,3
	Diğer	6	1,7
Alınan yardımın kesilmesi hayatımızı nasıl etkiler	Çok fazla etkiler, yardımsız hiç yaşayamayız	202	52,1
	Biraz etkiler ama yine de yaşamımızı sürdürürüz	164	42,3
	Sosyal yardımlar olmasa da hayatımızı sürdürebiliriz	22	5,7

*Şartlı çok seçimlik; **Çok seçimlik

Katılımcıların %66,2'sinin 21 yıl ve üzeri, %21,9'unun ise 11-20 yıldır Kocaköy ilçesinde yaşadığı görülmüştür. Katılımcıların %99,5'inin sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfından yardım aldığı tespit edilmiştir. Katılımcıların %82,0'nin aylık/yıllık gelirin az olması, %49,7'sinin işsizlik, %22,4'ünün ailenin kalabalık olması, %21,6'sının ise sağlık sorunları nedeniyle sosyal yardım başvurusunda bulunma gereği duyduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların %90,5'inin nakdi yardım, %73,5'inin gıda, %70,9'unun yakacak, %53,1'inin çocuk yardımı konularında yardım beklediği görülmüştür. Katılımcıların %25,3'ünün 7-11 yıl, %22,9'unun 2-6 yıl, %20,1'inin 12-16 yıldır sosyal yardımlardan faydalandığı tespit edilmiştir. Katılımcıların %93,3'ünün aile bireylerinin daha önce sosyal yardım aldığı görülmüştür. Daha önce aile bireyleri sosyal yardım alanların %92,5'inin nakdi yardım, %87,3'ünün çocuk yardımı, %80,7'sinin yakacak, %79,6'sının gıda yardımı aldığı görülmüştür. Katılımcıların %52,1'i alınan yardımların kesilmesi hayatımızı çok fazla etkiler yardımsız hiç yaşayamayız derken, %42,3'ü biraz etkiler ama yine de yaşamımızı sürdürürüz şeklinde hayatlarının etkileneceğini ifade etmişlerdir.

4.6.3.1. Sosyal Yardımların Kesilmesi ve Yardım Başvuru Sonucunun Gecikmesine Verilen Cevapların Değerlendirilmesi

Tablo 4.5'te sosyal yardımların kesilmesinin katılımcıların hayatlarını nasıl etkilediğinin sonucu ile sosyal yardım başvuru sonucu gecikince öfkelenmeye göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.5. Sosyal Yardımların Kesilmesinin Hayatınızı Nasıl Etkilediği ve Başvuru Sonucu Gecikince Öfkelenmeye Göre Dağılım

		Çok fazla etkiler, yardımsız hiç yaşayamayız		Biraz etkiler ama yine de yaşamımızı sürdürürüz		Sosyal yardımlar olmasa da hayatımızı sürdürebiliriz		X ² ve p Değerleri
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Başvuru sonucu gecikince öfkelenme	Evet	94	46,5	32	19,5	2	9,1	X ² =84,240** p=0,000*
	Kısmen	72	35,6	69	42,1	7	31,8	
	Hayır	36	17,8	63	38,4	13	59,1	

*p<0,05; **Pearson Ki-kare

Alınan sosyal yardımın kesilmesi hayatınızı nasıl etkiler sorusu ile sosyal yardım başvuru sonucu gecikince öfkelenme arasında istatistiksel bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (p=0,000; p<0,05). Buna göre sosyal yardımların kesilmesi hayatımızı çok fazla etkiler, yardımsız hiç yaşayamayız ifadesinde bulunanların %46,5'inin sosyal yardım başvuru sonucu gecikince öfkelenmediği görülmüştür. Sosyal yardımların kesilmesi hayatımızı biraz etkiler ama yine de yaşamımızı sürdürebiliriz düşüncesinde bulunanların %42,1'inin sosyal yardım başvuru sonucu gecikince kısmen öfkelenmediği, sosyal yardımlar olmasa da hayatımızı sürdürebiliriz söylemine katılanların %59,1'inin sosyal yardım başvuru sonucu gecikince öfkelenmediği tespit edilmiştir.

4.6.4. Sosyal Yardım Sürecinin Bireyde Oluşturduğu Duygusal Etkileşimler ve Yardım Arama Davranışının Oluşumu

Sosyal yardım başvuru ve sonuç aşamalarında karşılaşılan endişelenme, öfke, merak, mahcubiyet, üzüntü ve stres gibi bireyde olumsuz sonuçlar doğurabilecek duygusal problemleri değerlendirebilmek amacı ile sorulan sorular ve cevapları frekans analizi uygulanarak değerlendirilmiştir.

Tablo 4.6'da araştırmaya katılan katılımcıların sosyal yardım başvuru sonucunu beklerken hissettikleri ve yardıma ulaşma şekillerine göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.6. Katılımcıların Sosyal Yardım Başvuru Sonucunu Beklerken Hissettikleri ve Yardıma Ulaşma Şekillerine Göre Dağılımı

Değişkenler		Sayı	%
Yardım başvurum kabul olmayacak diye endişelenirim	Evet	297	76,5
	Kısmen	74	19,1
	Hayır	17	4,4
Merak içerisinde sonucu bekliyorum	Evet	308	79,4
	Kısmen	68	17,5
	Hayır	12	3,1
Verilecek olan yardım ihtiyaçlarımı karşılar mı diye düşünüyorum	Evet	304	78,4
	Kısmen	76	19,6
	Hayır	8	2,1
Cevabı önemsemiyorum	Evet	2	0,5
	Kısmen	3	0,8
	Hayır	383	98,7
Bazı ihtiyaçlarımı gelecek yardıma göre planlıyorum	Evet	265	68,3
	Kısmen	107	27,6
	Hayır	16	4,1
Başvuru sonucum gecikince öfkeleniyorum	Evet	128	33,0
	Kısmen	148	38,1
	Hayır	112	28,9
Yardım başvurusuna giderken mahcup oluyorum	Evet	287	74,0
	Kısmen	72	18,6
	Hayır	29	7,5
Yardıma hemen sonuca ulaşır mı diye düşünüyorum	Evet	319	82,2
	Kısmen	56	14,4
	Hayır	13	3,4
Sosyal yardım kuruluşuna girerken yalnız olmak istiyorum	Evet	123	31,7
	Kısmen	174	44,8
	Hayır	91	23,5
Verilecek olan yardıma ihtiyacım olduğunu düşünerek gidiyorum	Evet	363	93,6
	Kısmen	21	5,4
	Hayır	4	1,0
Hane bireylerinin yardım başvurusuna gitmeme ne tepki vereceğini düşünüyorum	Evet	57	14,7
	Kısmen	65	16,8
	Hayır	266	68,6
Sosyal yardım başvurusu için gittiğiniz kuruma girişte tereddütte kalma	Evet	193	49,7
	Hayır	195	50,3
Tereddüt nedeni*	Çevremdekilerin tepkisi beni rahatsız ediyor	64	33,2
	Maddi imkânsızlıklarımın bilinmesini istemiyorum	70	36,3
	Yardıma gerçekten ihtiyacımın olup olmadığı konusunda düşüncelerim oluyor	13	6,7
	Yardım başvurusuna gidip gitmeme konusunda kararsız kalıyorum	49	25,4
	İhtiyaç duyduklarıma dair kendimi ifade edebilecek miyim diye düşünüyorum	139	72,0

Tablo 4.6. Katılımcıların Sosyal Yardım Başvuru Sonucunu Beklerken Hissettikleri ve Yardıma Ulaşma Şekillerine Göre Dağılımı (devamı)

Değişkenler		Sayı	%
Sosyal yardım başvurusuna giderken hissettiğiniz duylar ile diğer devlet kurumlarına giderken hissettiğiniz duygular arasında fark olma	Evet	311	80,2
	Hayır	77	19,8
Sosyal yardım başvurusuna giderken hissettiğiniz duygular ile diğer devlet kurumlarına giderken hissettiğiniz duygular arasında fark olduğunu düşünme nedeni*	Yardım başvurusunun kabul olup olmayacağı konusunda stres yaşıyorum	217	69,8
	Sosyal yardım talep ederken mahcubiyet duygusu hissediyorum	224	72,0
	Diğer kurum hizmetlerini zorunlu hizmet olarak görüyorum	191	61,4
	Temel ihtiyaçlarımın karşılanmasında sosyal yardıma önem veriyorum	161	51,8
	Diğer kurumların işleyiş süreci beni etkilemezken yardım sürecinin işleyişi veya gecikmesi beni etkiliyor	218	70,1
	Diğer kurumlara ulaşmak için çevremden destek alırken sosyal yardım başvurusuna yalnız geliyorum	44	14,1
	İnternet haberleri	101	26,0
Yardım başvurusu için gittiğiniz kuruma sizi yönlendiren etkenler**	Komşularımın tavsiyesi	286	73,7
	Televizyon haberleri	119	30,7
	Mahalle muhtarlarından	84	21,6
	Diğer	6	1,5
Sosyal yardım başvurunuz olumsuz sonuçlandığında düşünülen**	Başka çözüm yolları arıyorum	299	77,1
	Sorunumun çözümü hakkında umutsuzluğa kapılıyorum	231	59,5
	Yardım başvurum kabul olmadığı için öfkeleniyorum	180	46,4
	Yardım başvurum kabul olmadığı için üzülüyorum	77	19,8
	Kerpiç yapılı bir evde oturuyorum ve hayat standartlarımı etkiliyor.	63	16,2
Hanenin fiziki şartları	Betonarme bir evde oturuyorum ancak evimdeki oda sayısı yeterli olmadığı için mahremiyet alanımı etkiliyor	262	67,5
	Betonarme bir evde oturuyorum ve fiziki şartları haneme yeterli geliyor	63	16,2

*Şartlı çok seçimlik; **Çok seçimlik

Katılımcıların %76,5'inin sosyal yardım başvurusu kabul olmayacak diye endişelendiği tespit edilmiştir. Katılımcıların %79,4'ünün merak içerisinde başvuru sonucunu bekledikleri, %78,4'ünün verilecek olan yardımların ihtiyaçlarını karşılar mı diye düşündüğü, %98,7'sinin yardım sonucunu önemseydiği, %68,3'ünün bazı

ihtiyaçlarını gelecek yardıma göre planladığı, %33,0'ının başvuru sonucu gecikince öfkelenildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların %74,0'ının sosyal yardım başvurusuna giderken mahcup olduğu, %82,2'sinin yardım başvurum hemen sonuca ulaşır mı diye düşündüğü, %31,7'sinin sosyal yardım kuruluşuna giderken yalnız olmak istediği, %93,6'sının verilecek olan yardıma ihtiyacı olduğunu düşünerek gittiği, %68,6'sının hane bireylerinin sosyal yardım başvurusuna gitmesine ne tepki vereceklerini düşünmediği tespit edilmiştir. Katılımcıların %49,7'sinin sosyal yardım başvurusu için gittiğim kuruma girişte tereddütte kalıyorum dediği ve tereddütte kalanların %72,0'ının ihtiyaç duyduklarına dair kendimi ifade edebilecek miyim diye düşündüğü, %36,3'ünün maddi imkânsızlıklarının bilinmesini istemediği, %33,2'sinin çevredekilerin tepkisinden rahatsızlık duyduğu görülmüştür. Katılımcıların %80,2'sinin sosyal yardım başvurusuna giderken hissettiği duygular ile diğer devlet kurumlarına giderken hissettiği duygular arasında fark olduğu tespit edilmiştir. Sosyal yardım başvurusuna giderken hissettiği duygular ile diğer devlet kurumlarına giderken hissettiği duygular arasında fark olduğunu söyleyenlerin %72,0'ının sosyal yardım talep ederken mahcubiyet duygusu hissettiği, %70,1'inin diğer kurumların işleyiş sürecinden etkilenmezken yardım sürecinin işleyişinden veya gecikmesinden etkilendiği, %69,8'inin yardım başvurusunun kabul olup olmayacağı konusunda stres yaşadığı, %61,4'ünün diğer kurum hizmetlerini zorunlu hizmet olarak gördüğü, %51,8'inin temel ihtiyaçlarının karşılanmasında sosyal yardıma önem verdiği tespit edilmiştir. Katılımcıların sosyal yardım başvurusu için gittikleri kuruma yönlendiren etkenlerin %73,7'sinin komşuların tavsiyesi, %30,7'sinin televizyon haberleri, %26,0'ının internet haberleri, %21,6'sının ise mahalle muhtarları olduğu görülmüştür. Katılımcıların sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında %77,1'inin başka çözüm yolları aradığı, %59,5'inin sorunun çözümü hakkında umutsuzluğa kapıldığı, %46,4'ünün yardım başvurusu kabul olmadığı için öfkelenildiği tespit edilmiştir. Katılımcıların %67,5'inin betonarme bir evde oturduğu ancak evindeki oda sayısı yeterli olmadığı için mahremiyet alanının etkilediğini belirttiği görülmüştür.

4.6.4.1. Cinsiyet ve Duygu Bildiren İfadelerin Karşılaştırması

Katılımcıların sosyal yardım başvuru ve değerlendirme aşamalarında yaşamış olduğu duygusal değişimlerin cinsiyet, yaş, medeni durum ve eğitim durumu üzerinden değerlendirildiğinde herhangi bir farklılıkla karşılaşıp karşılaşılmadığını

değerlendirmek amacı ile cinsiyet, yaş, medeni durum ve eğitim durumu ile duygu bildiren ifadeler Ki-kare analizi kullanılarak analiz edilmiştir.

Tablo 4.7’de araştırmaya katılan katılımcı cinsiyetinin, duygu bildiren ifadelere göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.7. Cinsiyetin Duygu Bildiren İfadelere Göre Dağılımı

		Kadın		Erkek		X ² ve p Değerleri
		Sayı	%	Sayı	%	
Alınan yardımın kesilmesi hayatınızı nasıl etkiler	Çok fazla etkiler, yardımsız hiç yaşayamayız	150	51,9	52	52,5	X ² =1,788** p=0,426
	Biraz etkiler ama yine de yaşamımızı sürdürürüz	120	41,5	44	44,4	
	Sosyal yardımlar olmasa da hayatımızı sürdürebiliriz	19	6,6	3	3,0	
Yardım başvurum kabul olmayacak diye endişelenirim	Evet	229	79,2	68	68,7	X ² =13,311** p=0,001*
	Kısmen	44	15,2	30	30,3	
	Hayır	16	5,5	1	1,0	
Bazı ihtiyaçlarımı gelecek yardıma göre planlıyorum	Evet	197	68,2	68	68,7	X ² =0,412** p=0,830
	Kısmen	79	27,3	28	28,3	
	Hayır	13	4,5	3	3,0	
Başvuru sonucum gecikince öfkeleniyorum	Evet	102	35,3	26	26,3	X ² =4,352** p=0,115
	Kısmen	102	35,3	46	46,5	
	Hayır	85	29,4	27	27,3	
Yardım başvurusuna giderken mahcup oluyorum	Evet	205	70,9	82	82,8	X ² =6,318** p=0,041*
	Kısmen	58	20,1	14	14,1	
	Hayır	26	9,0	3	3,0	
Sosyal yardım kuruluşuna girerken yalnız olmak istiyorum	Evet	110	38,1	13	13,1	X ² =24,853** p=0,000*
	Kısmen	124	42,9	50	50,5	
	Hayır	55	19,0	36	36,4	
Hane bireylerinin yardım başvurusuna gitmeme ne tepki vereceğini düşünüyorum	Evet	56	19,4	1	1,0	X ² =46,431** p=0,000*
	Kısmen	62	21,5	3	3,0	
	Hayır	171	59,2	95	96,0	
Sosyal yardım başvurusu için gittiğiniz kuruma girişte tereddütte kalma	Evet	156	54,0	37	37,4	X ² =8,133** p=0,005*
	Hayır	133	46,0	62	62,6	

Tablo 4.7. Cinsiyetin Duygu Bildiren İfadelere Göre Dağılımı (devamı)

		Kadın		Erkek		X ² ve p Değerleri
		Sayı	%	Sayı	%	
Sosyal yardım başvurusuna giderken hissettiğiniz duygular ile diğer devlet kurumlarına giderken hissettiğiniz duygular arasında fark olması	Evet	219	75,8	92	92,9	X ² =13,636** p=0,000*
	Hayır	70	24,2	7	7,1	
Yardım başvurusu için gittiğiniz kuruma sizi yönlendiren etkenler internet haberleri	Evet	74	25,6	27	27,3	X ² =0,106** p=0,419
	Hayır	215	74,4	72	72,7	
Yardım başvurusu için gittiğiniz kuruma sizi yönlendiren etkenler komşularımın tavsiyesi	Evet	212	73,4	74	74,7	X ² =0,074** p=0,449
	Hayır	77	26,6	25	25,3	
Yardım başvurusu için gittiğiniz kuruma sizi yönlendiren etkenler televizyon haberleri	Evet	71	24,6	48	48,5	X ² =19,838** p=0,000*
	Hayır	218	75,4	51	51,5	
Yardım başvurusu için gittiğiniz kuruma sizi yönlendiren etkenler mahalle muhtarlarından	Evet	42	14,5	42	42,4	X ² =33,818** p=0,000*
	Hayır	247	85,5	57	57,6	
Sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünülen başka çözüm yolları arıyorum	Evet	203	70,2	96	97,0	X ² =29,800** p=0,000*
	Hayır	86	29,8	3	3,0	
Sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünülen sorunumun çözümü hakkında umutsuzluğa kapılıyorum	Evet	169	58,5	62	62,6	X ² =0,527** p=0,273
	Hayır	120	41,5	37	37,4	
Sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünülen yardım başvurum kabul olmadığı için öfkeleniyorum	Evet	121	41,9	59	59,6	X ² =9,318** p=0,002*
	Hayır	168	58,1	40	40,4	

Tablo 4.7. Cinsiyetin Duygu Bildiren İfadelere Göre Dağılımı (devamı)

		Kadın		Erkek		X ² ve p Değerleri
		Sayı	%	Sayı	%	
Sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünülen yardım başvurusu kabul olmadığı için üzülüyorum	Evet	67	23,2	10	10,1	X ² =7,934**
	Hayır	222	76,8	89	89,9	p=0,005*

*p<0,05; **Pearson Ki-kare; ***Fisher's Exact Ki-kare

Cinsiyet ile sosyal yardım başvurusu kabul olmayacak diye endişelenme arasında istatistiksel ilişki olduğu tespit edilmiştir (p=0,000; p<0,05). Buna göre kadınların %79,2'sinin sosyal yardım başvurusu kabul olmayacak diye endişelendiği, erkeklerin %68,7'sinin sosyal yardım başvurusu kabul olmayacak diye endişelendiği tespit edilmiştir.

Cinsiyet ile sosyal yardım başvurusuna giderken mahcup olma arasında istatistiksel bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (p=0,000; p<0,05). Buna göre kadınların %70,9'unun sosyal yardım başvurusuna giderken mahcup olduğu, erkeklerin %82,8'inin yardım başvurusuna giderken mahcup olduğu tespit edilmiştir.

Cinsiyet ile sosyal yardım kuruluşuna girerken yalnız olmayı isteme arasında istatistiksel bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (p=0,000; p<0,05). Buna göre kadınların %42,9'unun kısmen sosyal yardım kuruluşuna girerken yalnız olmak istediği, erkeklerin %50,5'inin kısmen sosyal yardım kuruluşuna girerken yalnız olmak istediği tespit edilmiştir.

Cinsiyet ile hane bireylerinin sosyal yardım başvurusunda bulunulmasına ne tepki vereceğini düşünme arasında istatistiksel bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (p=0,000; p<0,05). Buna göre kadınların %59,2'sinin hane bireylerinin yardım başvurusuna gitmesine ne tepki vereceklerini düşünmediği, erkeklerin %96,0'ının hane bireylerinin yardım başvurusuna gitmesine ne tepki vereceklerini düşünmediği tespit edilmiştir.

Cinsiyet ile sosyal yardım başvurusu için gidilen kuruma girişte tereddütte kalma arasında istatistiksel bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (p=0,000; p<0,05). Buna göre kadınların %54,0'ının sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma girişte tereddütte

kaldığı, erkeklerin %62,6'sının sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma girişte tereddütte kalmadığı tespit edilmiştir.

Cinsiyet ile sosyal yardım başvurusuna giderken hissedilen duygular ile diğer devlet kurumlarına giderken hissedilen duygular arasında fark olma arasında istatistiksel bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre kadınların %75,8'inin sosyal yardım başvurusuna giderken hissedilen duygular ile diğer devlet kurumlarına giderken hissedilen duygular arasında fark olduğu, erkeklerin %92,9'unun sosyal yardım başvurusuna giderken hissedilen duygular ile diğer devlet kurumlarına giderken hissedilen duygular arasında fark olduğu tespit edilmiştir.

Cinsiyet ile sosyal yardım başvurusu için gidilen kuruma yönlendiren etkenler tercihinin televizyon haberleri olması arasında istatistiksel bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre kadınların %75,4'ünün sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin televizyon haberleri olmadığı, erkeklerin %51,5'inin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin televizyon haberleri olmadığı tespit edilmiştir.

Cinsiyet ile sosyal yardım başvurusu için gidilen kuruma yönlendiren etken tercihinin mahalle muhtarları olması arasında istatistiksel bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre kadınların %85,5'inin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin mahalle muhtarı olmadığı, erkeklerin %57,6'sının sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin mahalle muhtarı olmadığını belirttiği tespit edilmiştir.

Cinsiyet ile sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlanmasında düşünülen, başka çözüm yolları arıyorum tercihi arasında istatistiksel bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre kadınların %70,2'sinin sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlanması sonrası başka çözüm yolları aradığı, erkeklerin %97,0'inin sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlanması sonrası başka çözüm yolları aradığı tespit edilmiştir.

Cinsiyet ile sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünülen, yardım başvurusu kabul olmadığı için öfkelenme tercihi arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre kadınların %58,1'inin sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında, yardım başvurusu kabul olmadığı

için öfkelenmediği, %41,9'unun ise öfkelenmediği, erkeklerin %59,6'sının sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında, yardım başvurusu kabul olmadığı için öfkelenmediği, %40,4'ünün ise öfkelenmediği tespit edilmiştir.

Cinsiyet ile sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünülen yardım başvurusu kabul olmadığı için üzülüyorum tercihi arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre kadınların %76,8'inin sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünülen, yardım başvurusu kabul olmadığı için üzülmediği, erkeklerin %89,9'unun sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünülen yardım başvurusu kabul olmadığı için üzülmediği tespit edilmiştir.

Tablo 4.8'de araştırmaya katılanların yaşının, duygu bildiren ifadelerle göre dağılımına ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Tablo 4.8. Yaşın Duygu Bildiren İfadelere Göre Dağılımı

		17-34		35-52		53+		X ² ve p Değerleri
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Alınan yardımın kesilmesi hayatını nasıl etkiler	Çok fazla etkiler, yardımsız hiç yaşayamayız	53	32,5	94	60,6	55	78,6	X ² =52,697** p=0,000*
	Biraz etkiler ama yine de yaşamımızı sürdürürüz	93	57,1	57	36,8	14	20,0	
	Sosyal yardımlar olmasa da hayatımızı sürdürebiliriz	17	10,4	4	2,6	1	1,4	
Yardım başvurum kabul olmayacak diye endişelenirim	Evet	114	69,9	123	79,4	60	85,7	X ² =15,134** p=0,016*
	Kısmen	35	21,5	30	19,4	9	12,9	
	Hayır	14	8,6	2	1,3	1	1,4	

Tablo 4.8. Yaşın Duygu Bildiren İfadelere Göre Dağılımı (devamı)

		17-34		35-52		53+		X ² ve p Değerleri
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Merak içerisinde sonucu bekliyorum	Evet	120	73,6	126	81,3	62	88,6	X ² =7,824*** p=0,087
	Kısmen	37	22,7	25	16,1	6	8,6	
	Hayır	6	3,7	4	2,6	2	2,9	
Bazı ihtiyaçlarımı gelecek yardıma göre planlıyorum	Evet	95	58,3	111	71,6	59	84,3	X ² =22,122** p=0,000*
	Kısmen	55	33,7	42	27,1	10	14,3	
	Hayır	13	8,0	2	1,3	1	1,4	
Başvuru sonucum gecikince öfkeleniyorum	Evet	42	25,8	49	31,6	37	52,9	X ² =24,519** p=0,000*
	Kısmen	58	35,6	66	42,6	24	34,3	
	Hayır	63	38,7	40	25,8	9	12,9	
Yardım başvurusuna giderken mahcup oluyorum	Evet	110	67,5	119	76,8	58	82,9	X ² =8,444** p=0,076
	Kısmen	37	22,7	28	18,1	7	10,0	
	Hayır	16	9,8	8	5,2	5	7,1	
Sosyal yardım kuruluşuna girerken yalnız olmak istiyorum	Evet	69	42,3	40	25,8	14	20,0	X ² =29,925** p=0,000*
	Kısmen	60	36,8	87	56,1	27	38,6	
	Hayır	34	20,9	28	18,1	29	41,4	
Verilecek olan yardıma ihtiyacım olduğunu düşünerek gidiyorum	Evet	153	93,9	142	91,6	68	97,1	X ² =3,892*** p=0,408
	Kısmen	9	5,5	11	7,1	1	1,4	
	Hayır	1	0,6	2	1,3	1	1,4	
Hane bireylerinin yardım başvurusuna gitmeme ne tepki vereceğini düşünüyorum	Evet	31	19,0	24	15,5	2	2,9	X ² =19,972** p=0,000*
	Kısmen	35	21,5	24	15,5	6	8,6	
	Hayır	97	59,5	107	69,0	62	88,6	
Sosyal yardım başvurusu için gittiğiniz kuruma girişte tereddütte kalma	Evet	97	59,5	73	47,1	23	32,9	X ² =14,637** p=0,001*
	Hayır	66	40,5	82	52,9	47	67,1	

Tablo 4.8. Yaşın Duygu Bildiren İfadelere Göre Dağılımı (devamı)

		17-34		35-52		53+		X ² ve p Değerleri
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Sosyal yardım başvurusuna giderken hissettiğiniz duygular ile diğer devlet kurumlarına giderken hissettiğiniz duygular arasında fark olma	Evet	127	77,9	132	85,2	52	74,3	X ² =4,473** p=0,108
	Hayır	36	22,1	23	14,8	18	25,7	
Yardım başvurusu için gittiğiniz kuruma sizi yönlendiren etkenler internet haberleri	Evet	78	47,9	20	12,9	3	4,3	X ² =71,375** p=0,000*
	Hayır	85	52,1	135	87,1	67	95,7	
Yardım başvurusu için gittiğiniz kuruma sizi yönlendiren etkenler komşularımın tavsiyesi	Evet	95	58,3	129	83,2	62	88,6	X ² =35,243** p=0,000*
	Hayır	68	41,7	26	16,8	8	11,4	
Yardım başvurusu için gittiğiniz kuruma sizi yönlendiren etkenler televizyon haberleri	Evet	44	27,0	56	36,1	19	27,1	X ² =3,618** p=0,162
	Hayır	119	73,0	99	63,9	51	72,9	
Yardım başvurusu için gittiğiniz kuruma sizi yönlendiren etkenler mahalle muhtarlarından	Evet	24	14,7	38	24,5	22	31,4	X ² =9,306** p=0,009*
	Hayır	139	85,3	117	75,5	48	68,6	
Sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünülen başka çözüm yolları arıyorum	Evet	114	69,9	122	78,7	63	90,0	X ² =11,546** p=0,003*
	Hayır	49	30,1	33	21,3	7	10,0	

Tablo 4.8. Yaşın Duygu Bildiren İfadelere Göre Dağılımı (devamı)

		17-34		35-52		53+		X ² ve p Değerleri
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünülen sorunun çözümü hakkında umutsuzluğa kapılıyorum	Evet	83	50,9	99	63,9	49	70,0	X ² =9,413** p=0,009*
	Hayır	80	49,1	56	36,1	21	30,0	
Sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünülen yardım başvurusu kabul olmadığı için öfkeleniyorum	Evet	48	29,4	81	52,3	51	72,9	X ² =40,676** p=0,000*
	Hayır	115	70,6	74	47,7	19	27,1	
Sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünülen yardım başvurusu kabul olmadığı için üzülüyorum	Evet	27	16,6	39	25,2	11		X ² =4,608** p=0,104
	Hayır	136	83,4	116	74,8	59		

*p<0,05; **Pearson Ki-kare; ***Fisher's Exact Ki-kare

Yaş ile alınan sosyal yardımların kesilmesi hayatınızı nasıl etkiler sorusu arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (p=0,000; p<0,05). Buna göre 17-34 yaş arasında olanların %57,1'inin biraz etkiler yine de yaşamımızı sürdürürüz tercihinde bulunduğu, 35-52 yaş arasında olanların %60,6'sının çok fazla etkiler, yardımsız hiç yaşayamayız tercihinde bulunduğu, 53+ yaş olanların %78,6'sını çok fazla etkiler, yardımsız hiç yaşayamayız tercihinde bulunduğu tespit edilmiştir.

Yaş ile sosyal yardım başvurusu kabul olmayacak diye endişelenme arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (p=0,000; p<0,05). Buna göre 17-34 yaş arasında olanların %69,9'unun yardım başvurusu kabul olmayacak diye endişelendiği, 35-52 yaş arasında olanların %79,4'ünün yardım başvurusu kabul olmayacak diye endişelendiği, 53+ yaş olanların %85,7'sinin yardım başvurusu kabul olmayacak diye endişelendiği tespit edilmiştir.

Yaş ile bazı ihtiyaçları gelecek yardıma göre planlama arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre 17-34 yaş arasında olanların %58,3'ünün bazı ihtiyaçlarını gelecek yardıma göre planladığı, 44-52 yaş arasında olanların %71,6'sının bazı ihtiyaçlarını gelecek yardıma göre planladığı, 53+ yaş olanların %84,3'ünün bazı ihtiyaçlarını gelecek yardıma göre planladığı tespit edilmiştir.

Yaş ile başvuru sonucu gecikince öfkelenme arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre 17-34 yaş arasında olanların %38,7'sinin başvuru sonucu gecikince öfkelenmediği, 35-52 yaş arasında olanların %42,6'sının başvuru sonucu gecikince kısmen öfkelenmediği, 53+ yaş olanların %52,9'unun başvuru sonucu gecikince kısmen öfkelenmediği tespit edilmiştir.

Yaş ile sosyal yardım kuruluşuna girerken yalnız olmayı isteme arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre 17-34 yaş arasında olanların %42,3'ünün kısmen sosyal yardım kuruluşuna girerken yalnız olmak istediği, 35-52 yaş arasında olanların %56,1'inin kısmen sosyal yardım kuruluşuna girerken yalnız olmak istediği, 53+ yaş olanların %41,4'ünün sosyal yardım kuruluşuna girerken yalnız olmak istemediği tespit edilmiştir.

Yaş ile hane bireylerinin sosyal yardım başvurusuna gidilmesine ne tepki vereceğini düşünme arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre 17-34 yaş arasında olanların %59,5'inin hane bireylerinin yardım başvurusuna gitmesine ne tepki vereceklerini düşünmediği, 35-52 yaş arasında olanların %69,0'ının hane bireylerinin yardım başvurusuna gitmesine ne tepki vereceklerini düşünmediği, 53+ yaş olanların %88,6'sının hane bireylerinin yardım başvurusuna gitmesine ne tepki vereceklerini düşünmediği tespit edilmiştir.

Yaş ile sosyal yardım başvurusu için gidilen kuruma girişte tereddütte kalma arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre 17-34 yaş arasında olanların %59,5'inin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma girişte tereddütte kaldığı, 35-52 yaş arasında olanların %52,9'unun sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma girişte tereddütte kalmadığı, 53+ yaş olanların %67,1'inin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma girişte tereddütte kalmadığı tespit edilmiştir.

Yaş ile sosyal yardım başvurusu için gidilen kuruma yönlendiren etken tercihinin internet haberleri olması arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre 17-34 yaş arasında olanların %52,1'inin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin internet haberleri olmadığı, 35-52 yaş arasında olanların %87,1'inin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin internet haberleri olmadığı, 53+ yaş olanların %95,7'sinin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin internet haberleri olmadığı tespit edilmiştir.

Yaş ile sosyal yardım başvurusu için gidilen kuruma yönlendiren etken tercihinin komşuların tavsiyesi olması arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre 17-34 yaş arasında olanların %58,3'ünün sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin komşuların tavsiyesi olduğu, 35-52 yaş arasında olanların %83,2'inin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin komşuların tavsiyesi olduğu, 53+ yaş olanların %88,6'sının sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin komşuların tavsiyesi olduğu tespit edilmiştir.

Yaş ile sosyal yardım başvurusu için gidilen kuruma yönlendiren etken tercihinin mahalle muhtarı olması arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre 17-34 yaş arasında olanların %85,3'ünün sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin mahalle muhtarı olmadığı, 35-52 yaş arasında olanların %75,5'inin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin mahalle muhtarı olmadığı, 53+ yaş olanların %68,6'sının sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin mahalle muhtarı olmadığı tespit edilmiştir.

Yaş ile sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında düşünülen, başka çözüm yolları arıyorum tercihi arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre 17-34 yaş arasında olanların %69,9'unun sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında başka çözüm yolları aradığı, 35-52 yaş arasında olanların %78,7'sinin sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında başka çözüm yolları aradığı, 53+ yaş olanların %90,0'ının sosyal

yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında başka çözüm yolları aradığı tespit edilmiştir.

Yaş ile sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında düşünülen, sorunumun çözümü için umutsuzluğa kapılıyorum tercihi arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (p=0,000; p<0,05). Buna göre 17-34 yaş arasında olanların %50,9'unun sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında sorunun çözümü için umutsuzluğa kapıldığı, 35-52 yaş arasında olanların %63,9'unun sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında sorunun çözümü için umutsuzluğa kapıldığı, 53+ yaş olanların %70,0'ının sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında sorunun çözümü için umutsuzluğa kapıldığı tespit edilmiştir.

Yaş ile sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında düşünülen, yardım başvurusu kabul olmadığı için öfkeleniyorum tercihi arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (p=0,000; p<0,05). Buna göre 17-34 yaş arasında olanların %70,6'sının sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında yardım başvurusu kabul olmadığı için öfkelenmediği, 35-52 yaş arasında olanların %52,3'ünün sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında yardım başvurusu kabul olmadığı için öfkelenmediği, 53+ yaş olanların %72,9'unun sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında yardım başvurusu kabul olmadığı için öfkelenmediği tespit edilmiştir.

Tablo 4.9'da araştırmaya katılanların medeni durumunun duygu bildiren ifadelere göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.9. Medeni Durumun Duygu Bildiren İfadelere Göre Dağılımı

		Evli		Bekâr		Diğer		X ² ve p Değerleri
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Yardım başvurum kabul olmayacak diye endişelenirim	Evet	200	78,7	48	60,8	49	89,1	X ² =18,762*** p=0,001*
	Kısmen	47	18,5	22	27,8	5	9,1	
	Hayır	7	2,8	9	11,4	1	1,8	
Merak içerisinde sonucu bekliyorum	Evet	210	82,7	51	64,6	47	85,5	X ² =13,088*** p=0,007*
	Kısmen	36	14,2	25	31,6	7	12,7	
	Hayır	8	3,1	3	3,8	1	1,8	
Verilecek olan yardım ihtiyaçlarımı karşılar mı diye düşünüyorum	Evet	206	81,1	49	62,0	49	89,1	X ² =20,018*** p=0,000*
	Kısmen	46	18,1	25	31,6	5	9,1	
	Hayır	2	0,8	5	6,3	1	1,8	
Bazı ihtiyaçlarımı gelecek yardıma göre planlıyorum	Evet	187	73,6	36	45,6	42	76,4	X ² =22,700*** p=0,000*
	Kısmen	58	22,8	37	46,8	12	21,8	
	Hayır	9	3,5	6	7,6	1	1,8	

Tablo 4.9. Medeni Durumun Duygu Bildiren İfadelere Göre Dağılımı (devamı)

		Evli		Bekâr		Diğer		X ² ve p Değerleri
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Başvuru sonucum gecikince öfkeleniyorum	Evet	82	32,3	15	19,0	31	56,4	X ² =33,308** p=0,000*
	Kısmen	107	42,1	25	31,6	16	29,1	
	Hayır	65	25,6	39	49,4	8	14,5	
Yardım başvurusuna giderken mahcup oluyorum	Evet	197	77,6	45	57,0	45	81,8	X ² =30,357** p=0,000*
	Kısmen	49	19,3	19	24,1	4	7,3	
	Hayır	8	3,1	15	19,0	6	10,9	
Yardıмым hemen sonuca ulaşır mı diye düşünüyorum	Evet	220	86,6	50	63,3	49	89,1	X ² =22,325*** p=0,000*
	Kısmen	29	11,4	22	27,8	5	9,1	
	Hayır	5	2,0	7	8,9	1	1,8	
Sosyal yardım kuruluşuna girerken yalnız olmak istiyorum	Evet	86	33,9	23	29,1	14	25,5	X ² =2,913*** p=0,577
	Kısmen	114	44,9	34	43,0	26	47,3	
	Hayır	54	21,3	22	27,8	15	27,3	
Hane bireylerinin yardım başvurusuna gitmeme ne tepki vereceğini düşünüyorum	Evet	42	16,5	11	13,9	4	7,3	X ² =6,477** p=0,166
	Kısmen	40	15,7	18	22,8	7	12,7	
	Hayır	172	67,7	50	63,3	44	80,0	
Sosyal yardım başvurusu için gittiğiniz kuruma girişte tereddütte kalma	Evet	135	53,1	40	50,6	18	32,7	X ² =7,574** p=0,023*
	Hayır	119	46,9	39	49,4	37	67,3	
Sosyal yardım başvurusuna giderken hissettiğiniz duylar ile diğer devlet kurumlarına giderken hissettiğiniz duygular arasında fark olma	Evet	210	82,7	63	79,7	38	69,1	X ² =5,257** p=0,073
	Hayır	44	17,3	16	20,3	17	30,9	
Yardım başvurusu için gittiğiniz kuruma sizi yönlendiren etkenler internet haberleri	Evet	53	20,9	44	55,7	4	7,3	X ² =49,676** p=0,000*
	Hayır	201	79,1	35	44,3	51	92,7	
Yardım başvurusu için gittiğiniz kuruma sizi yönlendiren etkenler komşularımın tavsiyesi	Evet	189	74,4	46	58,2	51	92,7	X ² =20,101** p=0,000*
	Hayır	65	25,6	33	41,8	4	7,3	
Yardım başvurusu için gittiğiniz kuruma sizi yönlendiren etkenler televizyon haberleri	Evet	79	31,1	25	31,6	15	27,3	X ² =0,356** p=0,858
	Hayır	175	68,9	54	68,4	40	72,7	
Yardım başvurusu için gittiğiniz kuruma sizi yönlendiren etkenler mahalle muhtarlarından	Evet	59	23,2	11	13,9	14	25,5	X ² =3,622** p=0,155
	Hayır	195	76,8	68	86,1	41	74,5	
Sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünülen başka çözüm yolları arıyorum	Evet	189	74,4	59	74,7	51	92,7	X ² =8,899** p=0,012*
	Hayır	65	25,6	20	25,3	4	7,3	

Tablo 4.9. Medeni Durumun Duygu Bildiren İfadelere Göre Dağılımı (devamı)

		Evli		Bekâr		Diğer		X ² ve p Değerleri
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünülen sorunumun çözümü hakkında umutsuzluğa kapılıyorum	Evet	154	60,6	32	40,5	45	81,8	X ² =23,337**
	Hayır	100	39,4	47	59,5	10	18,2	p=0,000*
Sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünülen yardım başvurum kabul olmadığı için öfkeleniyorum	Evet	126	49,6	18	22,8	36	65,5	X ² =26,794**
	Hayır	128	50,4	61	77,2	19	34,5	p=0,000*
Sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünülen yardım başvurum kabul olmadığı için üzülüyorum	Evet	48	18,9	13	16,5	16	29,1	X ² =3,670**
	Hayır	206	81,1	66	83,5	39	70,9	p=0,160

*p<0,05; **Pearson Ki-kare; ***Fisher's Exact Ki-kare

Medeni durum ile yardım başvurusu kabul olmayacak diye endişelenme arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (p=0,000; p<0,05). Buna göre evli olanların %78,7'sinin yardım başvurusu kabul olmayacak diye endişelendiği, bekâr olanların %60,8'inin yardım başvurusu kabul olmayacak diye endişelendiği, diğer durumu temsil eden dul, boşanmış, evli olup eşi terk etmiş ve ikinci eş durumunda olanların %89,1'inin yardım başvurusu kabul olmayacak diye endişelendiği tespit edilmiştir.

Medeni durum ile merak içinde sosyal yardım başvuru sonucunu bekleme arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (p=0,000; p<0,05). Buna göre evli olanların %82,7'sinin merak içinde sonucu beklediği, bekâr olanların %64,6'sının merak içinde sonucu beklediği, diğer durumu olanların %85,5'inin merak içinde sonucu beklediği tespit edilmiştir.

Medeni durum ile verilecek olan sosyal yardım ihtiyaçlarımı karşılar mı düşüncesi arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (p=0,000; p<0,05). Buna göre evli olanların %81,1'inin verilecek olan yardım ihtiyaçlarımı karşılar mı diye düşündüğü, bekâr olanların %62,0'nın verilecek olan yardım ihtiyaçlarımı karşılar mı

diye düşündüğü, diğer durumu olanların %89,1'inin verilecek olan yardım ihtiyaçlarını karşılar mı diye düşündüğü tespit edilmiştir.

Medeni durum ile bazı ihtiyaçları gelecek yardıma göre planlama arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre evli olanların %73,6'sının bazı ihtiyaçlarını gelecek yardıma göre planladığı, bekâr olanların %46,8'inin kısmen bazı ihtiyaçlarını gelecek yardıma göre planladığı, diğer durumu olanların %76,4'ünün bazı ihtiyaçlarını gelecek yardıma göre planladığı tespit edilmiştir.

Medeni durum ile başvuru sonucu gecikince öfkelenme arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre evli olanların %42,1'inin kısmen başvuru sonucu gecikince öfkelenmediği, bekâr olanların %49,4'ünün başvuru sonucu gecikince öfkelenmediği, diğer durumu olanların %56,4'ünün başvuru sonucu gecikince öfkelenmediği tespit edilmiştir.

Medeni durum ile yardım başvurusuna giderken mahcup olma arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre evli olanların %77,6'sının yardım başvurusuna giderken mahcup olduğu, bekâr olanların %57,0'inin yardım başvurusuna giderken mahcup olduğu, diğer durumu olanların %81,8'inin yardım başvurusuna giderken mahcup olduğu tespit edilmiştir.

Medeni durum ile yardımım hemen sonuca ulaşır diye düşünme arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre evli olanların %86,6'sının yardımım hemen sonuca ulaşır diye düşündüğü, bekâr olanların %63,3'ünün yardımım hemen sonuca ulaşır diye düşündüğü, diğer durumu olanların %89,1'inin yardımım hemen sonuca ulaşır diye düşündüğü tespit edilmiştir.

Medeni durum ile sosyal yardım başvurusu için gidilen kuruma girişte tereddütte kalma arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre evli olanların %53,1'inin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma girişte tereddütte kaldığı, bekâr olanların %50,6'sının sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma girişte tereddütte kaldığı, diğer durumu olanların %67,3'ünün sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma girişte tereddütte kalmadığı tespit edilmiştir.

Medeni durum ile sosyal yardım başvurusu için gidilen kuruma yönlendiren etkenin internet haberleri olması arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre evli olanların %79,1'inin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin internet haberleri olmadığı, bekâr olanların %55,7'sinin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin internet haberleri olduğu, diğer durumu olanların %92,7'sinin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin internet haberleri olmadığı tespit edilmiştir.

Medeni durum ile sosyal yardım başvurusu için gidilen kuruma yönlendiren etkenin komşuların tavsiyesi olması arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre evli olanların %74,4'ünün sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin komşuların tavsiyesi olduğu, bekâr olanların %58,2'sinin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin komşuların tavsiyesi olduğu, diğer durumu olanların %92,7'sinin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin komşuların tavsiyesi olduğu tespit edilmiştir.

Medeni durum ile sosyal yardım başvurum olumsuz sonuçlandığında, başka çözüm yolları arıyorum tercihi arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre evli olanların %74,4'ünün sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında başka çözüm yolları aradığı, bekâr olanların %74,7'sinin sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında başka çözüm yolları aradığı, diğer durumu olanların %92,7'sinin sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında başka çözüm yolları aradığı tespit edilmiştir.

Medeni durum ile sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünülen, sorunun çözümü için umutsuzluğa kapılma arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre evli olanların %60,6'sının sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında sorunun çözümü için umutsuzluğa kapıldığı, bekâr olanların %59,5'inin sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında sorunun çözümü için umutsuzluğa kapılmadığı, diğer durumu olanların %81,8'inin sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında sorunun çözümü için umutsuzluğa kapıldığı tespit edilmiştir.

Medeni durum ile sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünölen, yardım başvuru kabul olmadığı için öfkeleniyorum tercihi arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre evli olanların %50,4'ünün sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünölen yardım başvurusu kabul olmadığı için öfkelenmediği, bekâr olanların %77,22'sinin sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünölen yardım başvurusu kabul olmadığı için öfkelenmediği, diğer durumu olanların %65,5'inin sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünölen yardım başvurusu kabul olmadığı için öfkelenmediği tespit edilmiştir.

Tablo 4.10'da araştırmaya katılanların eğitim durumunun duygu bildiren ifadelerle göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 4.10. Eğitim Durumunun Duygu Bildiren İfadelere Göre Dağılımı

	Okur-yazar değil		Okur-yazar		İlkokul mezunu		Ortaokul mezunu		Lise ve dengi mezun		Üniversite mezunu		X ² ve p Değerleri
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Alınan yardımın kesilmesi hayatını nasıl etkiler	88	76,5	39	69,6	33	45,8	14	30,4	22	29,3	6	25,0	
Çok fazla etkiler, yardımsız hiç yaşayamayız	26	22,6	16	28,6	37	51,4	26	56,5	46	61,3	13	54,2	X ² =79,054*** p=0,000*
Biraz etkiler ama yine de yaşamımızı sürdürürüz	1	0,9	1	1,8	2	2,8	6	13,0	7	9,3	5	20,8	
Sosyal yardımlar olmasa da hayatımızı sürdürebiliriz	58	50,4	15	26,8	21	29,2	12	26,1	15	20,0	7	29,2	
Başvuru sonucu gecikince öfkeleniyorum	41	35,7	24	42,9	32	44,4	14	30,4	29	38,7	8	33,3	X ² =35,483** p=0,000*
Hayır	16	13,9	17	30,4	19	26,4	20	43,5	31	41,3	9	37,5	
Yardım başvurusuna giderken mahcup oluyorum	100	87,0	37	66,1	52	72,2	29	63,0	50	66,7	19	79,2	X ² =22,328*** p=0,014*
Evet	9	7,8	16	28,6	15	20,8	10	21,7	19	25,3	3	12,5	
Kısmen	6	5,2	3	5,4	5	6,9	7	15,2	6	8,0	2	8,3	
Hayır	22	19,1	23	41,1	17	23,6	16	34,8	29	38,7	16	66,7	
Sosyal yardım kuruluşuna girerken yalnız olmak istiyorum	65	56,5	21	37,5	38	52,8	15	32,6	31	41,3	4	16,7	X ² =33,118** p=0,000*
Evet	28	24,3	12	21,4	17	23,6	15	32,6	15	20,0	4	16,7	
Kısmen													
Hayır													

Tablo 4.10. Eğitim Durumunun Duygu Bildiren İfadelere Göre Dağılımı (devamı)

Sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlanınca düşünülen sorununun çözümü hakkında umutsuzluğa kapılıyorrum	Evet	84	73,0	34	60,7	42	58,3	23	50,0	37	49,3	11	45,8	$X^2=15,633^{**}$ $p=0,008^*$
	Hayır	31	27,0	22	39,3	30	41,7	23	50,0	38	50,7	13	54,2	
Sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlanınca düşünülen yardım başvurusu kabul olmadığı için öfkeleniyorum	Evet	85	73,9	22	39,3	37	51,4	15	32,6	17	22,7	4	16,7	$X^2=65,899^{**}$ $p=0,000^*$
	Hayır	30	26,1	34	60,7	35	48,6	31	67,4	58	77,3	20	83,3	
Sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlanınca düşünülen yardım başvurusu kabul olmadığı için üzülüyorum	Evet	30	26,1	10	17,9	10	13,9	7	15,2	18	24,0	2	8,3	$X^2=7,994^{**}$ $p=0,0156$
	Hayır	85	73,9	46	82,1	62	86,1	39	84,8	57	76,0	22	91,7	

* $p<0,05$; **Pearson Ki-kare; ***Fisher's Exact Ki-kare

Eğitim durumu ile alınan sosyal yardımların kesilmesinin müracaatçının hayatını nasıl etkilediği arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre okur-yazar olmayanların %76,5'inin çok fazla etkilendiği, yardımsız hiç yaşayamadığı, okur-yazar olanların %69,6'sının çok fazla etkilendiği, yardımsız hiç yaşayamadığı, ilkokul mezunu olanların %51,4'ünün biraz etkilediği yine de yaşamını sürdürdüğü, ortaokul mezunu olanların %56,5'inin biraz etkilediği yine de yaşamını sürdürdüğü, lise ve dengi mezun olanların %61,3'ünün biraz etkilediği yine de yaşamını sürdürdüğü, üniversite mezunu olanların %54,2'sinin biraz etkilediği yine de yaşamını sürdürdüğü tespit edilmiştir.

Eğitim durumu ile başvuru sonucu gecikince öfkelenme arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre okur-yazar olmayanların %50,4'ünün başvuru sonucu gecikince öfkelenmediği, okur-yazar olanların %42,9'unun başvuru sonucu gecikince kısmen öfkeleniği, ilkokul mezunu olanların %44,4'ünün başvuru sonucu gecikince kısmen öfkeleniği, ortaokul mezunu olanların %43,5'inin başvuru sonucu gecikince öfkelenmediği, lise ve dengi okullardan mezun olanların %41,3'ünün başvuru sonucu gecikince öfkelenmediği, üniversite mezunu olanların %37,5'inin başvuru sonucu gecikince öfkelenmediği tespit edilmiştir.

Eğitim durumu ile yardım başvurusuna giderken mahcup olma arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre okur-yazar olmayanların %87,0'ının yardım başvurusuna giderken mahcup olduğu, okur-yazar olanların %66,1'inin yardım başvurusuna giderken mahcup olduğu, ilkokul mezunu olanların %72,2'sinin yardım başvurusuna giderken mahcup olduğu, ortaokul mezunu olanların %63,0'ının yardım başvurusuna giderken mahcup olduğu, lise ve dengi mezun olanların %66,7'sinin yardım başvurusuna giderken mahcup olduğu, üniversite mezunu olanların %79,2'sinin yardım başvurusuna giderken mahcup olduğu tespit edilmiştir.

Eğitim durumu ile sosyal yardım kuruluşuna girerken yalnız olmak isteme arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre okur-yazar olmayanların %56,5'inin kısmen sosyal yardım kuruluşuna girerken yalnız olmak istediği, okur-yazar olanların %41,1'inin sosyal yardım kuruluşuna girerken yalnız olmak istediği, ilkokul mezunu olanların %52,8'inin kısmen sosyal

yardım kuruluşuna girerken yalnız olmak istediği, ortaokul mezunu olanların %34,8'inin sosyal yardım kuruluşuna girerken yalnız olmak istediği, lise ve dengi mezun olanların %41,3'ünün kısmen sosyal yardım kuruluşuna girerken yalnız olmak istemediği, üniversite mezunu olanların %66,7'sinin kısmen sosyal yardım kuruluşuna girerken yalnız olmak istediği tespit edilmiştir.

Eğitim durumu ile sosyal yardım başvurusu için gidilen kuruma girişte tereddütte kalma arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre okur-yazar olmayanların %58,3'ünün sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma girişte tereddütte kalmadığı, okur-yazar olanların %62,5'inin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma girişte tereddütte kalmadığı, ilkokul mezunu olanların %51,4'ünün sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma girişte tereddütte kaldığı, ortaokul mezunu olanların %54,3'ünün sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma girişte tereddütte kaldığı, lise ve dengi mezun olanların %64,0'ının sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma girişte tereddütte kaldığı, üniversite mezunu olanların %58,3'ünün sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma girişte tereddütte kalmadığı tespit edilmiştir.

Eğitim durumu ile sosyal yardım başvurusu için gidilen kuruma yönlendiren etkenin internet haberleri olması arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre okur-yazar olmayanların %93,9'unun sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin internet haberleri olmadığı, okur-yazar olanların %82,1'inin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin internet haberleri olmadığı, ilkokul mezunu olanların %88,9'unun sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin internet haberleri olmadığı, ortaokul mezunu olanların %80,4'ünün sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin internet haberleri olmadığı, lise ve dengi mezun olanların %68,0'ının sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin internet haberleri olduğu, üniversite mezunu olanların %66,7'sinin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin internet haberleri olduğu tespit edilmiştir.

Eğitim durumu ile sosyal yardım başvurusu için gidilen kuruma yönlendiren etkenin komşuların tavsiyesi ile olması arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre okur-yazar olmayanların %89,6'sının

sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin komşuların tavsiyesi olduğu, okur-yazar olanların %73,2'sinin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin komşuların tavsiyesi olduğu, ilkokul mezunu olanların %83,3'ünün sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin komşuların tavsiyesi olduğu, ortaokul mezunu olanların %73,9'unun sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin komşuların tavsiyesi olduğu, lise ve dengi mezun olanların %57,3'ünün sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin komşuların tavsiyesi olduğu, üniversite mezunu olanların %79,2'sinin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin komşuların tavsiyesi olduğu tespit edilmiştir.

Eğitim durumu ile sosyal yardım başvurusu için gidilen kuruma yönlendiren etkenin mahalle muhtarı olması arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre okur-yazar olmayanların %78,3'ünün sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin mahalle muhtarı olmadığı, okur-yazar olanların %60,7'sinin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin mahalle muhtarı olmadığı, ilkokul mezunu olanların %77,8'inin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin mahalle muhtarı olmadığı, ortaokul mezunu olanların %82,6'sının sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin mahalle muhtarı olmadığı, lise ve dengi mezun olanların %86,7'sinin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin mahalle muhtarı olmadığı, üniversite mezunu olanların %87,5'inin sosyal yardım başvurusu için gittiği kuruma yönlendiren etkenin mahalle muhtarı olmadığı olduğu tespit edilmiştir.

Eğitim durumu ile sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünülen, başka çözüm yolları arıyorum tercihi arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre okur-yazar olmayanların %87,8'inin sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında başka çözüm yolları aradığı, okur-yazar olanların %78,6'sının sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında başka çözüm yolları aradığı, ilkokul mezunu olanların %77,8'inin sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında başka çözüm yolları aradığı, ortaokul mezunu olanların %67,4'ünün sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında başka çözüm yolları aradığı, lise ve dengi mezun olanların %66,7'sinin sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında başka çözüm yolları aradığı,

üniversite mezunu olanların %70,8'inin sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında başka çözüm yolları aradığı tespit edilmiştir.

Eğitim durumu ile sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünülen, sorunun çözümü için umutsuzluğa kapılma arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre okur-yazar olmayanların %73,0'ının sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında sorunun çözümü için umutsuzluğa kapıldığı, okur-yazar olanların %60,7'sinin sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında sorunun çözümü için umutsuzluğa kapıldığı, ilkökul mezunu olanların %58,3'ünün sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında sorunun çözümü için umutsuzluğa kapıldığı, ortaokul mezunu olanların %50,0'ının sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında sorunun çözümü için umutsuzluğa kapıldığı, lise ve dengi mezun olanların %50,7'sinin sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında sorunun çözümü için umutsuzluğa kapılmadığı, üniversite mezunu olanların %54,2'sinin sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında sorunun çözümü için umutsuzluğa kapılmadığı tespit edilmiştir.

Eğitim durumu ile sosyal yardım başvurusunun olumsuz sonuçlandığında düşünülen, yardım başvurusu kabul olmadığı için öfkelenme arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p=0,000$; $p<0,05$). Buna göre okur-yazar olmayanların %73,9'unun sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında yardım başvurusu kabul olmadığı için öfkelenmediği, okur-yazar olanların %60,7'sinin sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında yardım başvurusu kabul olmadığı için öfkelenmediği, ilkökul mezunu olanların %51,4'ünün sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında yardım başvurusu kabul olmadığı için öfkelenmediği, ortaokul mezunu olanların %67,4'ünün sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında yardım başvurusu kabul olmadığı için öfkelenmediği, lise ve dengi mezun olanların %77,3'ünün sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında yardım başvurusu kabul olmadığı için öfkelenmediği, üniversite mezunu olanların %83,3'ünün sosyal yardım başvurusu olumsuz sonuçlandığında düşünülen, yardım başvurusu kabul olmadığı için öfkelenmediği tespit edilmiştir.

4.7. TARTIŞMA

Araştırmanın literatür taramasında duygular ve duygu sosyolojisi, yoksulluk ve yoksulluk kültürü, sosyal yardım ve yardım arama davranışı süreçlerine ilişkin bilgilendirmelere yer verilmiştir. Tartışma kısmında araştırma dâhilinde toplanan verilerin sonuçları göz önünde bulundurularak sosyal yardım alan bireylerin duygu sosyolojisi temelindeki süreçleri, yoksulluk kültürünün nasıl şekillendiği ve sosyal yardım arama davranışının müracaatçıda nasıl bir seyir izlediği değerlendirilecektir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının yoksulluğu ortadan kaldırmak adına önemli müdahaleler yaptığı ve dezavantajlı vatandaşlar için önemli bir müracaat noktası olduğu tespit edilmiştir. Tok (2021: 98)'un da belirttiği gibi vakıflar devleti temsil etme ve ihtiyaç sahiplerine hızlı müdahalede bulunma konusunda çok önemli görevler üstlenmektedir. Sosyal destek başvurusu için Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına gelen 388 kişi ile görüşülmüş ve müracaatçıların çoğunluğunu 289 kişi, %74,5 oranla kadınların oluşturduğu görülmüştür. Şu hâlde sosyal yardım faydalanıcılarının çoğunlukla kadın müracaatçılardan oluştuğunu söylemenin yerinde olacağı ortadadır. Medeni durumu bekâr olan katılımcıların başvuruları yoğunlukla bireysel ihtiyaçları karşılama adına olurken, medeni durumu evli olan katılımcıların %65,5 oranla daha fazla yardım başvurusunda bulunduğunu ve yardım başvurusunun aile yapısını ayakta tutabilme adına şekillendiğini söylemek mümkündür. Medeni duruma dair bilgiler değerlendirildiğinde sosyal yardım başvurusuna evli bireylerin daha çok başvuruda bulunduğu Yılmaz (2015)'in ulaştığı sonuçlarla aynıdır. Medeni durumda diğer seçeneğini oluşturan dul, boşanmış, evli ama eşi terk etmiş ve ikinci eş durumunda olan katılımcıların evli durumda olan bireyler gibi yardımı şiddetle önemseydiği ve birçok noktada daha fazla tepkisel yaklaşımlarda bulunduğu da gözlemlenmiştir.

Sosyal yardımlardan faydalanan katılımcıların büyük çoğunluğu 17-52 yaş arasındaki bireylerden oluşmaktadır. Çalışma çağındaki olan bu bireylerin okuma ve yazma oranının düşük olması eğitim öğretimden mahrum kalmanın da fazla olduğunu göstermekte sosyal hizmet açısından eğitim öğretim temelli çalışmaları gerekli kılmaktadır. Öğrencilerin eğitime dair etkinlikleri başarıyla sürdürebilmesi için okul başarısına etki eden biyopsikososyal faktörlere odaklanan okul sosyal hizmeti öğretim

temelli çalışmalar adına önemli bir disiplin alanı olarak görülmektedir (Özbesler ve Duyan, 2010: 20). Eğitim ve öğretimden mahrum olma düşük okuma yazma oranlarını yanında getirdiği gibi işsizlik, bilgiye erişememe ve sosyal hayat içerisinde sağlıklı erişim imkânlarına sahip olamama sorunlarını da ortaya çıkarmaktadır.

Sosyal yardım müracaatçılarının çoğunlukla kadınlardan oluşması yardım arama davranışı temelinde değerlendirilmiş ve araştırma sonucu, sosyal yardım başvurusunu anne yapmalı tercihi 303 katılımcı ve %78,1 oranla tercih edilmiştir. Bu tercihin nedeni olarak annenin hanede sorumluluk aldığı ve başvuruyu anne yapınca öncelik verildiği düşüncesi ön plana çıkmıştır. Dezavantajlı gruplar içerisinde yer alan kadınların sosyal yardım arama davranışı içerisinde değerlendirilebilecek olan bu tutumu, sosyal yardımlar ile problemlerini çözüme ulaştırmaya çalıştıklarını ve sosyal yardımı sunan kurum veya kuruluşlar tarafından kadınlara pozitif ayrımcılık sağlandığını düşündüklerini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda kadınların günlük yaşamında yoksulluk olgusunun yeri değerlendirildiğinde yoksulluğa karşı benzer çözüm yolları geliştirdikleri ve bu çözüm yollarının yoksulluk kültürüne doğru evirildiği görülmüştür (Sağlam, 2022: 95). Yoksulluk kültürüne doğru evirilen bu süreç sosyal yardım arama davranışının şekillenmesine de etki etmektedir. Sosyal yardım başvurusunu baba yapmalı diyenler genellikle hane sorumlusunun baba olduğunu savunmuşlardır. Ancak annenin özellikle tercih edilmesinin bir diğer etkenini, babanın dışarda para kazanabileceği kadının ise ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve özel harcamalarını yapabilmek adına bu yardıma ihtiyaç duyduğu düşüncesi oluşturmaktadır. Anne hanede fedakâr, kendini daha iyi ifade eden ve annelik duygusu ile hareket eden birey olarak görülmektedir. Kadın müracaatçıların sosyal yardım başvurusunda yüksek bir oranla bulunması “yoksulluğun kadınlaşması” kavramı ile de değerlendirilebilir. Yoksulluğun kadınlaştırılması kavram olarak 1978 yılında Diane Pearce tarafından kullanılmıştır (Topgül, 2013: 289). Kadının sosyal hayat içerisinde adaletsiz gelir ve istihdam şartları ile karşılaşmış olması yoksulluğa daha çok maruz kalmasına sebep olmaktadır. Aynı zamanda başvuruya gelen bireylerin cinsiyetine göre hanede başvuruyu kim yapmalı sorusu karşılaştırıldığında, sosyal yardım başvurusu için gelenin hane yakınlığı çocuğu durumunda olan katılımcılarında sosyal yardım başvurusunu anne yapmalı tercihinde bulunduğu görülmüştür. Katılımcılar içerisinde annenin babayı tercih ettiği sonucu da görülmektedir. Bu tercihte anne hem annenin hem de babanın başvuruda

bulunabileceğini ancak babanın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na gelmediği için annenin gelmek zorunda kaldığını ifade etmiştir. Anne başvuruda bulunmalı tercihi bulunan babaların ise anne başvuru yapınca öncelik verildiğini düşündükleri beyan edilmiştir. Müracaatçılarda cinsiyete göre sosyal yardım sonucunun değişebileceği düşüncesinin bulunduğu görülmüştür.

Katılımcıların büyük çoğunluğu 21 yıldan fazladır Diyarbakır'ın Kocaköy ilçesinde ikamet etmektedir ve içinde buldukları dezavantajlı durumu ortadan kaldırmak adına müracaat ettikleri kurumun %99,5 oranla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı olması sosyal yardım müdahalesinde vakıfların yerini daha önemli kılmaktadır. 1986 yılından bu yana hizmet veren vakıfların yoksul ve dezavantajlı bireylerin hızlıca erişebileceği bir yapıda olması olumlu değerlendirilmektedir. Ancak kırsal bölgelerde yoksul bireylerin ulaşabileceği alternatif sosyal yardım kurumlarının çoğaltılması gerekliliği de yadsınamaz durumdadır.

Katılımcıların yarısından fazlasının sosyal yardıma ihtiyaç duymalarını, işsizlik ve aylık-yıllık gelirin az olmasına bağladığı görülmüştür. Düzenli bir gelir ve iş sahibi olamayan bireyler sosyal yardımlara daha fazla önem vereceklerdir. Nitekim bu sonuçlar doğrultusunda %90,5 oranla nakdi yardımlar en çok talep edilen yardım seçeneğini oluşturmuştur. Sonrasında gelen gıda, yakacak ve çocuk parası ihtiyaçları yine maddi yoksunluğun doğurmuş olduğu talepleri belirtmektedir. Macit (2014:102)'e göre yoksulluğun insan onurunu inciten bir ifadeye sahip olduğunu söylemek mümkündür. Ekonomik buhran içerisinde bulunan bireylerin Şener ve Ocakçı (2014: 58)'ya göre stres ve kaygı yaşayabileceği ve bu durumun aile içi şiddete dönüşebileceği düşünülmektedir. Tüm bu olumsuz ihtimaller düşünüldüğünde nakdi yardım talebinin oranla yüksek olması işsizliğin ve ekonomik kazançtan mahrumiyetin yoğunluğunu ifade etmektedir. Yaşanan yoksulluğun aile içi fonksiyon kayıplarını da beraber getireceği ortadadır.

Yoksulluk kültürü aktarımlar halinde gelen yoksul yaşam döngüsünü ifade etmektedir. Sosyal yardım başvurusuna gelen katılımcıların çoğunluğunun 2-17 yıl arası oluşturulan sosyal yardım yararlanıcı hikâyesi bulunmaktadır. Aynı şekilde yardım başvurusuna gelen bireyler %93,3 oranında aile bireylerinden daha önce birinin sosyal yardımdan faydalandığını belirtmiştir. Daha önce hanede sosyal yardımdan

faýdalananların aldıkları yardım türünü çoğunluk olarak nakdi yardım, yakacak ve gıda oluşturmaktadır. Ailenin içinde bulunduğu yoksulluk döngüsü hanede yaşayan bireylere eğitim, sosyal yaşam ve iş ortamlarında olumsuzluklar aksettirmektedir. Dezavantajlı halin devam etmesi araştırma sonucunun ortaya koyduğu şekilde dönüşümlü bir sosyal yardım faydalanıcı kitlesinin devamına kaynak sağlamaktadır. Sosyal yardımın bir destek olarak haneye ve hanede yaşayan bireylere fayda sağladığı görülse de hane içerisinde var olan yoksulluğun ortadan kaldırılmaması, geçici çözümlerle hafifletilmesi bu yoksulluğun süregelmesine kaynak olmaktadır. Hanede yaşayan bireylerin ekonomik özgürlükleri kazandırılarak sosyal yaşam içine dâhil edilmesi süreci olumlu etkileyecektir.

Sosyal yardımlar gereksinim ve mecburiyetler sonucunda alışkanlık ve psikolojik bağımlılık döngüsünü oluşturabilmekte, kazanılan ücret dışında bir gelir olarak görülmesi kesilme korkusunu ortaya çıkarabilmektedir (Kutlu, 2015: 376). Katılımcıların %52,1'i sosyal yardımların kesilmesi hayatımızı çok etkiler yardımsız yaşayamayız fikrinde bulunurken, %42,3'ü ise biraz etkiler ama yine de yaşamımızı sürdürürüz tercihinde bulunmuştur. Katılımcıların sosyal yardımların kesilmesi sonucunda hayatının çok fazla etkileneceği yardımsız hiç yaşayamayacağı sonucu %72,3 oranla Yılmaz (2015)'in araştırma sonucunda da görülmektedir. Sosyal yardımların dezavantajlı durumu ortadan kaldırmada fayda sağladığı kaçınılmazdır ancak görüldüğü gibi hayat standartlarının gidişatı düşünülmeden tercih edilen, yardımsız yaşayamayız düşüncesi de bu bağımlılığı destekler durumdadır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na başvuruda bulunan katılımcıların hane fiziki şartları öğrenilmek istendiğinde ikamet edilen hanenin %67,5 oranla betonarme bir yapıda olduğu ancak oda sayısının yeterli olmadığından mahremiyet alanının etkilendiği beyan edilmiştir. Eğitim ve öğretimde başarının sağlanmasında evde sağlıklı çalışma ortamına sahip olmak önemli bir unsurdur. Ancak hanede ki oda sayısının az olması imkânlardan mahrum kalmaya, hanede yaşayan çocukların eğitim ve öğretimine olumsuz etkiye neden olabilmektedir.

Yoksulluğun zorluğu kadar yoksulluk hali içerisindeyken, yardım ve çözüm yolları aramak da dezavantajlı bireylerde yıpratıcı etkiler oluşturmaktadır. İçinde bulunulan dezavantajlı durumu hafifletmek adına işleyen süreç bireyin duygusal ve sosyal etkileşim içerisinde birtakım zayıflıklar ve duygu durumları yaşamasına

sebebiyet vermektedir. Sosyal hizmetin duygu temelli yaklaşımları değerlendirildiğinde, sosyal hizmet uzmanlarının olumlu duygular ile uygulamalar gerçekleştirmesi gereken müdahaleyi etkili ve doğru sonuca ulaştıracaktır (Öztürk, 2009: 111). Katılımcıların sosyal yardım başvurusunda bulunduğu kurumdan cevap beklerken hissettiklerine dair duygu durumları değerlendirildiğinde cevap beklerken endişelendikleri, merakla cevabı bekledikleri, verilecek olan yardıma göre ihtiyaçlarını planladıkları, sonucu önemsedikleri görülmektedir. Bu endişe, merak ve atfedilen önem aynı şekilde yardım başvuru sonucu gecikince öfke duygusu olarak da yansımaktadır. Katılımcılara yardım sonucu geciktiğinde öfkelenme durumları sorulduğunda %33,0'ı evet, %38,1'i kısmen cevabını vermiştir. Katılımcıların çoğunluğunu oluşturan bu oranlar bireyin öfke durumunda ailesine ve sosyal çevresine yansıtacağı olumsuzlukları detaylı araştırmak gerekliliğini ortaya koymaktadır. Duygular kapsamında katılımcıların sosyal yardım başvurusuna giderken neler hissettiğine dair sorular sorulmuş müracaatçıların mahcubiyet duygusu yaşadıkları, yardım başvurusu hemen sonuçlanır mı diye düşündükleri, çoğunlukla yardım başvurusu yaparken yalnız olmak istedikleri ve verilecek olan yardıma ihtiyaçlarının olduğunu düşünerek başvuruya gittikleri görülmüştür. Yardım başvurusuna gelirken hane bireylerinin tepkisinin düşünülmediği katılımcıların çoğunun belirttiği bir tercih olsa da katılımcıların %30'una yakını yardım başvurusuna gelirken hane bireylerinin ne tepki vereceğini düşünüyor tercihinde bulunmuştur. Bu tercihte bulunan bireylere anket esnasında sebebi sorulduğunda aile bireylerinden habersiz olarak yardım başvurusuna geldiklerini ve aile bireyleri öğrenirse tepki göreceklarını beyan etmişlerdir.

Sosyal yardımların yoksulluğu iyileştirmek için sağladığı faydanın yanında bireylerde sosyolojik, duygusal ve psikolojik etkileri olduğu da görülmektedir. Katılımcılara sosyal yardım için gittiğiniz kurama girişte tereddütte kalıp kalmadıkları sorulduğunda yarı yarıya bir sonuç elde edilmiştir ve tereddütte kalma sebebi olarak çevreden gelebilecek tepkiler nedeni ile rahatsızlık duyma, maddi imkânsızlıkların bilinmesini istememe ve ihtiyaç duyduklarına dair kendimi ifade edebilecek miyim tercihinin yer aldığı görülmektedir. Yardım talep edilen kurumlar ile Nüfus Müdürlükleri, Tapu Müdürlükleri gibi diğer resmî kurumlara giderken hissedilen duyguların farklı olup olmadığına dair sorulan soruya ise katılımcıların %80,2'si evet farklı cevabını vermiştir. Bu duygu farklılığını oluşturan etkenleri ise sosyal yardım

talep ederken mahcubiyet hissediyorum, yardımın kabul olup olmayacağı konusunda stres yaşıyorum, diğer kurumların işleyiş süreci beni etkilemiyor ancak yardımın gecikmesi beni etkiliyor ve diğer kurumları zorunlu hizmet olarak görüyorum tercihleri oluşturmaktadır. Sorulan sorular ve cevaben alınan düşünceler sosyal yardım sürecinin uygulama alanlarının yoksul bireyler açısından duygusal ve sosyal etkileşimin olumlu veya olumsuz en yüksek olduğu alanlardan biri olduğunu bizlere ifade etmektedir. Olumsuz etkileşimin bireyde oluşturduğu duyguları ölçmek için ise katılımcılara sosyal yardım başvurunuz olumsuz sonuçlandığında neler hissediyorsunuz sorusu yönlendirilmiştir. Katılımcıların %77,1'i başka çözüm yolları arıyorum cevabını verirken, %59,5'inin var olan sorununun çözümü hakkında umutsuzluğa kapıldığı ve %46,4'ünün ise öfkelenildiğini belirttiği görülmektedir. Başka çözüm yolları aramak, sorunun çözümü için var olan umudu diri tutarken, umutsuzluk ve öfke duygusunun birleşmesi bireyin sosyal çevresine yansıtılabileceği olumsuz tutumların zeminine de kaynak sağlamaktadır.

Bireylerin zorluklarını yaşadığı, dezavantajlı durumun çözümü için başvurduğu her nokta bireyin yardım arama davranışını şekillendirmektedir. Sosyal yardım arama davranışının şekillendiği sosyal yardıma ulaşma ve başvuruda bulunma süreci birey için bazı etkileşimleri ortaya çıkartmaktadır. Bu doğrultuda katılımcılara yardım başvurusu için gittiğiniz kuruma sizi yönlendiren etkenler nelerdir soruyu yöneltilmiş ve %73,7 oranında komşuların tavsiyesi, %30,7 oranında televizyon haberleri, %26,0 oranında internet haberleri tercihleri yer almıştır. Mahalle muhtarlarının %21,6 oranla tercih edildiği bu soru ile yoksul bireylerin sosyal yardımlardan haberdar olabilmek adına komşuları ile etkileşim halinde olduğu, televizyon ve internet gibi sosyal medya unsurlarını takip ettikleri ve mahalle muhtarlarından sorunları için çözüm önerisi aldıkları karşımıza çıkmaktadır. Elde edilen bu sonuçlar yoksul ve dezavantajlı bireylerin çözüm bulabilmek adına, sosyal yardım arama davranışı içerisinde, sosyal iletişim yollarını kullandıklarını ortaya koymuştur. Bir önceki paragraflarda bahsi geçen yardımın olumlu veya olumsuz sonuçlanması sonucu hissedilen duygular, yardım başvurusuna giderken hissedilen duygular ve sonucu beklerken hissedilen duygular da yardım arama davranışının olumlu ya da olumsuz seyrine etki etmektedir. Olumsuz başvuru sonucunda, bireyin yardım başvurusu için gittiği kurumda personel seçme davranışında bulunduğu, öfke esnasında başvuruyu alan personele karşı öfkesini

yansıttığı da çalışma dâhilinde gözlemlenmiştir. Olumlu başvuru sonucunun davranış yansımaları da aynı şekilde olumlu gözlemlenmiş sosyal yardım arama davranışı içindeyken bireyi yardım kuruluşuna yönlendiren komşular ile sosyal bağların sıkılaştığı, daha sonraki dönemlerde bireylerin sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfına beraber geldiği görülmüştür.

Katılımcıların duygu bildiren ifadeleri cinsiyet temelinde ele alındığında kadın ve erkek katılımcıların cevaplarında istatistiksel ilişki olduğu görülmektedir. Yardım başvurusu kabul olmayacak diye kadınların daha çok endişelendiği, mahcubiyet duygusunun erkek katılımcılar tarafından daha çok belirtildiği, erkeklerde olumsuz sonuca karşı başka çözüm yollarının aranması tercihinin daha çok ifade edildiği ve sosyal yardım başvuru sonucunun gecikmesinde kadınların ve erkek müracaatçıların aynı oranda öfkelenildiği görülmektedir. Kadın müracaatçıların yardıma atfetmiş oldukları önem süreçten daha fazla etkilenmelerine de neden olmaktadır. Elbette yoksulluk olgusu sadece kadınları ilgilendiren bir problem değildir lakin bütün dezavantajlı gruplar değerlendirildiğinde yoksulluğun kadın ve erkeklerde farklı biçimlerde yaşandığı, etkilerinin farklı olduğu görülmektedir (Şener, 2012: 54). Ekonomik kazanımlar yoksulluğu ortadan kaldıracak bir etken olduğundan kadının istihdamı kadın yoksulluğunu iyileştirecek bir çözüm adımı olarak değerlendirilebilir.

Araştırmaya katılanların yaşının duygu bildiren ifadelere göre dağılımı değerlendirildiğinde, yaş ortalaması büyüdükçe yardım başvurusu kabul olmayacak diye endişelenme, yardımların kesilmesinden etkilenme, yardım başvuru sonucu gecikince öfkelenme ve başvuru sonucu olumsuz gelince umutsuzluğa kapılma gibi durumların daha çok ifade edildiği gözlenmektedir. Yaş ilerledikçe yoksul bireylerin hayatında yer alan sosyal yardımların daha çok önem kazandığı değerlendirilmektedir. Yaşı genç olan katılımcıların sosyal medya ve benzeri kanalları kullanarak sosyal yardımlardan haberdar olduğu, 53 ve üzeri yaşta olan müracaatçıların ise sosyal yardımlardan komşuları aracılığı ile bilgi sahibi olduğu görülmektedir.

Sosyal yardım başvurusu için gelen ve araştırmaya katılan müracaatçıların çoğunluğunun evli olduğu görülmüştür. Bekâr bireylerin yardım sonucu ve sürecinden daha az etkilendiği evli olanların bu süreçte daha fazla stres, merak ve yardıma umut bağlama durumunda olduğu değerlendirilebilir. Medeni durumu ölçen diğer seçeneği

dul, boşanmış, ikinci eş ve evli ama eşi terk etmiş gibi medeni durumları ifade etmektedir. Diğer seçeneğini değerlendiren müracaatçıların içinde bulunduğu dezavantajlı durum nedeni ile sosyal yardım başvurusu ve sonuç sürecinde öfkelenme, stres yaşama, umutsuzluğa kapılma, yardıma göre plan yapma, merak içinde sonucu bekleme ve mahcubiyet duyma duygularını daha çok ifade ettikleri görülmüştür bu nedenle sosyal hizmet faaliyetlerinin bu gruptaki müracaatçılar üzerinde çeşitlendirilmesi yerinde olacaktır.

Eğitim durumunun katılımcılar genelinde %29,6 okur-yazar değil, %14,4 okur-yazar, %18,6 ilkokul mezunu, %11,9 ortaokul mezunu, %19,3 lise ve dengi okullardan mezun, %6,2 üniversite mezunu olarak dağılım göstermiştir. Eğitim durumunun duygu bildiren ifadeler ile dağılımı karşılaştırıldığında okur-yazar olmayanların sosyal yardım süreçlerinden daha çok etkilendiğini ifade ettikleri görülmektedir. Eğitim seviyesi yükseldikçe sosyal yardım başvuru ve sürecinin bireyde oluşturduğu etkilerde oransal olarak gerilemiştir. Öfke duygusu okur-yazar olmayan bireylerde daha çok ifade edilirken, eğitim seviyesinde kademe artışı oldukça öfke duygusu daha az ifade edilmiştir. Okuma ve yazması olmayan bireylerin başvurucu sonucu olumsuz olunca umutsuzluğa kapıldığı, eğitim seviyesi yükseldikçe olumsuz sonuç karşısında umutsuzluk oranının da gerilediği görülmektedir. Sosyal yardımlar genelinde sosyal yardım başvuru ve süreci için müracaatçısının eğitim durumunun iyileştirilmesi yerinde olacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyal yardım uygulamaları yoksul bireylerin ve dezavantajlı grupların güçlendirilmesinde ve yaşadıkları problemleri aşmasında önemli bir konuma sahiptir. Sosyal yardım faaliyeti yürütülürken bireylerde muhtaçlık ve ihtiyaç sahibi olma ölçüleri aranmaktadır. Ancak sosyal hizmet disiplininde böyle bir kural ve zorunluluk bulunmamakla beraber, gereksinim duyan ve talep eden her bireyin faydalanabileceği hizmetlerdir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2001: 2).

Araştırma dâhilinde elde edilen sonuçlar ve cevap aranan sorular sırasıyla değerlendirilmiştir:

1. Sosyal yardım başvuru süreci ve sonucu bireylerde ortaya çıkan duygular nelerdir?

Bir bütün olarak ele alınan sosyal yardım başvuru sürecinin yardım başvurusunda bulunan bireyde başvuruya giderken mahcubiyet, stres ve kendini ifade edememe korkusu ortaya çıkardığı, başvuru sonucu beklerken merak ve stres içerisinde sancılı bir süreç getirdiği, başvuru sonucunun olumsuz sonuçlanmasında ise öfke, üzüntü ve umutsuzluk ile bireyde duygusal değişikliklere sebep olduğu ve duygunun sosyal etkileşim yönüyle duygu sosyolojisi olarak en açık dışa vurum noktasını oluşturduğu görülmüştür. Yoksul bireylerin olumsuz başvuru sonucunu ailesine ve sosyal çevresine yansıtması muhtemel bir sonuçtur. Aileler kriz anında rol karmaşasından ya da herhangi bir bireyin içinde bulunduğu olumsuz durumdan dolayı fonksiyonelliğini kaybedebilir ve aile sisteminin bütünü olumsuz yönde etkilenebilir (Aktaş, 2003: 43). Yoksulluk ile karşılaşan müracaatçı bu kriz anında yardım başvurusunun olumsuz sonuçlanmasının da etkisiyle kurum veya kuruluşa karşı öfke duygusu yaşayabilmekte ve sonucu öğrenir öğrenmez karşısındaki bireye bunu yansıtabilmektedir. Sosyal yardım sürecinin birey üzerindeki etkisi bireyin sosyal yardıma atfetmiş olduğu önemle doğru orantılıdır. Atfedilmiş olan bu önemin hafifletilmesi adına yoksul bireyler ile maddi olmayan çalışmalar yapılarak, psikolojik desteğe ve sosyal hizmet güçlendirme yaklaşımları ile bireyin bireysel güçlerinin farkındalığına yönelik müdahalelere ağırlık verilmesi önerilebilir.

2. Sosyal yardım sunan kurum ve kuruluşlarda toplumsal cinsiyete dayalı pozitif bir ayrıcalık olduğu düşünülüyor mu?

Araştırma sonucunda sosyal yardım başvurusunu kadınlar yapınca öncelik verildiği ve yardım başvurusunun kabul edildiği kanısının bulunduğu görülmüştür. Araştırma sürecinde kadın katılımcıların sayısının erkek katılımcılara oranla fazla olması, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na kadın müracaatçıların daha çok gelmesinden kaynaklanmaktadır. Yardım arama davranışının şekillendirmiş olduğu bu oransal farklılık kadın müracaatçıların ayrıcalığa sahip olduklarını düşünmelerinden kaynaklanmaktadır. Gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerin kırsal bölgelerinde kadınların güçlendirilmesi adına aktif müdahaleler tam olarak işlev görmemekte ve yetersiz kalmaktadır. Bu hususta kadınların yaşam kalitesini arttırmada ve kalkınma süreçlerine dâhil olmalarını sağlamada sosyal hizmetin potansiyel bir öneme sahip olduğu bilinmektedir (Özmete, 2012: 123). Kırsal bir bölge olarak değerlendirilebilen Kocaköy ilçesinde kadın müracaatçıların sosyal hizmet ve sosyal politikaların pozitif dönütlerine sahip olduğu ancak toplumsal cinsiyet rollerinin negatif yansımalarını taşıdığı da görülmüştür.

Yardım arama davranışlarına yansıyan duygular ele alındığında, aile içerisinde kadının kamu kurumlarında pozitif ayrıcalığa sahip olduğu, duygularının anaç ruhu ile daha değer gördüğü düşünülmekte ve yardım kurumlarına kadınların yönlendirildiği görülmektedir. Ataerkil aile sistemi içerisinde kadın aile içerisindeki rolleri ile sadece ev içi hizmetleri ve çocuk bakımı ile sınırlı kalmamakta, ailenin içinde bulunduğu akraba ilişkilerini şekillendirerek dayanışma ağlarının devamını sağlamakta görevlidir (İleri, 2016: 132). Yardım arama davranışları içerisinde karşılaşılan bu cinsiyet rolü, erkek bireylerin içinde bulunduğu maddi dezavantaj halini yansıtmakta utanma duygusu içinde olduklarını düşündürebilmektedir. Dezavantajlı gruplar değerlendirilirken engelli, çocuk, işsiz, yoksul, evsiz, yaşlı ve kadınlar aklımıza gelmektedir (Kino, 2019: 60). Ortaya çıkan sonuç kadınların biyolojik cinsiyetten kaynaklı içinde bulunduğu dezavantajlı durumu çözüme kavuşturmak için sunulan kamusal imkânların farkındalığına sahip olduğunu göstermektedir ve bu açıdan kendisinin ve ailesinin dezavantajlarının çözümüne katkısı çok önemlidir.

Erkek müracaatçıların ve çocuk müracaatçılarında hanede yardım başvurusunu anne yapmalı fikrinde bulunması, annenin problem ve ihtiyaçları aktarabilme ve çözüm bulabilme becerisine sahip, kamu kurum ve kuruluşlarında pozitif ayrıcalığı bulunan bir birey olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır. Ancak hanede, ailede ve toplum

içerisinde zaten dezavantajlı olarak görülen kadına, aynı zamanda problemin ifadesi ve çözümü içinde sorumluluk atfedilmesi sosyal problemleri ortaya çıkartacaktır. Sosyal hizmet müdahalesi açısından, hanede var olan sorunun hane bireyleri tarafından ortak çözüme ulaştırılması önemli bir yer tutmaktadır ve bu hususta ailelere yönelik sosyal hizmet çalışmalarının yürütülmesi hanenin ortak mücadele bilincinin kuvvetlendirilmesi yardım arama davranışı sonucunda pekişmiş olan fikri de zayıflatmada önemli olacaktır.

3. Sosyal yardım başvurularında yoksulluk kültürünün izlerine rastlamak mümkün müdür?

Sosyal yardım başvuru sürecini takip eden sorular ile yoksulluk kültürü izlenmiş ve yoksulluk kültürünün izlerine rastlanmıştır. Yardım başvurusuna gelen bireylerin ailelerinde daha önce sosyal yardım alan bireylerin bulunduğu ve sosyal yardım öyküsünün olduğu görülmüştür. Sosyal yardımdan faydalanma sürelerindeki oran göz önünde bulundurulduğunda, ilk defa sosyal yardıma başvuru için geldiğini beyan eden bireylerde de daha önce aileden bir bireyin sosyal yardım faydalanıcısı olduğunun belirtildiği görülmüştür. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın yoksul birey tarafından bilinmesi daha çok aile, akraba ve komşular aracılığı ile olmaktadır.

Araştırma sürecinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Türkiye Aile Destek Programı adı altında bir sosyal yardım programını geliştirmiş ve başvuruya açmıştır (ASHB/SYGM, Erişim Tarihi: 12.12.2022). Bu süreçte yardım başvurusu için gelen ve SYDV kuruluşlarında hane dosyası açmak isteyen bireylerin daha önce ailelerinin de yardım dosyasının bulunduğu görülmüştür. Aileleri ile aynı hane dosyasında bulunan evli bireylerin dosyalarını ayırarak özerk bir dosya ile tekrar yardım taleplerini yineledikleri izlenmiştir. Yoksulluk durumunun gelir getirici ve katkı sağlayıcı ayni ve nakdi yardımlarla hafifletilmesi veya çözüme ulaştırılması hedeflenirken bireylerin bu sosyal yardımlara bağımlılığının da azaltılması, iş hayatı içerisine dâhil edilerek yardım alışkanlığından kopmaları için adımlar atılmalıdır. Bireyler sosyal yardımlara bir bağımlılık seyri içerisinde hareket etmekte ve sosyal yardımlar kesilirse hayatımızı idame edemeyiz, sosyal yardımsız yaşayamayız tercihinde bulunmaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarının bireylerin içinde buldukları problemlere karşı bireysel güçlerinin farkındalığını ortaya çıkaracak çalışmalar yürütmesi önem arz edecektir. Ayrıca ailelere sosyal yardımların bireyi hayatta tutan tek koşul olmadığına dair önemli çalışmaların

yapılması yoksulluk kültürü ile sonraki aile bireyelerine aktarılan sosyal yardım faydalanıcısı rolünün son bulmasına da olanak sağlayabilir.

4. Sosyal yardım aşamalarında yaşanan duygusal süreçler bireyi duygu sosyolojisi temelinde nasıl etkilemektedir?

Küreselleşmenin ve kitle söylemlerinin yaygınlaştırmış olduğu, ihtiyaçların ve tatminlerin sınırsızlığı aşırı tüketimi tahrik etmekte, tüketimdeki eşitsizlik bireyelerde korku, güvensizlik ve suçluluk duygularının oluşmasına neden olmaktadır (Karakaş, 2005: 14). Başka bir ifade ile alt sınıflarda utanç, öfke, aşağılanma, kıskançlık gibi duyguların; üst sınıflarda ise aksine mutluluk, tatmin, onur gibi pozitif duyguların ortaya çıkması daha kolaydır (Üçer, 2016: 240). Sosyal yardım faydalanıcısı olan bireyelerin muhtaçlık kriterlerine sahip olma zorunluluğu bulunmaktadır. Muhtaçlık maddi yoksunluğu ifade etmektedir ve maddi olarak yoksul durumda olan bireyelerin sosyal yardım başvuru sürecinde yukarıda bahsi geçen duyguları ifade ettikleri ve bu bireyelerde utanç, öfke, aşağılanma gibi duyguların daha çabuk ortaya çıktığı görülmektedir.

Bireyi sosyal yardımlara başvurmaya iten dezavantajlı sürecin oluşumu, başlı başına bireyeler üzerinde olumsuz duygusal etkilere neden olabilecek durumların bütünü oluşturur. Bu dezavantaj hali ile sosyal yardım arama davranışı içerisine giren birey sosyal çevresi ile duygulanım yaşamaktadır. Duygu sosyolojisi bireyelerin sosyal alanda yaşayabilecekleri duygu değişikliklerini ve değişiklikleri tetikleyen nedenleri değerlendirerek sosyal etkisini ele almaktadır. Bireyin sosyal ve birincil çevresi ile olan ilişkilerini beden dili, konuştukları ve duyguları yönlendirmekte ve anlamlandırmaktadır. Gereksinim sahibi bireyin ihtiyacını karşılayabilmek için yönelmiş olduğu kurum veya kuruluşa giderken, işlemini yaparken ve sonucunu beklerken hissettiklerinin ve yaşadıklarının hem konuşmalarına hem de beden diline yansıdığı görülmüştür. Araştırma sırasında çocuğuyla birlikte gelen ailelerin çocuklarına karşı daha sabırsız olduğu, işlem sırasını beklerken daha gergin oldukları, olumsuz sonuçlanmış yardım başvurusu sonucunda karşısında bulunan kurum personeline veya bireye tepki gösterdikleri izlenmiştir. Araştırma kapsamında katılımcıların belirttiği, öfke, mahcubiyet, stres, eşten gizli yardım başvurusuna gelme, endişe ve merak duyguları sosyal yardım sürecinin etkisi olarak görülmüştür. Belirtilen

duygular bireylerin sosyal yaşantısına ve alanına etki edebilecek neden ve sonuçlar doğurabilecek duygulardır.

Toplumunu güçlü kılan sağlıklı ve güçlü bir aile yapısına sahip olmasıdır. Aileyi güçlendirmek adına sağlanan her türlü yardımın sistematik bir şekilde etki ve fayda sonuçları değerlendirilerek aileye sunulması gerekmektedir. Tamamen maddi yardımlar ile iyileştirilmeye çalışılan gereksinim sahibi ailelerin duygusal etkileşimleri çözüme ulaşmayacak ve sosyal problemleri sürecelecektir. Gelişen teknoloji yardım başvuru hizmetini internet ortamında sunarak yaşanan çoğu duygusal veya sosyal problemi aşmaya aracı olmaktadır ancak dezavantajlı bireylerin teknolojiye ulaşım ve eğitim sorunu detaylı değerlendirilmemiştir. Bu nedenle sosyal hizmet uzmanlarının uygulama alanlarının aile temelli olarak geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, ailenin maddi iyileştirmelerden seyreltilerek eğitim ve öğretime yönlendirilmesi önemlidir.

Sosyal devlet anlayışının gerekliliği ülkemizde geliştirilen ve uygulanan sosyal politikalar ile yerine getirilmektedir. Toplumsal işbirliği ile gerçekleşen üretim ve kalkınma, sosyal refah içinde aynı şekilde toplumsal işbirliğini gerekli kılmaktadır. Bireylerin ifade ettiği aylık yıllık gelirin az olması ve ailenin kalabalık olması nedeni ile sosyal yardım ihtiyacının doğması, aile planlaması ve gelir dengesinin sağlanmasını da gerekli kılmaktadır. Ailenin yoksulluk profilinin iyileştirilmesi için sosyal hizmet temelli aile müdahalesinde bu hususta geliştirmeler yapılmasının gerekli olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abay, Alyüz, S. B. (2020). “Sosyal Desteğin Birey Yaşamında Önemi ve Sosyal Hizmet”. *Talim: Journal of Education in Muslim Societies and Communities*, Cilt 4, Sayı 1, 115-134.
- Abbie, Eler, H. (2012). “A New Face of Poverty? Economic Crises and Poverty Discourses”. *Poverty ve Public Policy*, Vol. 4, No. 4, 183–204.
- Açıkgöz, R. ve Ö. Ş. Yusufoglu (2012). “Türkiye’de Yoksulluk Olgusu ve Toplumsal Yansımaları”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 76-117.
- Akan, Ş. ve E. Barışkın (2018). “Tiksinti, Öfke, Utanma, Üzüntü ve Mutluluk Duygularını Tetikleyen Durumlar ve Senaryolar”. *Türk Psikoloji Dergisi*, Cilt 33, Sayı 82, 1-14.
- Akçay, C. ve A. Çoruk (2012). “Çalışma Yaşamında Duygular ve Yönetimi: Kavramsal Bir İnceleme”. *Eğitimde Politika Analizi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 3-25.
- Aksan, G. (2012). “Yoksulluk ve Yoksulluk Kültürünün Toplumsal Görünümleri”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 27, 9-19.
- Aktaş, A. M. (2003). “Kriz Durumlarında Sosyal Hizmet Müdahalesi”. *Kriz Dergisi*, Cilt 11, Sayı 3, 37-44.
- Akyıldız, Y. (2018). “Sosyal Yardım Uygulamalarında Paradigma Değişimi”. *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı 65, 150-163.
- Alastuey, E. B. (2000). “La Sociología De La Emoción Y La Emoción En La Sociología”. *Papers: Revista De Sociología*, No. 62, 145–176.
- Andaç Demirtaş Madran, H. (2012). Temel Beklenti Etkisi: Kendini Gerçekleştiren Kehanet. Çayır, K. ve Müge A. (ed.), *Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar*, 29-40. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Araz, A. ve A. Erkuş (2014). “Duygu Dışavurum Tarzlarının Kavramsallaştırılması ve Ölçümü: Bir Envanter Geliştirme Çalışması”. *Türk Psikoloji Dergisi*, Cilt 29, Sayı 74, 50-61.

- Arslantaş, H., İ. F. Dereboy, N. Aştı ve Ç. Pektekin (2011). “Yetişkinlerde Profesyonel Psikolojik Yardım Arama Tutumu ve Bunu Etkileyen Faktörler”. *Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, Cilt 12, Sayı 1, 17-23.
- ASHB/SYGM, <https://www.aile.gov.tr/sygm/sayfalar/aile-destek-programi/> (Erişim Tarihi: 12.12.2022).
- ASHB/SYGM, <https://www.aile.gov.tr/sygm/genel-mudurluk/sosyal-yardimlasma-ve-dayanisma-vakiflari/> (Erişim Tarihi: 22.10.2022).
- ASHB, <https://www.aile.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 19.09.2022).
- Asser, E. S. (1978). “Social Class and Help-Seeking Behavior”. *American Journal of Community Psychology*, Vol. 6, No. 5, 465–475.
- Atatanır, H. ve K. Karataş (2019). “Yoksulluğa Hak Temelli Yaklaşım” . *İnsan ve İnsan*, Cilt 6, Sayı 21, 453-475.
- Aydemir, M. A. (2011). *Toplumsal İlişkilerin Sosyal Sermaye Değeri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi SBE.
- Aydın, M. Ve T. Türgay (2011). “Yoksullukla Mücadelede Vergi Politikası ve Türkiye”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, 249-274.
- Baker, U. (2011). Minor-Düşünce: Zaman-İmaj veya Video-İmaj: Godard, Bresson, Tarkovski. *Beyin Ekran*, Ege Berensel (drl.). İstanbul: Birikim Yayınları.
- Barbalet, J. (2006). “Emotion”. *American Sociological Association Sage Publications*, Vol. 5, No. 2, 51-53.
- Bavier, R. (2009). “Europe’s Other Poverty Measures: Absolute Thresholds Underlying Social Assistance”. *Journal of Policy Analysis and Management*, Vol. 28, No. 4, 732–738.
- Belediye Kanunu, (2005, 07 13). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5393&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 21.09.2022).
- Bendelow, G. and S. J. Williams (ed.) (1998). *Emotions in Social Life*. New York: Routledge.

- Bergen, D. C. (2008). "Effects of Poverty on Cognitive Function: A Hidden Neurologic Epidemic". *Neurology*, Vol. 71, No. 6, 447-451.
- Bird, E. J. (1999). "Politics, Altruism, and the Definition of Poverty". *Journal of Comparative Policy Analysis*, Vol. 1, No. 3, 269-291.
- Boone, K., G. Roets and R. Roose (2018). "Social Work, Poverty and Anti-Poverty Strategies: Creating Cultural Forums". *The British Journal of Social Work*, Vol. 48, No. 8, 1-19.
- Bozan, M. (2017). "Yoksulluk Algısına Farklı Bir Bakış". *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 8, Sayı 15, 389-410.
- Bozdağ, M. (2000). *Ruhsal Zekâ*. İstanbul: Yediveren Yayınları.
- Brady, D. (2003). "Rethinking the Sociological Measurement of Poverty", *Social Forces*, Vol. 81, No. 3, 715-752.
- Bridge, B. (2008). *Duyguların Eğitimi: Siz Olsaydınız Ne Yapardınız?* İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Broll, L., A.E. Gross and I. Piliavin (1974). "Effects of Offered and Requested Help on Help Seeking and Reactions to Being Helped". *Journal of Applied Social Psychology*, Vol. 4, No. 3, 244-258.
- Can, Y. (2013). "Sosyal Hizmetler ve Yoksulluk". Trakya Kalkınma Ajansı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi.
- Can, Y. (2017). "Yoksulluk, Yerel ve Küresel Eşitsizlikler". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 16, Sayı 63, 1111-1126.
- Carney, P. (1992). "The Concept of Poverty". *Public Health Nursing*, Vol. 9, No 2, 74-80.
- Cevizci, A. (2000). *Paradigma Felsefe Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Ceylan, Ş. ve N. Kılınç (2021). "Resimli Çocuk Kitaplarının İncelenmesi: Öfke ve Üzüntü Duyguları". *Yıldız Journal of Educational Research*, Vol. 6, No. 2, 106-121.

- Collins, M. A. (1913). "The Influence of Emotions on the Genesis of Epileptic Fits". *Journal of Mental Science*, Vol. 59, No. 247, 673–675.
- Çalışkan, Ş. (2010). "Türkiye’de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk". *In Journal of Social Policy Conferences*, Cilt 59, Sayı 2, 89-132.
- Çiçek, Y. (2014). "Geçmişten Günümüze Türkiye’de Yerel Yönetimler". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 11, Sayı 1, 53-64.
- Devlet Planlama Teşkilatı (2001). *Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara.
- Dağdemir, Ö. (1999). "Türkiye ekonomisinde yoksulluk sorunu ve yoksulluğun analizi: 1987-1994." *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Cilt 17, Sayı 1, 23-40.
- Danış, M. Z. (2007). "Sosyal Hizmet Mesleği ve Disiplininde Sosyal Politikanın Yeri ve Önemi". *Toplum ve Sosyal Hizmet*, Cilt 18, Sayı 2, 51-64.
- Decerf, B. (2020). "Combining Absolute and Relative Poverty: Income Poverty Measurement with Two Poverty Lines". *Social Choice and Welfare*, Vol. 56, No 2, 325–362.
- Diener, E. (1984). "Subjective Well-Being". *Psychological Bulletin*, No. 95, 542-575.
- Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, <https://www.diyarbakir.bel.tr/projeler/devam-eden-projeler/3109-sosyal-yardim-projeleri.html> (Erişim Tarihi: 24.09.2022).
- Duyan, V. (2021). *Sosyal Hizmet Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri*. Ankara: Vizyon Yayınevi
- Eames, E. and J. Goode (1970). "On Lewis' Culture of Poverty Concept". *Current Anthropology*, Vol. 11, No. 4, 479-482.
- Erbay, E. (2019). "Güç Ve Güçlendirme Kavramları Bağlamında Sosyal Hizmet Uygulaması". *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Cilt 19, Sayı 42, 41-64.
- Erdem, T. (2003). "Yoksulluk Kimin Sorunudur". *Ekonomik Yaklaşım*, Cilt 14, Sayı 49, 130-149.
- Falck, H. S. (1996). "Social Welfare and Social Work: Self-Help and Social Exchange". *Scandinavian Journal of Social Welfare*, Vol 5, No 3, 154–158.

- Ferguson, K. M., K. L. Ziemer, S. Oviedo and J. Ansbrow (2016). “Social Capital and Help-Seeking Behavior among Urban, Minority Parents Participating in the Connect Program: The Role of Informal Community Supports”. *Journal of Ethnic ve Cultural Diversity in Social Work*, Vol. 25, No. 2, 77-97.
- Finchter, J. (2012). *Sosyoloji Nedir*. Nilgün Çelebi (çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Freed, P. (2009). “Is Sadness an Evolutionarily Conserved Brain Mechanism to Dampen Reward Seeking? Depression may be a “Sadness Disorder”. *Neuropsychoanalysis*, Vol. 11, No. 1, 61–66.
- Fromm, E (1994). *Erdem ve Mutluluk*. Ayda Yörükkan (çev.). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Furedi, F. (2002). *Culture of Fear: Risk Taking and the Morality of Low Expectation*. New York: Continuum International Publishing.
- Gabel, S.G. (2016). *A Rights-Based Approach to Social Policy Analysis*. New York: Springer.
- Gedik, M. (2020). “Sosyal Hizmetlerde “Hak Temelli” Yaklaşım”. *Çekmece İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 8, Sayı 16, 28-57.
- Gençöz, T. (1998). “Korku: Sebepleri, Sonuçları ve Başetme Yolları”. *Kriz dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, 9-16.
- Gleick, P. H. (2014). *The World’s Water: The Biennial Report on Freshwater Resources*. Washington: Island Press.
- Gökalp, N. (2010). *Duygu ve Etik*. Ankara: Ebabil Yayınları.
- Gökbayrak, Ş. (2017). “Değişen Refah Devletleri ve Sosyal Yardımlar”. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1, 71-90.
- Grijalva, R. M. (2010). “From Culture of Poverty to Lasting Stability and Security”. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 629, No. 1, 223–225.
- Günaydın, D. (2021). “Yoksulluğun Çocuklar Üzerindeki Etkileri: Nesiller Arası Yoksulluk Döngüsünü Kırma İçin Yaklaşımlar”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 3, Sayı 41, 155-183.

- Gürses, D. (2007). “Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikaları”. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 10, Sayı 17, 59-74.
- Hill, L. E. (1998). “The Institutional Economics of Poverty: An Inquiry into the Causes and Effects of Poverty”. *Journal of Economic Issues*, Vol. 32, No. 2, 279–285.
- Husaini, B. A., S. T. Moore and V. A. Cain (1994). “Psychiatric Symptoms and Help-Seeking Behavior among the Elderly”. *Journal of Gerontological Social Work*, Vol. 21, No. 4, 177–196.
- İleri, Ü. (2016). “Sosyal Politikalarda Kadın ve Cinsiyet Ayrımcılığı İle İlgili Başlıca Uluslararası ve Ulusal Hukuki Düzenlemeler”. *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, Cilt 5, Sayı 12, 129-153.
- İncedal, S. ve S. Coşkun (2013). “Türkiye’de Yoksulluğun Boyutları: Mücadele Politikaları ve Müdahale Araçları”. *Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Ankara*.
- Jennissen, T. and Colleen L. (2011). *One Hundred Years of Social Work*. Canada: Wilfrid Laurier University Press.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). *Yeni İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Kitap.
- Kalenderoğlu, İ. ve H. Arslan (2017). “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarında Duygu Bildiren İfadeler”. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 6, Sayı 17, 503-519.
- Kam, P. K. (2020). “Strengthening the Empowerment Approach in Social Work Practice: An EPS Model”. *Journal of Social Work*, 1-24.
- Kaplan, J. (1972). “A Legal Look at Prosocial Behavior: What Can Happen for Failing to Help or Trying to Help Someone”. *Journal of Social Issues*, Vol. 28, No. 3, 219–226.
- Karagöz, Y. (2016). *İstatistiksel Analizler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Karakaş, M. (2005). “Yeni Yoksulluk Bağlamında Sosyal Kimlik ve Tüketimde Eşitsizlik”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, 1-16.

- Karakaş, M. (2010). “Küresel Yoksulluğun Öteki Yüzü: Yeni Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma”. *Afyon Kocatepe University Journal of Social Sciences*, Cilt 12, Sayı 2, 1-16.
- Karataş, Z. (2008). “Lise Öğrencilerinde Öfke ve Saldırganlık”. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 17, Sayı 3, 277-294.
- Kemper, T. D. (ed.) (1990). *Research Agendas in the Sociology of Emotions*. New York: State University of New York Press.
- Kern, L. (2012). “Connecting Embodiment, Emotion and Gentrification: An Exploration through the Practice of Yoga in Toronto”. *Emotion, Space and Society*, Vol. 5, No 1, 27–35.
- Kılınç, Z. A. (2018). “Tercüme: Yoksulluk Kültürü”. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, 209-215.
- Kino, H. (2019). “Kamu Hizmetlerinin Değişen Yüzü ve Seçilmiş Dezavantajlı Gruplar”. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı 6, 55-69.
- Kökdemir, H. (2004). “Öfke ve Öfke Kontrolü”. *Pivolka*, Cilt 3, Sayı 12, 7-10.
- Kurt, K. (2016). *Duygu ve Davranışlarımızın Patronu Olmak*. Kocaeli: Arel Kitap.
- Kurt, M. E. (2020). “COVID-19 (Corona-Virus-Diseas) ile Kişisel Koruyucu Önlemleri Yeniden Düşünmek”. *Journal of Biotechnology and Strategic Health Research*, Cilt 4, Sayı 2, 72-77.
- Kurtbaş, İ. (2011). “ Merak(ın) Sosyolojisi Psikolojik Dürtü, Sosyal Uyarın, Kültürel Nosyon ve İdeolojik Bir Konsept Olarak ‘Sosyal Merak’”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, Cilt 14, Sayı 2, 18-58.
- Kutlu, D. (2015). “Sosyal Yardım Hakkı Tartışması: Türkiye’de Bir “Sosyal Haksızlık” Olarak Sosyal Yardımlar”. 7. Sosyal İnsan Hakları Uluslararası Sempozyumu. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Macit, M. (2014). “Yoksulluk, İnsan Onuru ve Din”. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 41, 102-116.

- Mackay, H. C., M. Barkham, and W. B. Stiles (1998). "Staying with the Feeling: An Anger Event in Psychodynamic-Interpersonal Therapy". *Journal of Counseling Psychology*, Vol. 45, No. 3, 279-289.
- Malakcioğlu, C. (2018). Bitirilmemiş İşler ile Öfke, Suçluluk, Utanç ve Affetme Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi EBE.
- Marshall, G. (1994). *The Concise Oxford Dictionary of Sociology*. New York: Oxford University Press.
- Memiş, H. (2014). "Küreselleşme ve Yoksulluk İlişkisi". *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, 144-161.
- Michalos, A. C. (2007). "Education, Happiness and Wellbeing". *Social Indicators Research*, Vol. 87, No. 3, 347-366.
- Muammer, A. K. (2016). "Toplumsal Bir Olgu Olarak Yoksulluk". *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 54, 296-306.
- Musgrove, P. (1985). "Food Needs And Absolute Poverty in Urban South America". *Review of Income And Wealth*, Vol. 31, No. 1, 63-83.
- Neath, J. and K. Schriner (1998). "Powerto People Withdisabilities: Empowerment Issues in Employmentprogramming". *Disability ve Society*, Vol. 13, No. 2, 217-228.
- Öğülmüş, S. (2011). "Sosyal Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü". *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, Cilt 12, Sayı 26, 83-96.
- Örs Gevrekçi, A. ve O. C. Çırakoğlu (2017). "Suçluluk ve Utanç Duyguları Üzerine Kavramsal, Nöropsikolojik ve Psikopatolojik Bir Derleme". *Türk Psikoloji Yazıları*, Cilt 20, Sayı 40, 89-105.
- Özbayrak, C. (2006). Türkiye Örneğinde Duygular ve Bilişsel-Duygu Değerlendirme Süreci. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi SBE.
- Özbesler C. ve V. Duyan (2010). "Okul Ortamlarında Sosyal Hizmet". *Eğitim ve Bilim Dergisi*, Cilt 34, Sayı 154, 18-25.

- Özdoğan, F. (2009). Yoksulluk Kültürü Yaklaşımına Eleştirel Bir Bakış, (Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi), T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Özdoğan, F. (2010). “Yoksulluk Kültürü Yaklaşımı Üzerine Bir Değerlendirme”. *Yardım ve Dayanışma Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 97-114.
- Özmen, A. (1999). Örnekleme. Bir, Atıf Ali (ed), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (25-50). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özmete, E. (2012). “Kırsal Kalkınma İçin Kadınların Güçlendirilmesi: Sosyal Hizmet Modelleri. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 117-128.
- Öztürk, A. B. (2009). “Sosyal Hizmet Etiğinde Farklı Yaklaşımlar”. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, Cilt 20, Sayı 1, 105-116.
- Özyürek, A. (2002). “Do Speakers Design Their Cospeech Gestures for Their Addressees? The Effects of Addressee Location on Representational Gestures”. *Journal of Memory and Language*, Vol. 46, No. 4, 688–704.
- Pain, R. (2014). “Seismologies of Emotion: Fear and Activism During Domestic Violence”. *Social ve Cultural Geography*, Vol. 15, No. 2, 127–150.
- Plutchik, R. (1966). “Multiple Rating Scales for the Measurement of Affective States”. *Journal of Clinical Psychology*, Vol. 22, No. 4, 423–425.
- Powell, T. J. (1981). “Impact of Social Networks on Help-seeking Behavior”. *Social Work*, Vol. 26, No. 4, 335-337.
- Roach, J. L. and O. R. Gursslin (1967). “An Evaluation of the Concept “Culture of Poverty”. *Social Forces*, Vol. 45, No. 3, 383.
- Rodman, H. (1977). “Culture of Poverty: The Rise and Fall of a Concept”. *The Sociological Review*, Vol. 25, No. 4, 867–876.
- Rosenwein, B. H. and R. Cristiani (2019). *Duygular Tarihi Nedir?* Kemal Özdil (çev.). İstanbul: Işık Yayınları.
- Sağlam, D. (2022). Yoksulluk Kültürünün Öğrencilerin Eğitim Yaşantılarına Ve Gelişim Alanlarına Yansımalarının İncelenmesi (Annelerin Deneyimleri). Düzce Üniversitesi LEE.

- Sapancalı, F. (2001). “Yeni Dünya Düzeni ve Küresel Yoksulluk”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2, 115-140.
- Sapmaz, F. ve T. Doğan (2012). “Mutluluk ve Yaşam Doyumunun Yordayıcısı Olarak İyimserlik”. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 8, Sayı 3, 63-69.
- Scherer, K. R. and P. H. Tannenbaum (1986). “Emotional Experiences in Everyday Life: A Survey Approach”. *Motivation and Emotion*, Vol. 10, No. 4, 295–314.
- Seale, E. (2020). “Strategies for Conducting Post-Culture-of-Poverty Research on Poverty, Meaning, and Behavior”. *The American Sociologist*, Vol. 51, No. 4, 402–424.
- Seçer, H. Ş. (2005). “Çalışma Yaşamında Duygular ve Duygusal Emek: Sosyoloji, Psikoloji ve Örgüt Teorisi Açısından Bir Değerlendirme”. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı 50, 813-834.
- Sekaran, U. (2003). *Research Methods for Business: A Skill-Building Approach*, 4. Baskı, John Wiley ve Sons.
- Seker, S. E. (2014). “Beklenti Teorisi (Expectancy Theory)”. *Ybs Ansiklopedisi*, Cilt 1, Sayı 3, 15-17.
- Selcik, O. ve B. Güzel (2016). “Sosyal Hizmet Mesleğinin Çalışma Alanı ve Sosyal Hizmet Uygulamasının Türkiye Ölçeğinde Değerlendirilmesi”. *Journal of International Social Research*, Cilt 9, Sayı 46, 461-469.
- Semerci, P. U. (2010). *İnsan Hakları İhlali Olarak Yoksulluk*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Sinnott-Armstrong, W. (2005). “You Ought to be a Shamed of Yourself (When You Violate an Imperfect Moral Obligation)”. *Philosophical Issues*, Vol. 15, No. 1, 193–208.
- Sosyal Hizmetler Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname,(2011, 06 08). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=633&MevzuatTur=4&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 22.10.2022).
- Sosyal Hizmetler Kanunu,(1983, 24 05).<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2828.pdf> (Erişim Tarihi: 17.09.2022).

- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, (1986, 05 29). <https://www.mevzuatmetin/1.5.3294.pdf> (Erişim Tarihi: 17.09.2022).
- Soykan, Ç. (2003). “Öfke ve Öfke Yönetimi”. *Kriz dergisi*, Cilt 11, Sayı 2, 19-27.
- Spicker, P, S. A. Leguizamon, and D. Gordon (2007). *Poverty: An International Glossary*. London and New York: Zed Books.
- Stets, J. E. (2010). “Future Directions in the Sociology of Emotions”. *Emotion Review*, Vol. 2, No. 3, 265–268.
- Şahin, H. (2005). “Öfke ve Öfke Denetiminin Kurumsal Temelleri” *Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 10, 1-22.
- Şahin, M. (2019). “Korku, Kaygı ve Kaygı (Anksiyete) Bozuklukları”. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı 10, 117-135.
- Şener, D. K. ve A. F. Ocakçı (2014). “Yoksulluğun Çocuk Sağlığı Üzerine Çok Boyutlu Etkileri”. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, Cilt 13, Sayı 1, 57-68.
- Şener, Ü. (2012). “Kadın Yoksulluğu”. *Mülkiye Dergisi*, Cilt 36, Sayı 4, 51-67.
- Şenses, F. (2013). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- T.C. Diyarbakır Valiliği, <http://www.diyarbakir.gov.tr/kocakoy> (Erişim Tarihi: 26.10.2022).
- Tan Çevik, F. (2020). Mimik Nedir? Deveci, Ü. ve Ahmet A. (ed.), *Edebiyatta Jest ve Mimik*. (9-15). İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Tenhouten, W. D. (1996). “Introduction: Sociology of Emotions”. *International Journal of Sociology and Social Policy*, Vol. 16, No. (9/10), 1-20.
- Thoits, P. A. (1989). “The Sociology of Emotions”. *Annual Review of Sociology*, Vol. 15, No. 1, 317-342.
- Tok, S. (2021). Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Etkisi: Kelkit Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Üzerine İnceleme. (Yüksek Lisans Tezi). Gümüşhane Üniversitesi LEE.
- Topgül, S. (2013). “Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksulluğun Kadınlaşması”. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 14, Sayı 1, 277-296.

- Toprak, D. ve C. Şataf (2009). “Türkiye’de Yerel Yönetimler Reformu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı”. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 11-24.
- Turgut, B. (2018). “İslam Medeniyetinde Vakfiye: Hz. Ömer Örneği”. *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, Sayı 50, 271-293.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://www.tdk.gov.tr/?s=merak> (Erişim Tarihi: 14.12.2022).
- Türk, T. ve H. Ünlü (2016). “Yoksullukla Mücadele Politikaları: 2000 Sonrası Türkiye Örneği”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, Cilt 7, Sayı 14, 92-104.
- Türkdoğan, O. (2007). “Kimlik-Göç-Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği”. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, Sayı 36, 1-14.
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), <https://bilgem.tubitak.gov.tr/tr/urunler/butunlesik-sosyal-yardim-hizmetleri-bilgi-sistemi> (Erişim Tarihi: 22.10.2022).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2021-45500> (Erişim Tarihi: 22.10.2022).
- Türkoğlu, İ. (2013). “Sosyal Devlet Bağlamında Türkiye’de Sosyal Yardım ve Sosyal Güvenlik”. *Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt 8, Sayı 3, 275-305.
- UNDP (2006). *Human Development Report 2006*. New York.
- Üçer, M. B. (2020). Orta Sınıfın Utancı: Duygu Sosyolojisi Açısından 1980’ler Türkiye’sinde Toplumsal Değişme. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE.
- Üçer, M.B. (2016). “Sınıflar ve Duyguları: Tabakalaşma Çalışmalarında Duygulara Yer Açmak”. *Istanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi*, Cilt 36, Sayı 1, 227-247.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü, <https://www.vgm.gov.tr/faaliyetler/hayir-hizmetleri/muhtac-ayligi> (Erişim Tarihi: 24.09.2022).

- Vargas-Hernandez, J., M. R. Noruzi and F. N. Haj Ali İrani (2011). “What is Policy, Social Policy and Social Policy Changing?”, *International Journal of Business and Social Science*, Vol. 2, No. 10, 287-291.
- Vatandaş, C. (2011). “Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı”. *Istanbul Journal of Sociological Studies* , Sayı 35, 29-56 .
- Watson, B. (1992). “The Sociology of Emotions”. *Humboldt Journal of Social Relations*, Vol. 18, No. 2, 1-4.
- Williams, K. B. and K. D. Williams (1983). “Social Inhibition and Asking for Help: The Effects of Number, Strength, and Immediacy of Potential Help Givers”. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 44, No. 1, 67–77.
- Wilson, W. R. (1967). “Correlates of avowed happiness”. *Psychological Bulletin*, Vol. 67, No. 4, 294–306.
- Woodruff, J. (2008). *Anger Management Best Practice Handbook: Controlling Anger Before it Controls You, Anger Management Proven Techniques and Exercises*. Australia: Emereo Publishing.
- World Bank Institute (2005). *Introduction To Poverty Analysis*. <https://documents.worldbank.org/curated/en/775871468331250546/pdf/902880WP0Box380okPovertyAnalysisEng.pdf> (Erişim Tarihi: 16.08.2022).
- Yaşar, S. ve O. M. Taşar (2019). “Kavramsal Olarak Yoksulluk ve Türkiye’de Yoksullukla Mücadele Politikalarının Etkileri”. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt 19, Sayı 38, 118-144.
- Yıldız, E. (2007). “İnsan Duygularına Yeni Bir Yaklaşım: Duygu Sosyolojisi”. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Düşünceler Hakemli E-Dergisi*, Sayı 2, 235-253.
- Yıldırım, S. (2006). “Türkiye’de 24 Ocak 1980 Öncesi ve Sonrası Sanayileşme ve Ekonomik Büyümeye Etkileri”. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1, 171-193.
- Yılmaz, A. (2015). *Türkiye’de Yoksulluk Kültürü ve Sosyal Yardımlar: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış

Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi SBE.Yüksek Lisans Tezi).
Süleyman Demirel Üniversitesi SBE.

Yılmaz, S. (2019). “Etik Bir Değer Olarak Utanç Duygusu İnsan Olmanın Dayanılmaz Sessizliği”. *Akdeniz İletişim*, Sayı 31, 623-642.

Yolcuoğlu, İ. G. (2012). “Türkiye’de Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetlerin Geliştirilmesi”. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, Cilt 23, Sayı 2, 145-158.

Yücel, C. (2017). “Yoksulluk, Yerel ve Küresel Eşitsizlikler”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 16, Sayı 63, 1111-1126.

Zengin, E. ve C. Öztaş (2009). “Yerel Yönetimler ve Sosyal Yardımlar: Üsküdar Belediyesi Örneği”. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Cilt 16, Sayı 16, 19-36.

65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun, [https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.](https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2022.pdf)

5.2022.pdf (Erişim Tarihi: 17.09.2022).

EKLER

Ek- 1: Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 12.05.2022-49374

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

Toplantı Tarihi: 11.05.2022	Toplantı Sayısı: 7	Karar Sayısı: 59
<p>Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, Kurul Başkanı Prof. Dr. Ekrem ALMAZ başkanlığında toplanarak aşağıdaki kararları almıştır.</p> <p>KARAR-43: Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığının 22.04.2022 tarihli ve 47877 sayılı yazısı okundu ve ekleri incelendi.</p> <p>Yapılan incelemeler sonucunda; Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümünde görev yapmakta olan Dr. Öğr. Üyesi Özgür YEŞİLYURT, danışmanı olduğu Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Ömer Faruk ASLAN'ın yüksek lisans tez konusu olan "Duygu Sosyolojisi Temelinde Yoksulluk Kültürü ve Yardım Arama Davranışının Sosyal Hizmet Açısından Değerlendirilmesi" adlı çalışması Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından uygun görülmüş olup, durumun Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığına bildirilmesine,</p> <p style="text-align: center;">Oy birliği ile karar verildi.</p>		
BAŞKAN (e-imzalıdır) Prof. Dr. Ekrem ALMAZ Kurul Başkanı		
ÜYE (e-imzalıdır) Dr. Öğr. Üyesi Bolat GÜNDÜZ Başkan Yardımcısı	ÜYE (e-imzalıdır) Doç. Dr. Mehmet SALMAZZEM İslami İlimler Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Doç. Dr. Bünyamin SARIKAYA Eğitim Fakültesi Öğr. Üyesi
ÜYE (e-imzalıdır) Doç. Dr. Zekeriya ÇAM Eğitim Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Doç. Dr. Fuat KORKMAZER SBF Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Dr. Öğr. Üyesi Necmettin ÇİFTÇİ Sağlık Hizmetleri MYO Öğr. Üyesi
ÜYE (e-imzalıdır) Dr. Öğr. Üyesi Demet DENİZ YILMAZ Eğitim Fakültesi Öğr. Üyesi	ÜYE (e-imzalıdır) Dr. Öğr. Üyesi Atike YILMAZ Spor Bilimleri Fakültesi Öğr. Üyesi	

1 / 1

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması <https://ebys.alparslan.edu.tr/en/Vision/Dogrula/BSD4LELR42> adresinden yapılabilir.

MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU DEĞERLENDİRME FORMU

Araştırmanın Başlığı:	"Duygu Sosyolojisi Temelinde Yoksulluk Kültürü ve Yardım Arama Davranışının Sosyal Hizmet Açısından Değerlendirilmesi" adlı çalışma.
Başvuru Formunun Etik Kurula geldiği tarih:	22.04.2022
Başvuru Formunun Etik Kurulda incelendiği tarih:	11.05.2022
Karar tarihi	11.05.2022

SONUÇ

1.	☒ Kabul
2.	☐ Düzeltme gereklidir: Etik sorun olabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmaktadır. Açıklama:
3.	☐ Red Gerekeçe, Görüş, Tavsiye ve Açıklamalar:

Başvuru dosyasının incelenmesinde hazır bulunan ve araştırmayla doğrudan veya dolaylı olarak ilişkisi bulunmayan Etik Kurul başkan ve üyelerinin ad soyad ve imzaları.

Başkan
(e-imzalıdır)
Prof. Dr. Ekrem ALMAZ

Başkan Yrd.
(e-imzalıdır)
Dr. Öğr. Üyesi Bolat GÜNDÜZ

Üye
(e-imzalıdır)
Doç. Dr. Mehmet SALMAZZEM

Üye
(e-imzalıdır)
Doç. Dr. Bünyamin SARIKAYA

Üye
(e-imzalıdır)
Doç. Dr. Zekeriya ÇAM

Üye
(e-imzalıdır)
Doç. Dr. Fuat KORKMAZER

Üye
(e-imzalıdır)
Dr. Öğr. Üyesi Necmettin ÇİFTÇİ

Üye
(e-imzalıdır)
Dr. Öğr. Üyesi Demet DENİZ YILMAZ

Üye
(e-imzalıdır)
Dr. Öğr. Üyesi Atike YILMAZ

Ek- 3: Anket Örneği

Duygu Sosyolojisi Temelinde Yoksulluk Kùltürü ve Yardım Arama Davranışının Sosyal Hizmet Açısından Değerlendirilmesi Anket Formu

Değerli katılımcı;

Bu görüşme " Duygu Sosyolojisi Temelinde Yoksulluk Kùltürü ve Yardım Arama Davranışının Sosyal Hizmet Açısından Değerlendirilmesi " başlıklı yüksek lisans tezi için hazırlanmıştır. Anket formu içerisinde kişisel özellikler ve aile özelliklerini içeren sorular ile yardım arama davranışı ve yoksulluk kùltürünün duygu sosyolojisi temelinde değerlendirilmesini sağlayacak sorular bulunacaktır. Verdiğiniz bilgiler hiçbir şekilde 3. kişilerle paylaşılmayacaktır. Aşağıda yer alan sorular içerisinde size en uygun olan seçeneklere çarpı (x) işareti koyunuz. Araştırmamıza katkılarınızdan dolayı çok teşekkür ederiz.

Yüksek Lisans Öğrencisi Ömer Faruk ASLAN

DEMOGRAFİK SORULAR

1. Cinsiyetiniz

[1] Kadın [2] Erkek

2. Yaşınız

[1] 17-25 [2] 26-34 [3] 35-43 [4] 44-52 [5] 53-61 [6] 61- ve üzeri

3. Medeni Durumunuz

[1] Evli [2] Bekâr [3] Boşanmış [4] Eşi vefat etmiş [5] Evli ama eşi terk etmiş
[6] Diğer.....

4. Eğitim Durumunuz

[1] Okur-Yazar değeril
[2] Okur-Yazar
[3] İlkokul mezunu
[4] Ortaokul Mezunu
[5] Lise ve dengi okul mezunu
[6] Üniversite mezunu
[7] Diğer.....

CİNSİYETE DAYALI YARDIM TERCİHİNE DAİR SORULAR

5. Sosyal yardım başvurusuna gelen kişinin hane dosyasındaki yakınlık derecesi nedir?

[1] Baba [2] Anne [3]Çocuk [4] Diğer

6. Sizce yardım başvurusunu anne mi yapmalı?

[1] Evet [2] Hayır

7. (6.) soruya cevabınız evet ise size uygun seçeneği işaretleyiniz. (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

[1] Anne sorumluluk alır.

[2] Anne fedakârdır.

[3] Anne kendini daha iyi ifade eder.

[4] Annelik duygusu ile hareket eder.

[5] Anne yuva yapıcıdır.

[6] Başvuruyu anne yapınca öncelik verilir.

8. Sizce yardım başvurusunu baba mı yapmalı?

[1] Evet [2] Hayır

9. (8.) soruya cevabınız evet ise size uygun seçeneği işaretleyiniz. (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

[1] Hane sorumlusu babadır.

[2] Haneye girecek paradan baba sorumludur.

[3] Baba yardım bile olsa haneye para getirmelidir.

[4] Hane statüsü babaya bağlıdır.

[5] Başvuruyu baba yapınca öncelik verilir.

YOKSULLUK KÜLTÜRÜNE DAİR SORULAR

10. Ne kadar süredir Kocaköy İlçesinde yaşamaktasınız?

[1] 1 yıldan az [2] 1-2 yıldan az [3] 2-5 yıldır [4] 6-10 yıldır [5] 11-20 yıldır

[6] 21 yıl ve üzeri

11. Sosyal yardımı hangi kişi, kurum ve kuruluşlardan almaktasınız? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

[1] Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı [2] Sosyal Hizmet Merkezi (SHM)

[3] Belediye [4] Dernekler [5] Hayırseverler [6] Diğer.....

12. Aşağıdakilerden hangisi nedeniyle sosyal yardım alma gereği duyuyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- [1] İşsizlik nedeniyle.
[2] Sağlık sorunları nedeniyle.
[3] Aylık/yıllık gelirim az olması nedeniyle.
[4] Ailemin kalabalık olması nedeniyle.
[5] Borçluluk nedeniyle.
[6] Diğer

13. Sosyal yardım beklentileriniz hangi konulardadır? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- [1] Gıda [2] Giyecek
[3] Yakacak [4] İlaç
[5] Kira yardımı [6] Nakdi yardım
[7] Ev eşyası [8] Çocuk yardımı
[9] Afet olayları [10] Diğer

14. Sosyal yardımlardan ne kadar süredir faydalanıyorsunuz?

- [1] İlk defa başvuruyorum [2] 1 yıl [3] 2- 6yıl [4] 7-11 yıl [5] 12- 16 yıl
[6] 17-21 yıl [7] 21 yıl ve üzere

15. Aile bireylerinden daha önce sosyal yardım alan var mı?

- [1] Evet [2] Hayır

16. (15.) Soruya cevabınız evet ise yardım türünü belirtiniz.

- [1] Gıda [2] Giyecek
[3] Yakacak [4] İlaç
[5] Kira yardımı [6] Nakdi yardım
[7] Ev eşyası [8] Çocuk yardımı
[9] Afet Olayları [10] Diğer

17. Aldığınız sosyal yardımların kesilmesi hayatınızı ne kadar etkiler?

- [1] Çok fazla etkiler, yardımsız hiç yaşayamayız.
[2] Biraz etkiler ama yine de yaşamımızı sürdürürüz.
[3] Sosyal yardımlar olmasa da hayatımızı sürdürebiliriz.

SOSYAL YARDIM SÜRECİNİN DUYGUSAL ETKİLERİNE YÖNELİK SORULAR

18. Sosyal yardım başvurusunda bulunduğunuz kurumlardan cevap beklerken neler hissediyorsunuz?

Aşağıda çeşitli durumlara ilişkin ifadeler bulunmaktadır. Her maddeyi dikkatle okuduktan sonra size en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.			
	Evet	Kısmen	Hayır
1.Yardım başvurum kabul olmayacak diye endişeleniyorum.	1	2	3
2. Merak içerisinde sonucu bekliyorum	1	2	3
3. Verilecek olan yardım ihtiyaçlarımı karşılar mı diye düşünüyorum.	1	2	3
4. Önemsemiyorum	1	2	3
5. Bazı ihtiyaçlarımı gelecek yardıma göre planlıyorum.	1	2	3
6. Başvuru sonucum gecikince öfkeleniyorum	1	2	3

19. Sosyal yardım başvurusuna giderken neler hissediyorsunuz?

Aşağıda çeşitli durumlara ilişkin ifadeler bulunmaktadır. Her maddeyi dikkatle okuduktan sonra size en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.			
	Evet	Kısmen	Hayır
1.Yardım başvurusuna giderken mahcup oluyorum.	1	2	3
2.Yardıma hemen sonuca ulaşır mı diye düşünüyorum.	1	2	3
3. Sosyal yardım kuruluşuna girerken yalnız olmak istiyorum.	1	2	3
4.Verilecek olan yardıma ihtiyacım olduğunu düşünerek gidiyorum.	1	2	3
5.Hane bireylerinin yardım başvurusuna gitmeme ne tepki vereceğini düşünüyorum.	1	2	3

SOSYAL YARDIM ARAMA DAVRANIŞININ ŞEKİLLENMESİ VE DUYGUSAL SÜRECİNE YÖNELİK SORULAR

20. Sosyal yardım başvurusu için gittiğiniz kuruma girişte tereddütte kalıyorsunuz musunuz?

[1] Evet [2] Hayır

21. (20.) Soruya cevabınız evet ise nedenini belirtiniz.

[1] Çevremdekilerin tepkisi beni rahatsız ediyor.

[2] Maddi imkânsızlıklarımın bilinmesini istemiyorum.

[3] Yardıma gerçekten ihtiyacımın olup olmadığı konusunda düşüncelerim oluyor.

[4] Yardım başvurusuna gidip gitmeme konusunda kararsız kalıyorum.

[5] İhtiyaç duyduklarıma dair kendimi ifade edebilecek miyim diye düşünüyorum.

22. Sosyal yardım başvurusuna giderken hissettiğiniz duygular ile diğer devlet kurumlarına (Nüfus, Tapu vb.) giderken hissettiğiniz duygular farklı mı?

[1] Evet [2] Hayır

23. (22.) Soruya cevabınız evet ise nedenini belirtiniz. (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

[1] Yardım başvurusunun kabul olup olmayacağı konusunda stres yaşıyorum.

[2] Sosyal yardım talep ederken mahcubiyet duygusu hissediyorum.

[3] Diğer kurum hizmetlerini zorunlu hizmet olarak görüyorum.

[4] Temel ihtiyaçlarımın karşılanmasında sosyal yardıma önem veriyorum.

[5] Diğer kurumların işleyiş süreci beni etkilemezken yardım sürecinin işleyişi veya gecikmesi beni etkiliyor.

[6] Diğer kurumlara ulaşmak için çevremden destek alırken sosyal yardım başvurusuna yalnız geliyorum.

24. Yardım başvurusu için gittiğiniz kuruma sizi yönlendiren etkenler nelerdir?

[1] İnternet haberleri

[2] Komşularımın tavsiyesi

[3] Televizyon haberleri

[4] Mahalle Muhtarlarından

[5] Diğer

25. Sosyal yardım başvurunuz olumsuz sonuçlandığında neler düşünüyorsunuz?

[1] Başka çözüm yolları arıyorum.

[2] Sorunumun çözümü hakkında umutsuzluğa kapılıyorum.

[3] Yardım başvurum kabul olmadığı için öfkeleniyorum.

[4] Diğer.....

26. Hanenizin fiziki şartlarının nasıl olduğunu düşünüyorsunuz?

[1] Kerpiç yapılı bir evde oturuyorum ve hayat standartlarımı etkiliyor.

[2] Betonarme bir evde oturuyorum ancak evimdeki oda sayısı yeterli olmadığı için mahremiyet alanımı etkiliyor.

[3] Betonarme bir evde oturuyorum ve fiziki şartları haneme yeterli geliyor.